

**SANOMALEHDEN TEKSTIViestipALSTOJEN MIELIPIDEKIRJOITUKSET
TEKSTILAJINA**

Itä-Suomen yliopisto
Filosofinen tiedekunta
Suomen kieli
Pro gradu -tutkielma
Mari Myntti
Maaliskuu 2012

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Humanistinen osasto	
Tekijät – Author Mari Myntti			
Työn nimi – Title Sanomalehden tekstiviestipalstojen mielipidekirjoitukset tekstilajina			
Pääaine – Main subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma	Päivämäärä – Date 2.3.2012	Sivumäärä – Number of pages 101 s. + 4 liites.
Tiivistelmä – Abstract			
<p>Tutkielmassa tarkastellaan sanomalehden tekstiviestipalstojen mielipidekirjoituksia, tekstiviestimieliopiteitä, tekstilajina. Tutkimusaihetta lähestytään niin kontekstin, rakenteen, kielellisten piirteiden kuin intertekstuaalisuuden näkökulmasta. Aineistona käytetään sanomalehti Karjalaisessa ilmestyneitä tekstiviestimieliopiteitä (n = 387) marraskuulta 2003 ja syyskuulta 2010. Lisäksi tarkastellaan Karjalaisen toimittajalta saatuja julkaisemattomia tekstiviestimieliopiteitä.</p> <p>Sanomalehden tekstiviestipalstalla julkaistavat tekstit syntyvät tekstiviestin kirjoittajan eli sanomalehden lukijan ja tekstiviestin uudelleenkirjoittajan eli sanomalehden toimittajan yhteistyönä. Toimittaja valikoi palstalla julkaistavat tekstiviestit ja muokkaa tekstejä kielellisesti. Toimitustyö etäännyttää tekstiviestimieliopiteiden kieltä yksityisten tekstiviestien kielestä.</p> <p>Tekstiviestimieliopiteen rakenteen tarkastelu osoittaa, että teksteistä löytyy kolme toisistaan eroavaa osiota: tekstin alkuun sijoittuva interaktiivisuus-osio, tekstin ydin eli mielipide-osio ja erillinen lopetus-osio. Tekstiviestimieliopiteen prototyypiksi rakenteeksi hahmottuvat pelkästä väitteestä sekä väitteestä ja perustelusta koostuvat tekstit. Tekstin ainoa välttämätön elementti onkin mielipideosioon sijoittuva väite, mikä on poikkeuksellista argumentoivissa teksteissä. Rakenteen tarkastelu paljastaa tekstilajin rakenteen olevan pelkistymässä. Mielipideosion ulkopuolelle jäävien valinnaisten rakenne-elementtien määrä on vähentynyt vuodesta 2003 vuoteen 2010 merkittävästi.</p> <p>Tekstiviestimieliopiteissa käytettävä kieli kumpuaa tekstin lyhydestä, vuorovaikutteisuudesta ja nimettömyydestä. Korkeintaan 160 merkin mittaiseen tekstiin muodostuu omia erityspiirteitään, jotka ovat osittain yhteisiä myös muille pientekstilajeille. Esimerkiksi finiittiverbittömyys palvelee tekstin lyhyttä ja ohjailevien rakenteiden sekä kysymysten käyttö vuorovaikutteisuutta. Nimettömyyden vaikutukseksi voidaan lukea affektisten ilmauksien ja ironian runsas käyttö.</p> <p>Tekstiviestimieliopiteiden intertekstuaaliset suhteet ulottuvat lähinnä sanomalehden sisälle ja yleensä toisiin mielipideteksteihin. Toisiin tekstiviestimieliopiteisiin ja tekstiviestipalstan ulkopuolelle viitattaessa käytetään osittain eri keinoja. Sanasitaatit on tyyppillinen tapa viitata sekä palstan sisällä että sen ulkopuolelle. Palstan ulkopuolelle viitataan usein myös pohjatekstin kirjoittajan nimellä tai tekstin julkaisupäivämäärällä.</p> <p>Tekstiviestimieliopide on oma erillinen tekstilajinsa, mutta toisaalta myös mielipidekirjoituksen alatekstilaji. Tekstien lyhyden takia tekstiviestimieliopiteet kuitenkin eroavat merkittävästi niin rakenteellisesti kuin kielellisestikin muista yleisönosaston kirjoituksista, joten on syytä puhua tekstiviestimieliopiteistä omana tekstilajinaan.</p>			
Avainsanat – Keywords tekstiviesti, mielipidekirjoitus, yleisönosasto, sanomalehti, tekstilaji			

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen tavoitteet	1
1.2. Aineisto ja menetelmä	2
1.3. Tekstiviestittelyä.....	4
1.3.1. Tekstiviestien historiaa.....	4
1.3.2. Tekstiviestien kieli	6
2. TEKSTILAJIN TEORIAA	8
2.1. Määrittelystä ja luokittelusta	8
2.2. Rakenne ja muoto	9
2.3. Kielelliset piirteet	11
2.4. Kommunikatiivisuus ja sosiaalisuus.....	13
2.5. Tekstilajin nimeäminen	15
2.6. Tekstilajin syntyminen	16
3. KONTEKSTI	18
3.1. Määrittelyä.....	18
3.2. Kontekstina sanomalehti Karjalainen	20
3.2.1. Karjalainen maakuntalehtenä	20
3.2.2. Karjalaisen tekstiviestipalstan esittelyä.....	21
3.2.3. Kännykstä lehden sivuille.....	24
3.2.4. Tekstiviestimieliipiteiden aiheet osana kontekstia	29
4. RAKENNE	32
4.1. Tekstilajin välttämättömät ja valinnaiset elementit	32
4.1.1. Interaktiivisuus-osio	32
4.1.1.1. Puhuttelu.....	32
4.1.1.2. Viittaus	34
4.1.2. Mieliipide-osio	37
4.1.2.1. Väite	37
4.1.2.2. Perustelu	38
4.1.3. Erillinen lopetus-osio	40
4.1.3.1. Tehostus.....	40
4.1.3.2. Nimimerkki.....	41
4.2. Esimerkkejä rakenteeltaan poikkeavista tekstiviestimieliipiteistä.....	44
4.3. Tekstiviestimieliipiteen prototyyppinen rakenne	46
5. LEIKKIÄ MERKITYKSILLÄ	50

5.1. Ironia.....	50
5.2. Sanaleikit	52
6. MORFOSYNTAKTISET PIIRTEET	55
6.1. Finiittiverbittömyys	55
6.1.1. Finiittiverbittömyys vai finiittiverbin ellipsi?	55
6.1.2. Kiteytyneet finiittiverbittömät ilmaukset	56
6.1.3. <i>Olla</i> -verbittömät lauseet	57
6.1.4. Puuttuva verbi muu kuin <i>olla</i>	58
6.1.5. Finiittiverbittömyys tekstilajipiirteenä	61
6.2. Kirjoittajan läsnäolo tekstissä	62
6.2.1. Eksplisiittinen kirjoittaja-minä	62
6.2.2. Implisiittinen kirjoittaja-minä	64
6.3. Lukijaa ohjailevat rakenteet.....	66
6.3.1. Imperatiivi	66
6.3.2. Nesessiivirakenne.....	68
6.3.3. Konditionaali ja kysymys pyynnöissä, ehdotuksissa ja toivomuksissa.....	69
6.4. Retoriset kysymykset.....	71
6.4.1. Kysymys ja vastaus	71
6.4.2. Piiloinformaatio.....	72
6.4.3. Syytökset	73
6.4.4. Kyseenalaistaminen ja haastaminen.....	75
7. SANASTON KIRJOJA – AFFEKTISET ILMAUKSET	77
7.1. Mitä ovat affektiset ilmaukset?.....	77
7.2. Toisten nimeäminen	77
7.3. Adjektiivien arvottaminen ja kuvaaminen.....	79
7.4. Puhekieliset verbit ja verbijohdokset.....	81
7.5. Pronominein ja partikkelein lisämerkityksiä lauseeseen	82
7.6. Idiomit ja niiden muunnokset	83
8. INTERTEKSTUAALISUUS JA VUOROVAIKUTTEISUUS.....	86
8.1. Tekstiviestipalstan sisäinen vuorovaikutus	86
8.2. Vuorovaikutus tekstiviestipalstan ulkopuolelle.....	89
9. TEKSTIVIESTITMELIPIDE TEKSTILAJIEN KENTÄSSÄ	93
LÄHTEET	98
Liitteet 1–4	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen tavoitteet

Erilaiset tekstit ympäröivät meitä. Arjessa vastaan tulevia tekstejä ei yleensä lähestytä tekstin äänneiden, yksittäisten sanojen tai lauseiden perusteella. Teksti on meille kokonaisuus, ja saamamme kokonaiskuvan perusteella luokittelemme tekstin joko tiedostamatta tai tiedostaen kuuluvaksi johonkin samankaltaisten tekstien ryhmään. Mielestäni kiinnostava kysymys onkin, mikä saa meidät yhdistämään tekstejä samaan lajiin kuuluviksi.

Sanomalehdet ovat yksi joka päivä ilmestyvä kokoelma erilaisia tekstejä. Uutinen, kolumni, pääkirjoitus ja yleisönosastokirjoitus ovat tekstilajeja, jotka löytyvät todennäköisesti jokaisesta sanomalehdestä. Yhä useamman sanomalehden yleisönosastosivulta löytyy nykyään myös tekstiviestipalsta, jonne ihmiset saavat lähettää mielipiteitään kännykän välityksellä. Verrattuna lehden perinteisiin tekstilajeihin tekstiviestipalsta on hyvin uusi tulokas sanomalehdissä. Kuitenkin palsta tuntuu kiinnostavan lukijoita, ja palstalla käytävä mielipidekeskustelu on sängen vilkasta. Sanomalehden sisälle on syntynyt uudenlainen tekstien kokoelma, jopa uusi tekstilaji.

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen sanomalehden tekstiviestipalstoilla ilmestyviä tekstiviestimieliä tekstilajina. Erityisen kiinnostava kysymys on, millä perusteella tekstiviestipalstan tekstiviestimieliä voitaisiin sanoa olevan oma tekstilajinsa. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1) Millainen teksti ja tekstilaji on tekstiviestimieli?
 - Millaisessa kontekstissa tekstiviestimieli esiintyvät?
 - Millainen on tekstiviestimielin rakenne?
 - Mitkä ovat tekstiviestimielin tyypillisiä kielellisiä piirteitä?
 - Miten tekstiviestimieli on vuorovaikutuksessa toisten tekstien kanssa?
 - Onko tekstiviestimieli muuttunut historiansa aikana? Jos on, miten?
- 2) Miten tekstiviestimieli asettuu tekstilajien kenttään?
 - Mitkä ovat tekstiviestimielin läheisiä tekstejä ja tekstilajeja?

Lähestyn tutkimusaiheeni erilaisten tekstilajia koskevien tutkimusten ja teorioiden kautta. Eri tutkijat lähestyvät aihetta eri näkökulmista. Toiset painottavat tekstilajin määritelmässään tekstin kontekstia ja kommunikatiivista tehtävää (ks. esim. Swales 1990; diskussintutkimuksesta ks. Pietikäinen – Mäntynen 2009), toiset tekstin piirteitä ja rakennetta

(ks. esim. Saukkonen 2001 ja Heikkinen 2009). Hyödyntämällä useita eri näkökulmia uskon saavani kattavan kuvan tekstiviestimieliopiteesta tekstilajina.

Tutkimukseni tarpeellisuutta voi perustella useammastakin näkökulmasta. Ensinnäkin sanomalehden tekstiviestipalstoja, kuten muutenkaan mielipidetekstejä, ei ole tutkittu paljon. Tekstiviestipalstoista on tehty kaksi viestintätieteen pro gradu -tutkielmaa (Kankaanpää 2008, Kaukiainen 2009). Kankaanpää tutkii presidentinvaalikeskusteluun liittyviä tekstiviestejä retorisen analyysin keinoin ja Kaukiainen Nokian vesikriisiin liittyvää tekstiviestikeskustelua osana sanomalehden mielipidekirjoittelua ja uutisointia. Molempien aineistot on rajattu tiettyä aihetta käsitteleviin viesteihin, kun taas oma tutkimukseni antaa kokonaiskuvaa tekstilajista kielitieteen näkökulmasta.

Toiseksi tutkimus tekstilajeista liittyy vahvasti nykyiseen käsitykseen kielestä, joka on hyvin tekstilähtöinen. Tämä näkyy myös peruskoulun ja lukion äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen opetussuunnitelmissa (Opetushallitus 2004 ja 2003). Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että oppiaineen taustalla on laaja tekstikäsitys. Tekstitaidot, erilaisten kaunokirjallisuuden, median ja arjen tekstien hallitseminen kulkevat halki opetussuunnitelman. (Opetushallitus 2004: 46–56.) Lukiossa painotetaan tekstikäsitksen syventämistä ja monenlaisten tekstilajien hallitsemista, mistä osoituksena on myös äidinkielen ja kirjallisuuden tekstitaidon ylioppilaskoe (Opetushallitus 2003: 32–38). Tulevana äidinkielenopettajana koen hyödylliseksi tutkia nimenomaan tekstilajia; aihe tukenee laajasti myös tulevaa työtäni.

Kolmanneksi tutkimustani voi perustella sillä, että tekstilajin tutkimus on tällä hetkellä aktiivista kielitieteen piirissä. 2000-luvun aikana tekstilajista on kirjoitettu Suomessa useita artikkelikokoelmia (esim. Mäntynen ym. 2006, Heikkinen 2009), tutkittu erilaisia tekstejä tekstilajin näkökulmasta (esim. Mäntynen 2003, Tiililä 2007) ja pyritty määrittelemään yhä yksityiskohtaisemmin tekstilajin olemusta (esim. Saukkonen 2001, Nieminen 2010). Tekstilajien monipuolinen tutkiminen syventää ja laajentaa nykyistä käsitystä tekstilajeista.

1.2. Aineisto ja menetelmä

Tutkimusaineistoni koostuu sanomalehti Karjalaisen yleisönosaston tekstiviestipalstoilla ilmestyneistä tekstiviestimieliopiteista. Olen kerännyt aineistoni kolmelta eri ajanjaksolta. Pääaineistonani ovat Karjalaisen tekstiviestipalstat kahden viikon ajalta 13.9.–26.9.2010. Sanomalehti Karjalainen ilmestyy joka päivä, joten lehtiä kertyi 14. Tekstiviestimieliopiteita julkaistaan päivittäin mielipidesivun palstalla. Yhteensä tekstiviestejä on näissä 14 lehdessä

242. Jokaisella tekstiviestipalstalla on tällöin keskimäärin 16 viestiä. Tästä aineistosta tutkin erilaisia kielen piirteitä sekä intertekstuaalisuutta. Pääaineistoni keruuaikana, eli 14 päivässä, ehtii palstalle jo muodostua viestiketjuja. Aineistonkeruujaksoni oli sattumanvaraiseen aikaan. En siis pyrkinyt keräämään aineistoani jonkin tietyn, paljon mediassa näkyvyyttä saavan tapahtuman, kuten vaalien, aikaan.¹

Olen valinnut aineistokseni myös aivan ensimmäiset Karjalaisessa ilmestyneet tekstiviestimieliopiteet marraskuulta 2003. Aineistoni on kerätty 3.11.–29.11.2003 ilmestyneistä Karjalaisista, ja se sisältää kaikki tekstiviestipalstan ensimmäisen kuukauden aikana julkaistut viestit. Tekstiviestejä ei tuolloin riittänyt aivan jokaiseen numeroon, niitä oli 16 lehdessä. Yhteensä tekstiviestimieliopiteitä kertyi vuoden 2003 marraskuulta 145, jolloin niitä on yhdessä lehdessä keskimäärin yhdeksän. Ensimmäisistä tekstiviestimieliopiteistä tutkin vain kielen piirteitä, mutta en viestiketjujen muodostumista. Karjalaisen historian ensimmäisten tekstiviestimieliopiteiden tarkastelu mahdollistaa havaintojen tekemisen tekstilajissa tapahtuneista muutoksista.

Kolmannen osan aineistostani olen saanut suoraan Karjalaisen tekstiviestipalstasta vastaavalta toimittajalta Helena Tahvanaiselta 17.8.2011 ja 18.8.2011. Aineistossa ovat kaikki kyseisinä päivinä toimitukseen saapuneet tekstiviestimieliopiteet alkuperäisessä asussaan (käytän nimitystä käsittelemätön) sekä toimittajan tekemien muutosten jälkeen (käytän nimitystä käsitelty). Aineisto sisältää siis myös sellaiset viestit, joita ei koskaan julkaistu tekstiviestipalstalla. 17.8. toimitukseen tuli 33 tekstiviestiä ja 18.8. niitä tuli 26. Yhteensä viestejä on 59 käsittelemätöntä ja 51 käsiteltyä (kahdeksaa viestiä ei julkaistu, joten niitä ei myöskään muokattu). Näitä käsittelemättömiä ja käsiteltyjä tekstiviestimieliopiteitä en ota mukaan varsinaiseen kielelliseen analyysiin, vaan esittelen niiden kautta teksteille tehtävää toimitustyötä ja toimituksen julkaisukriteerejä.

Sanomalehti Karjalainen oli luonnollinen valinta aineiston keräämiseksi. Olen ollut Karjalaisen lukija jo usean vuoden ajan, joten lehden tyyli ja luonne on tullut tutuksi, myös tekstiviestipalstaa on tullut seurattua tavallisen lehden lukijan näkökulmasta. Karjalaisessa käsitellään paljon maakunnallisia aiheita, joten niiden mahdollinen ilmeneminen myös tekstiviestipalstalla on Pohjois-Karjalassa asuvalle helpommin tunnistettavissa. Arvelen, että tutun sanomalehden tekstiviestipalstan tutkiminen on hedelmällisempää kuin aivan tuntemattoman lehden. Uskon myös, että yhden lehden tekstiviestipalstaa seuraamalla saan riittävän kattavan kuvan tekstiviestimieliopiteistä tekstilajina. Samaa aihetta käsittelevässä kandidaatintutkielmassani (Mertanen 2008) aineistonani olivat myös sanomalehti Itä-Hämeen

¹ Kankaanpään (2008) pro gradussa on seurattu Pohjalaisen Tekstaten-palstan keskustelua vuoden 2006 presidentinvaaleista.

tekstiviestipalstat. Palstojen tekstit eivät tuntuneet erottuvan toisistaan kielen näkökulmasta – aiheet toki vaihtelivat sanomalehden levikkialueen tapahtumien mukaan.

Pääaineistoni keruun aikana sekä viikkoa ennen sitä (eli syyskuussa 2010) luin tarkasti Karjalaista sekä seurasin jonkin verran myös muuta mediaa (esim. televisiouutiset). Keräsin aineistoni sellaisena ajankohtana, että pystyin saman tien käsittelemään sitä ensimmäisen kerran. Tekstiviestimieliopitteet tuntuvat liittyvän niin tiiviisti ajankohtaisiin aiheisiin ja lehden muuhun uutisointiin, että on tutkimuksen kannalta parempi, jos aineistonkeruuaikana pystyy seuraamaan tarkasti lehden muuta uutisointia sekä muitakin tiedotusvälineitä ja kirjoittamaan aineistosta jotain mahdollisimman pian keruun jälkeen. Tällä tavalla tekstiviestimieliopitteiden yhdistäminen kontekstiinsa on helpompaa ja mielekkäämpää.

Aineistonkeruun jälkeen kävin läpi kaikki viestitekstit ja selvitin, miten tekstiviestit liittyvät sanomalehden muuhun sisältöön tai toisiin tekstiviesteihin. Yhdistin lehden uutisia ja muita tekstejä tekstiviestimieliopiteisiin, jos näytti siltä, että tekstiviestimieliopitteet ovat selvästi saaneet kimmokkeensa niistä, ja näin löysin aineistostani tekstiketjuja.

Tekstiviestimieliopiteistä nousevien kielellisten piirteiden analyysi perustuu laadulliseen empiiriseen analyysiin. Esitän myös joitain määrällisiä tuloksia, erityisesti luvussa 4, muodostaakseni käsitystä eri piirteiden yleisyydestä ja toisaalta tekstiviestimieliopitteiden lyhyen historian aikana mahdollisesti tapahtuneista muutoksista.

1.3. Tekstiviestittelyä

Tässä luvussa esittelen lyhyesti tekstiviestien historiaa ja käyttöä sekä tekstiviesteissä käytettävää kieltä. Katsaus luo taustaa sanomalehden tekstiviestipalstoille: tekniikan kehitystä on seurannut monenlaisia uusia viestinnän mahdollisuuksia. Tekstiviestikielen vertailu taas tarjoaa vertailukohdan tekstiviestimieliopitteiden kielelle.

1.3.1. Tekstiviestien historiaa

Tekstiviestien lähettämiseen tarvitaan väline – matkapuhelin, tuttavallisemmin kännykkä. Käyttöön vakiintunut matkapuhelin-nimitys oli Suomen kielen lautakunnan ehdottama nimi uudelle, mukana kulkevalle puhelimelle (Immonen: 2002: 229). Matkapuhelin-termi kuvaa laitetta, jolla voi soittaa ja ottaa vastaan puheluita matkalla tai liikkeellä ollessa (Mäenpää 2000: 147). Kännykkä-nimitys on taas tietävästi jonkun Nokian insinöörin keksintö.

Kännykästä piti tulla Nokian tuotemerkki, mutta nimi oli ehtinyt jo niin nopeasti levitä matkapuhelimen käyttäjien kieleen, että se ei ollut enää kenenkään omistettavissa oleva termi. (Immonen 2002: 229.) *Kännykkä* viittaa hellittelevästi käden jatkeeseen (Mäenpää 2000: 147). *Kännykkä* on edelleen käyttäjien laajasti käyttämä sana. Arkipuheessa harvemmin kuulee puhuttavan *matkapuhelimesta*. Matkapuhelimesta käytetään nimitystä *kännykkä* tai jotain sen lukuisista lempinimistä. Kielitoimiston sanakirjan (2008) mukaan *kännykkä* on edelleen arkinen ilmaus. *Matkapuhelin* taas määritellään Kielitoimiston sanakirjassa ensisijaisesti puheyhteyksiin tarkoitetuksi matkaviestimeksi. Molemmat sanat saattavat kuitenkin esiintyä samassa tekstissä rinnakkain (Immonen 2002: 229). Monissa matkapuhelimiin liittyvissä tutkimuksissa *kännykkä*-sanaa käytetään taajaan, etenkin kun kirjoitetaan matkapuhelimista muunakin kuin pelkän puhumisen välikappaleena (esim. Kopomaa 2000, Kasesniemi ja Rautiainen 2001, Toriseva 2005). Omassa tutkielmassani käytän lähinnä *matkapuhelin*-sanaa, mutta siinä rinnalla synonyymisesti *kännykkä*-sanaa, kuten muussakin kännyköitä käsittelevässä tutkimuksessa on ollut tapana.

Tekstiviestien lähettäminen tuli teknisesti mahdolliseksi vuoden 1991 lopulla, mutta vielä tuolloin tavallisissa matkapuhelimeissa ei ollut toimintoa, jolla lähettää tekstiviestejä (Kasesniemi ja Rautiainen 2001: 138, Immonen 2002: 241). Ensimmäiset tekstiviestit voitiin lähettää matkapuhelimella syksyllä 1993. Taipaleensa alussa tekstiviestit eivät saavuttaneet suurta suosiota, sillä vuonna 1994 alle kymmenen prosenttia kännykän käyttäjistä lähetti tekstiviestejä. Tekstiviestit alkoivat yleistyä vasta vuonna 1997, kun matkapuhelinoperaattorit alkoivat tarjota asiakkailleen tekstiviestipalveluja ilmaiseksi. (Kopomaa 2000: 56.) Tekstiviestejä ei aluksi pidetty mitenkään merkittävänä osana liiketoimintaa, siksi niitä saatettiin tarjota myös ilmaiseksi. Tekstiviestien suosio yllätti kaikki, ja niiden osuus operaattoreiden liikevaihdosta on ollut yli kymmentä prosenttia. (Immonen 2002: 241.) Vuonna 2010 tekstiviestejä lähetettiin Suomessa jo noin 4 miljardia kappaletta (Tilastokeskus 2011).

Alun perin tekstiviestit suunniteltiin yritysjohtajien viestintävälineeksi: sihteerit pystyivät lähettämään viestejä johtajille kesken kokouksen puhelimen äänen häiritsemättä kokouksen kulkua. Matkapuhelinalan yllätykseksi kännykän käyttäjät alkoivatkin käyttää viestejä aivan eri tavalla kuin oli suunniteltu. Kun insinöörit suunnitteluvaiheessa pohtivat, ”kuka hullu haluaisi tehdä jotain 160 merkillä”, tekstiviestittelijät, etenkin nuoret, ottivat tekstiviestit pian omakseen. (Immonen 2002: 241.) Tekstiviesteistä on tullut nuorille jopa elämäntapa – tapa ilmoittaa, sopia, kertoa tunteista, jakaa iloja, suruja ja vaikeuksia, seurustella ja pitää hauskaa. Moni kokee, että tekstiviestin välityksellä on helpompi ottaa

yhteyttä kuin soittamalla. (Kasesniemi ja Rautiainen 2001: 142–150, Immonen 2002: 241, Kopomaa 2000: 57–67.)

Myös aikuisväestö on ottanut tekstiviestit omakseen. Torisevan (2005) tutkimuksesta käy ilmi, että tekstiviestein järjestetään ja ylläpidetään arjen instituutioita, kotia, perhe- ja ystävyys-suhteita sekä erilaisia verkostoja. Esimerkkinä tällaisista tekstiviestien ylläpito- ja järjestämistehtävistä Torisevan aineistosta löytyy aikataulujen sopimista, lähimmäisistä huolehtimista ja ansiotyön tekemiseen liittyvää viestintää. Torisevan aineisto on kerätty 25–31-vuotiailta naisilta. (Mts. 47–60.)

Tekstiviestien käyttöala on koko ajan kasvanut. Tekstiviestitse voi tehdä erilaisia tilauksia ja lahjoituksia, voi lähettää valokuvia, osallistua tv-chatiin, tiedustella sääätietoja tai vaikka osallistua keskusteluun sanomalehden tekstiviestipalstalla. Samalla välineellä voi toteuttaa monenlaisia kielellisiä tekoja.

1.3.2. Tekstiviestien kieli

Tekstiviestien historia on varsin lyhyt, mutta lyhyessä ajassa kännykät ovat muuttaneet käsityksiä viestinnästä. Samoin on muotoutunut tekstiviesteilyyn sopiva kieli. Yhden viestin pituus on 160 merkkiä, joten kielenkin on mukauduttava lyhyeen ilmaisuun. Uudemmissa matkapuhelimissa viestistä voi kirjoittaa pidemmänkin, mutta jokaisesta 160 merkistä menee oma maksunsa. Tekstiviesteistä englannin kielessä käytettävä ilmaus Short Message Service (SMS) kuvaa itsessään viestin lyhyttä (Frehner 2008: 13).

Tutkijat ovat käyneet rajanvetoa siitä, onko tekstiviestikieli lähempänä kirjoitettua vai puhuttua kieltä, onko se puhuttua kieltä kirjoitettuna vai jotakin muuta. Marianne Torisevan (2005: 47) mukaan tekstiviestittelyssä limittyvät puhuttu ja kirjoitettu kieli – tekstiviestikirjoitus saa vaikutteita puheesta. Niina Engblom (2008: 28, 88) ehdottaa tekstiviestien kieltä tarkastelevassa pro gradu -tutkielmassaan käytettäväksi nimitystä *tekstipuhe*. Minna-Riitta Luukan nimitys nuorison uusissa medioissa käyttämälle kielelle on *uussuomi* (Luukka 2000: 14–15). Myös englanninkielisessä tutkimuksessa on pohdittu, miten määritellä uuden median kieltä. Frehner kuvaa eri kielenkäytön muotoja jatkumona, jonka ääri-laidoissa ovat puhelin- ja kasvokkaiseskustelu sekä viralliset asiakirjat. Tekstiviestien kielen hän sijoittaisi jonnekin kasvokkaiseskustelun ja henkilökohtaisen kirjeen välille. Kielimuodosta on käytetty nimitystä *text-talk* tai *text-speak*, mitä Frehner pitää paradoksisena, mutta silti hyvin kahden olemukseltaan erilaisen kielimuodon sekoitusta kuvaavana. (Frehner 2008: 34–35.) Kiistämätöntä on joka tapauksessa se, että tekstiviestit ovat kirjoitettua kieltä,

mutta eivät monestikaan noudata kaikkia kirjakielen normeja. Tässäkin on toki eroa kirjoittajien välillä sekä viestintätilanteen mukaan (Engblom 2008: 26).

Tekstiviestikielen tarkastelu on tutkimukseni kannalta mielenkiintoista, ja siitä saa hyvän vertailukohteen oman tutkimusaineistoni tekstiviestimielipiteiden kielelle. Omassa aineistossani tekstiviestit ovat epätavallisessa käytössä. Ne ovat julkaistuja ja sanomalehteen painettuja ja sen myötä myös toimitettuja. Voikin pohtia, ovatko tekstiviestipalstan tekstit kieleltään kuin tavallisia tekstiviestejä vai tunnistaako niitä edes enää tekstiviesteiksi kaiken toimitustyön jälkeen. Vertailun kannalta on huomioitava, että tekstiviestien kieltä käsittelevien tutkimusten informantit ovat lähes kaikki nuoria tai nuoria aikuisia, joten jotkin kielenpiirteet lienevät tyypillisiä vain nuorille tekstiviestittelijöille. Oletan, että Karjalaisen tekstiviestipalstalla toimijat ovat hieman vanhempaa ikäluokkaa.

Suurin osa tekstiviesteille tyypillisistä piirteistä lyhentää ja nopeuttaa ilmaisua, mutta toisaalta tuo myös kirjoittajan persoonaa esiin.² Kirjoitetun kielen keinoista välimerkkejä ja isoja alkukirjaimia käytetään kirjavasti. Esimerkiksi välilyönnit saatetaan jättää kokonaan pois ja kirjoittaa jokaisen sanan alkukirjain isolla. Isoja alkukirjaimia ei välttämättä käytetä ollenkaan, ja jotkut eivät merkitse pisteitä ja pilkkuja lainkaan tekstiinsä. (Engblom 2008: 34–40, Kasesniemi ja Rautiainen 2001: 178.) Tekstiviesteissä käytetään niin vakiintuneita lyhenteitä kuin tilapäisiä lyhenteitä, tilapäisiä joskus hyvinkin luovasti ja runsaasti (Engblom 2008: 44–54, Kasesniemi ja Rautiainen 2001: 179).

Tekstiviesteissä on äännetasolla paljon nykypuhekielisyksiä, kuten sanansisäisen *d:n* katoa, loppukonsonanttien katoa, diftongien lyhenemistä ja loppuheittoa (Engblom 2008: 55–60). Sanastotasolla pronomien ja verbien pikapuhemuodot ovat yleisiä, samoin murre- ja slangisanat (mts. 61–69, Kasesniemi ja Rautiainen 2001: 181, Toriseva 2005: 48). Morfosyntaktisista keinoista omistusliitteettömyys ja verbin inkongruenssi ovat yleisiä. Lausetasolla myös erilaiset poistot – erityisesti *olla*-verbi jää helposti pois – ovat paljon käytettyjä keinoja lyhentää tekstiä. (Engblom 2008: 70–74, 82–85, Toriseva 2005: 48, Kasesniemi ja Rautiainen 2001:177–178.) Erilaisia hymiöitä ja muita tietokonevälitteisestä viestinnästä tuttuja merkintöjä käytetään tuomaan tunteita esiin (Engblom 2008: 74–78, Kasesniemi ja Rautiainen 2001: 179–178, Kopomaa 2000: 64–65).

² Samoja kielellisiä piirteitä kuin yksityisissä tekstiviesteissä löytyy myös TV-chatiin lähetetyissä tekstiviesteissä (Vuorenmaa 2006).

2. TEKSTILAJIN TEORIAA

2.1. Määrittelystä ja luokittelusta

Tutkimukseni keskeisin käsite on **tekstilaji**. Tekstilajia on kielitieteessä määritelty ja tutkittu hyvin eri näkökulmista, esimerkiksi tekstilajin kielellisiä piirteitä tai rakennetta korostaen, kognitiivisesta näkökulmasta tai kommunikatiivisuutta tai sosiaalisuutta painottaen. Tutkimuksessani on tarkoitus käyttää laajasti hyväksi erilaisia tapoja lähestyä tekstilajia. Mikään yksittäinen piirre ei ole niin vahva, että se yksinään määrittäisi tekstilajin, mutta aineistosta paljastuvat eri piirteet ovat jollain tavoin tyypillisiä tekstilajille ja liittyvät siihen (Nieminen 2010: 269–270). Eri näkökulmien käyttö rakentaa kuvaa tutkimastani tekstilajista. Tässä luvussa esittelen joitakin tutkimukseni kannalta relevantteja määritelmiä ja näkökulmia tekstilajista. Samalla pyrin myös valottamaan jotain siitä, miten monelta eri kannalta samaa ilmiötä on mahdollista lähestyä. Vesa Heikkinen (2000: 66) toteaaakin, että tekstilajin määritelmiä lienee lähes yhtä monta kuin on määrittelijöitäkin. Erikseen otan käsiteltäväksi vielä tekstilajin nimeämisen ja uuden tekstilajin syntymisen, sillä ne ovat oman tutkimuskohteeni kannalta mielenkiintoisia.

Tekstilajin tutkimus on alkanut kiinnostaa kielentutkijoita laajemmin vasta 1980-luvulla (Kalliokoski 1995: 28). Esimerkiksi kirjallisuustieteessä tekstilaji tai **genre** on ollut kiinnostuksen kohteena jo paljon pidempään (Shore ja Mäntynen 2006: 13–14). Kalliokoski pohdiskelee tekstilajin ja genren käsitteiden käyttöä. Tekstilaji-käsitettä on pidetty jossain määrin ongelmallisena, sillä tekstilajit ovat melko kulttuurisidonnaisia, mikä vaikeuttaa tekstien luokittelua. Genren käsitettä käyttämällä on pyritty ratkaisemaan kyseistä ongelmaa: puhuttaessa genrestä korostetaan tekstilajin kulttuurisidonnaisuutta ja kieltä sosiaalisena toimintana. Kalliokoski kuitenkin pohtii, tuleeko myös suomalaisessa kielentutkimuksessa käyttää genre-käsitettä tekstilaji-käsitteen asemesta. Hän itse päätyy käyttämään tutkimuksessaan tekstilajin käsitettä, sillä tekstilajin voi ymmärtää myös laajasti sen ilmentämä sosiaalinen toimintatyyppi huomioiden. (Kalliokoski 1995: 27–29.) Itsekin olen päätenyt käyttämään tutkielmassani tekstilaji-käsitettä samoin perustein.

Tekstien luokittelu tuntuu olevan ihmiselle luontaista. Puhuttaessa esimerkiksi uutisesta uutisia lukeneet tai kuunnelleet osaavat odottaa tietynlaista tekstiä. Luokittelu helpottaa teksteistä puhumista ja kirjoittamista sekä toisaalta niiden tuottamista. Keskenään riittävän samanlaisista teksteistä puhutaan arjessa samalla nimellä, esimerkiksi uutisena, mielipidekirjoituksena tai tieteellisenä tekstinä, ja samankaltaiset tekstit luetaan kuuluvaksi samaan tekstilajiin. Samaan tekstilajiin kuuluvissa teksteissä on siis vaihtelua, mutta tekstilajit

ovat ainakin jossain määrin myös vakiintuneita. Aina edes lajien rajat eivät ole selkeitä, sillä lajit limittyvät toisiinsa ja sekoittuvat. Ajan myötä syntyy uusia tekstilajeja, osa lajeista katoaa, osa muuttuu radikaalistikin. (Shore ja Mäntynen 2006: 9–12.) Tekstien jaottelu lajeihin onkin herättänyt tutkijoissa monenlaisia kysymyksiä esimerkiksi luokitteluperusteista ja tekstien riittävästä samankaltaisuudesta.

2.2. Rakenne ja muoto

Tekstilajia on perinteisesti lähestytty tarkastelemalla tekstien rakennetta. Rakenteen näkökulmaa tekstilajiin pidetään monessa tutkimuksessa edelleen keskeisenä, joskaan ei välttämättä ainoana. Osa tutkijoista pitää rakennetta määräävimpänä piirteenä tekstilajin määrittelyssä, osa taas vain yhtenä piirteenä muiden joukossa. Kun tekstin rakennetta tutkitaan, tutkitaan tekstin kokonaisrakennetta eli sitä, miten tekstin eri osat järjestyvät suhteessa toisiinsa. Taustalla on ajatus siitä, että kullakin tekstilajilla on oma ominainen tapansa järjestyä kokonaiseksi tekstiksi. (Mäntynen 2006: 42.)

Tekstilajin määrittäminen rakenteen mukaan ei ole ongelmatonta. Rakennetta kuvaamalla tekstejä tulee helposti yksinkertaistettua, jolloin tekstilajin sisäinen variaatio jää vähälle huomiolle. Kaikki saman tekstilajin edustajat eivät ole prototyyppisiä. (Komppa 2006: 325.) Rakenteeltaan kompleksisempien tekstien huomioiminen analyysissä voi kuitenkin tuoda analyysiin lisää syvyyttä ja laajentaa käsitystä tekstilajista (Honkanen 2009: 210–214).

Ongelmana tekstilajin rakenteen tutkimisessa voi olla myös se, että samaan tekstilajiin kuuluvat tekstit muuttuvat ajan kuluessa, jolloin myös tekstien ja tekstilajin rakenne muuttuu. Muutos ei välttämättä johdu tekstistä itsestään, vaan saattaa olla seurausta esimerkiksi taitto- ja painotekniikan kehittämisestä. (Sääskilahti 2006: 36.) Historian saatossa muuttuneesta rakenteesta huolimatta tekstien kuulumista samaan tekstilajiin ei yleensä kyseenalaisteta.

Ruqaiya Hasanin (1985) mukaan tekstin rakenne on tekstilajin määräävä tekijä. Hänen mukaansa jokaisella tekstilajilla on **välttämättömiä elementtejä** ja **valinnaisia elementtejä**. Tekstissä on oltava välttämättömät elementit, jotta se kuuluisi tiettyyn tekstilajiin. Valinnaiset elementit voivat esiintyä tekstissä, mutta ne eivät ole välttämättömiä. Välttämättömät ja valinnaiset elementit esiintyvät tekstissä tietyssä järjestyksessä, ja niillä on tietty esiintymistiheys. Näiden elementtien kokonaisuutta Hasan nimittää tekstin **rakennepotentiaaliksi** (*generic structure potential*). Tekstijaksot hän on nimennyt semanttisin perustein. (Halliday ja Hasan 1985: 59–62.) Hasanin kuvausta on kritisoitu liian suppeaksi

kuvaamaan koko tekstilajia alalajeineen ja variaatioineen. Kritiikin mukaan kuvaus ei pysty huomioimaan epäoletuksenmukaisia tekstejä, vaan helposti pudottaa sellaiset tekstit, joissa välttämättömäksi luokiteltuja elementtejä ei ole, tekstilajin ulkopuolelle. (Ventola 2006: 107–108; Nieminen 215–216.)

John M. Swalesin (1990) määritelmä tekstilajista korostaa tekstilajin kommunikatiivista tehtävää (ks. tarkemmin luvusta 2.4.), mutta Swales ottaa määritelmässään huomioon myös tekstin rakenteelliset piirteet ja muodon. Rakenne ja muoto toteuttavat tekstin kommunikatiivista tarkoitusta. Nämä taas ovat yhteydessä tekstilajin konventioon ja toteuttavat sitä. Tarkastellessaan tekstin muodon ja rakenteen piirteitä Swales nostaa esiin **prototyyppi**-käsitteen, mikä yhdessä perheyhtäläisyyden käsitteen (ks. luku 2.3) kanssa korostaa tekstilajin sisäistä variaatiota. Prototyypin käsite on peräisin Eleanor Roschilta, joka on tehnyt tutkimusta kognitiivisen psykologian alalla. (Swales 1990: 49–52.) Roschin määritelmän mukaan prototyypit liittyvät ihmisen taipumukseen ja kykyyn luokitella asioita. Prototyypit ovat kategoriansa jäseniä ja heijastavat eniten ja selvimmin kategoriansa rakenteen moninaisuutta kokonaisuutena. (Rosch 1978: 35–37.) Samantyyllisestä kategorisoinnista on kyse myös tekstilajin määrittelyssä. Jotkin tekstit ovat prototyyppisiä eli lajinsa tyypillisiä edustajia. Toiset tekstit taas ovat epätyypillisempiä, mutta ne ovat kuitenkin joistain piirteistä tunnistettavissa saman tekstilajin edustajiksi. (Swales 1990: 49, 51–52.)

Mielipidekirjoitukset ja varsinkin perinteiset yleisönosastokirjoitukset ovat samaa perhettä tekstiviestimielipiteiden kanssa, joten on syytä tarkastella, mitä yleisönosastokirjoitusten rakenteesta on sanottu. Erilaisissa kirjoitusoppaissa annetaan ohjeita tekstien rakenteesta. Tekstintekijän käsikirjassa ohjeistetaan kirjoittajaa noudattamaan mielipideteksteissä, esimerkiksi yleisönosastokirjoituksessa ja pääkirjoituksessa, seuraavanlaista rakennetta: 1) ongelman esittely (usein ajankohtainen esimerkki), 2) kirjoittajan kannanotto eli teesi, 3) perustelut (ja mahdolliset vastaperustelut, jotka kirjoittaja kumoaa), 4) johtopäätös ja 5) toimenpide-ehdotus tai vetoamus (Iisa ym. 1999: 123–124).

Inka Mikkonen (2010) on tutkinut lukiolaisten koulussa kirjoittamia yleisönosastokirjoituksia. Hän nimeää tekstien funktionaaliksi jaksoiksi pohjatekstin referoinnin (tekstit olivat vastineita), oman mielipiteen (joka voi olla väite, tuki tai kiisto), perustelun, myönnytyksen ja ohjeen (mts. 107–109). Tutkimuksen mukaan eri funktionaaliset jaksot voivat esiintyä useaan kertaan samassa tekstissä, joten mielipidetekstin rakenne ei todellisuudessa ole yhtä suoraviivainen kuin oppaissa ja oppikirjoissa ohjataan. Mikkosen

tutkimista yleisönosastoteksteistä on löydettävissä kolme toisistaan eroavaa prototyyppistä rakennetta (mts. 113).³

Vesa Heikkinen kiinnittää huomiota myös siihen, miten tekstin muoto ohjaa lukijaa lukemaan tekstin tietyllä tavalla eli lajin mukaisesti. Muodolla hän tarkoittaa tekstin esinehahmoa ja sitä, miten verbaalinen aines ilmenee tekstipinnassa. (Heikkinen 2000: 68.) Myös Shore ja Mäntynen (2006: 10) antavat esimerkin (tiedote) siitä, miten ainakin jotkin tekstilajit voidaan tunnistaa irrallaan kontekstista toisaalta sisällön, mutta toisaalta myös muodon kautta. Diskurssintutkimuksen näkökulmasta samanlainen esimerkki annetaan kuolinilmoituksesta. Sen tunnistaa helposti irrallaan kontekstista jo pelkän muodon perusteella. Toisaalta esimerkissä tulee esiin tekstilajien kulttuurisidonnaisuus: brittiläistä kuolinilmoitusta ei suomalainen tunnistakaan muodon perusteella, sisällön perusteella mahdollisesti. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 85–86.) Voisi ajatella, että myös tekstiviestimieliopiteissa muoto auttaa tunnistamaan tekstilajin, sillä tekstiviestimieliopiteet ovat hyvin lyhyitä tekstejä ja tekstien sijoittelu sanomalehden tekstiviestipalstalla on aina tietynlainen.

2.3. Kielelliset piirteet

Kielelliset piirteet ovat monelle tutkijalle olennainen osa tekstilajin määrittelyä. Ludwig Wittgenstein on filosofisissa tutkielmissaan käyttänyt käsitettä **perheyhtäläisyys** pohtiessaan, mikä yhdistää samaan luokkaan määriteltäviä tapahtumia tai ilmiöitä (Wittgenstein 1981: 64–66). Wittgenstein kirjoittaa: ”En osaa luonnehtia näitä yhtäläisyyksiä paremmin kuin sanalla perheyhtäläisyydet, sillä perheenjäsenten väliset erilaiset yhtäläisyydet menevät päällekkäin ja ristikkäin samalla tavalla: Vartalo, kasvopiirteet, silmien väri, kävelytapa, temperamentti jne. jne.” (Mts. 65.) Swales soveltaa Wittgensteinin käsitteen koskemaan tekstilajeja. Samaan tekstilajiin kuuluvilla teksteillä on toisiaan muistuttavia piirteitä, mutta ne ovat myös erilaisia. Piirteet muodostavat kimpun, jonka samaan tekstilajiin kuuluvat tekstit jakavat keskenään eri tavalla. (Swales 1990: 49–51.)

Pauli Saukkonen problematisoi tekstilajin käsitettä ja luo uutta teoriaa tekstintutkimuksen alalle. Hän lähestyy tutkimuksessaan tekstilajia kognitiivisen kielitieteen kautta (Saukkonen 2001: 10). Tekstilajin piirteet ja ominaisuudet korostuvat Saukkosen

³ On huomioitava, että Mikkosen (2010) tutkimusaineistona olevat yleisönosastotekstit on kirjoitettu koulukontekstissa, eikä niitä ole julkaistu sanomalehdessä tai muulla foorumilla. Tekstien jäsentelyjärjestykseen vaikuttaa tekstilajin lisäksi kouluopetus. (Mts. 86.)

tutkimuksessa. Käsittelemällä aineistokorpustaan erilaisten kvantitatiivisten menetelmien kautta hän tutkii tekstin kokonaisrakennetta sekä piirteistörakennetta. (Mts. 40–111.) Tekstilajin määritelmässään Saukkonen korostaa sitä, että tekstilaji on kognitiivinen mielikuva- ja käsitemaailmatyyppi (Saukkonen käyttää tekstissään käsitettä tilannekehystyyppi). Se on kulttuurisidonnainen sekä tulkinnallinen käsite rakenne, skeema ja käsite, joka koostuu piirteistä. Tekstilaji koostuu lukemattomista yksittäisistä teksteistä, jotka ovat enemmän tai vähemmän prototyyppisiä. Saukkonen huomauttaakin, että tekstilajikonventioiden hallitseminen mahdollistaa ylipäätään tekstilajien olemassaolon. Myös itse viestintätilanne liittyy olennaisesti tekstilajiin. (Mts. 170, 190.)

Saukkonen pohdiskelee tekstilajien rajankäyntiä ja toteaa, että sama teksti voisi periaatteessa kuulua useaan tekstilajiin. Luokittelu riippuu vastaanottajan tulkinnasta ja eri tekstilajeille yhteisten piirteiden valikoimasta, sillä vastaanottaja hahmottaa tekstilajin tekstin kielellisten piirteiden perusteella. Tekstilajeja on mahdollista määritellä ja kuvailla minimaalisten erottavien piirteiden perusteella tai kaikkien tekstilajille tyypillisten piirteiden perusteella. Mikään tekstilaji ei ole täysin ainutlaatuinen, sillä kaikilla tekstilajeilla on joitain tyypillisiä piirteitä, jotka ovat tyypillisiä myös jossain toisessa tekstilajissa. Tämän takia tekstilajien rajat eivät ole täysin selkeät, vaan tekstilajit voivat limittyä toisiinsa. (Saukkonen 2001: 165–166.)

Vesa Heikkinen (2009) on omassa tutkimuksessaan kehittänyt Saukkosen ajatusta piirteistä tekstilajia määrittävänä tekijänä konkreettisempaan suuntaan. Heikkisen tutkimus on lingvististä tekstilajianalyysia. Hänen mukaansa yhden piirteen tarkastelun kautta voidaan päästä tarkastelemaan koko tekstiä ja tekstien välisiä suhteita sekä tekstilajia. Heikkisen ja muiden artikkelikokoelman kirjoittajien tutkimuskysymyksenä on ollut se, miten yksittäiset kielelliset piirteet tuottavat teksteissä lajimerkityksiä ja miten ne vaikuttavat tai jättävät vaikuttamatta. (Heikkinen 2009: 21.)

Heikkinen on hahmotellut tekstin piirteiden ja tekstilajin piirteiden suhdetta toisiinsa. Hänen mukaansa niillä liikutaan eri abstraktiotasoilla. Tekstin piirteet ovat aina jotain konkreettista, yksityiskohtaista ja absoluuttista, kun taas tekstilajin piirteet ovat abstrakteja, ominaisuuksia ja suhteellisia. Kun kielen piirteet voidaan konkreettisesti osoittaa tekstistä, voidaan tekstilajin piirteet tulkita tekstistä kielenpiirteitä kartoittamalla ja analysoimalla. (Heikkinen 2009: 22–23.) Heikkisen näkemys tekstin piirteiden ja tekstilajin piirteiden suhteesta on varsinkin pro gradu -tutkielmani kannalta käyttökelpoinen. Uskon, että aineistoani tutkimalla löytyy joitain juuri tekstiviestimielipiteille tyypillisiä piirteitä, joiden kautta voidaan sanoa jotain oleellista koko tekstilajista.

2.4. Kommunikatiivisuus ja sosiaalisuus

John. M Swalesin tekstilajin määritelmää on pidetty kattavana, ja sitä on käytetty paljon eri tutkimuksissa (Heikkinen 2000: 66; Mäntynen 2006: 51). Swalesin määritelmässä painottuu tekstilajin kommunikatiivinen tehtävä eli se, mitä tarkoitusta varten teksti on kirjoitettu. Swales huomioi määritelmässään kattavasti myös tekstin kielelliset piirteet ja rakenteen. Hänen määritelmänsä on siinäkin mielessä käyttökelpoinen, että siinä otetaan huomioon myös tekstilajin sisällä esiintyvien piirteiden moninaisuus ja toisaalta tekstien prototyyppisyys (Swales 1990: 45–58).

Swales määrittelee tekstilajin tietyn diskurssiyhteisön vakiintuneeksi tekstiluokaksi.⁴ Teksteillä, jotka kuuluvat samaan tekstilajiin, on yhteiset kommunikatiiviset päämäärät. Ne on suunnattu samalle yleisölle, niillä on sama diskurssiyhteisön antama nimi ja niillä on prototyyppisesti sama rakenne, sisältö ja muoto. (Swales 1990: 45–58.) Swales on tutkinut tekstilajia pedagogisesta näkökulmasta. Hänen tekstilajin tutkimuksensa painottuu englannin akateemisiin käyttöyhteyksiin (mts. 1). Tämä heijastuu hänen tekstilajin määritelmässään esimerkiksi siinä, miten hän korostaa diskurssiyhteisön asiantuntijajäsenten roolia tekstilajin sisällön ja tyylin määrittämisessä (mts. 58). Swalesin tekstilajin määritelmä on käytännönläheinen, tosin siitä sitä on kritisoitukin; määritelmä ei ole kaikilta osin yleistettävissä akateemisten tekstien ulkopuolelle (Shore ja Mäntynen 2006: 29).

Swales korostaa tekstilajin määritelmässään tekstilajin kommunikatiivista luonnetta. Diskurssi ja sen osanottajat sekä diskurssin tuottamis- ja vastaanottoympäristö, joka sisältää myös historian ja kulttuurin, muodostavat yhdessä tekstilajin ja ovat osa tekstin kommunikatiivista tarkoitusta. Juuri tekstin kommunikatiivinen tarkoitus on tekstilajia määriteltäessä sen tärkein ominaisuus. Tekstit, joilla on samanlainen kommunikatiivinen tavoite, kuuluvat samaan tekstilajiin. Swales myöntää, että tekstilajilla ei välttämättä ole yhtä yksiselitteistä kommunikatiivista tehtävää ja että esimerkiksi runoista on vaikea määrittää mitään kommunikatiivista tehtävää (pääasiana esteettinen nautinto). Kuitenkin akateemisissa tekstilajeissa ja myös esimerkiksi lehtiteksteissä kommunikatiivinen tarkoitus on helposti löydettävissä. (Swales 1990: 45–49.) Ajatus tekstilajin kommunikatiivisesta tavoitteesta sopii hyvin tekstiviestimielipiteiden tarkasteluun. Karjalaisen tekstiviestipalstan kommunikatiivista tarkoitusta on määritelty jo palstan ohjeistuksessa: tekstin tulee olla mielipide. Tutkielmani

⁴ Swalesin määrittelee diskurssiyhteisön varsin tiukkarajaisesti. Hänen diskurssiyhteisön käsitettään onkin kritisoitu, sillä harva yhteisö on yhtä selvästi rajattu ja määritelty kuin Swalesin määrittelemä (akateeminen) diskurssiyhteisö. (Shore ja Mäntynen 2006:29.)

kannalta mielenkiintoinen seikka on myös se, että Swales sisällyttää tekstilajin kommunikatiiviseen tarkoitukseen laajasti myös sen kontekstin, jossa tekstit esiintyvät.

Diskurssintutkimuksessa hyödynnetään genren käsitettä, ja diskurssintutkimuksen näkökulmasta genret määritellään sosiaalisen ja diskursiivisen toiminnan järjestäytyneinä muotoina.⁵ Niiden avulla opitaan jäsentämään ja ymmärtämään kielenkäyttöä vakiintuneilla tavoilla siinä kulttuurissa ja sosiaalisessa ympäristössä, jossa kulloinkin eletään ja toimitaan. Diskurssin tutkijoita genret kiinnostavat siksi, että he näkevät niissä kiteytyvän tyypilliset tavat toimia diskursiivisesti tietyssä kontekstissa. Genrejen kautta voidaan siis tarkastella ja saada näkyviin kielenkäytön näkökulmasta systemaattisia tapoja jäsentää sosiaalista toimintaa. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 79–81.)

Diskurssintutkimuksessa genreillä ajatellaan olevan monenlaisia normeja, jotka luonnehtivat kutakin genreä. Useimmiten genrejen normit ovat kirjoittamattomia; ne ovat lähtöjään sosiokulttuurisesta ja tilanteisesta kontekstista ja historiasta. Genreillä nähdään olevan myös toisenlaisia, genren sisäisiä normeja, jotka koskevat genren rakennetta ja kieltä. Osalla genreistä normit ovat tiukkoja, osalla löyhempiä. Genrejen rajat eivät ole lukkoon lyötyjä, vaan niihin voi tulla muutoksia riippuen aina kustakin sosiaalisesta kontekstista. Genret ovat jossain mielessä kiteytyneitä, sillä ne kantavat mukanaan sellaisia merkkejä, joiden perusteella tekstit osataan tunnistaa, vaikka yksittäiset saman genren tekstit voivatkin olla keskenään hyvin erilaisia. Genrejen voidaan ajatella luovan vakautta ja jatkuvuutta ainutlaatuisissa ja kontekstisidonnaisissa kielenkäyttötilanteissa. Se helpottaa puolestaan oman kielellisen toiminnan suunnittelua ja muiden toiminnan tulkintaa. Monet genret voidaan jopa tunnistaa kontekstista irrallaan tutussa kulttuurisessa ja sosiaalisessa tilanteessa. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 83–85.)

Kielellinen ja sosiaalinen toiminta liitetään siis tiukasti yhteen diskurssintutkimuksen genre-näkemyksessä. Se, että eri genreillä on erilaiset tavoitteet ja tehtävät, selittää genrejen erilaiset kielelliset ja semioottiset ilmiöt. Genre on sosiaalista toimintaa siksi, että sitä luovat tai ovat luoneet yhteisö toimintatapoineen. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 90–91.) Diskurssintutkimuksen näkökulmasta tekstiviestimielipiteiden tekstilajin tarkastelu johtaa sosiaalisen toiminnan jäljille. Kun sosiaalinen toiminta korostuu, se herättää kysymään, miten tekstiviestipalstan tuntematon, mutta oletettavasti kirjava kirjoittajajoukko osallistuu palstalla vuorovaikutukseen sekä toistensa kanssa että muiden lehden osioiden ja jopa koko ympäröivän maailman kanssa.

Diskurssintutkimuksen kulttuurinen katsantotapa auttaa huomioimaan kulttuurissa tapahtuneet muutokset osana tekstilajin olemassaoloa. 2000-luvun tekniikan kehityksen taso

⁵ Diskurssin tutkijat käyttävät nimenomaan genre-käsitettä, ei tekstilaji-käsitettä.

on mahdollistanut tekstiviestimieliipiteiden olemassaolon sanomalehden sivuilla. Voikin pohtia, olisiko kyseisenlaisia lyhyitä ja nasevia kannanottoja syntynyt lehteen ilman kännyköitä (voihan lyhyesti kirjoittaa myös paperille) ja miten sellaiset olisi ymmärretty esimerkiksi 50 vuotta sitten. Samoin on merkittävää, että Helsingin Sanomat ei julkaise tekstiviestimieliipiteitä. Ehkä se on kannanotto perinteisen mielipidekirjoituksen puolesta tai tekstiviestimieliipiteiden tyyliä vastaan – yleinen mielipide tuntuu olevan, että tekstiviestimieliipiteet ovat jollain lailla epähienostunut tapa ilmaista mielipidettä. Mielenkiintoinen vertailuaspekti syntyisi myös, jos tutkittaisiin, ilmestyykö tekstiviestimieliipiteitä sanomalehdissä myös muualla maailmassa.

2.5. Tekstilajin nimeäminen

Swalesin mukaan diskurssiyhteisön antama nimi tekstilajille on tärkeä, kun halutaan ymmärtää tekstilajia. Ensin diskurssiyhteisön aktiiviset toimijat nimeävät tekstilajin, ja hiljalleen nimi leviää laajemmalle. Nimen perusteella keskusteluun liittyvät voivat päätellä, mitä tekstilaji pitää sisällään – tai ainakin se herättää odotuksia tekstilajia kohtaan. Ajan myötä tekstilajin sisältö ja muoto voivat muuttua, vaikka nimi säilyisikin samana. (Swales 1990: 54–57.)

Diskurssintutkimuksen piirissä korostetaan sitä, että yhteisön jäsenet nimittävät yleensä genren. Genrelle annettu nimi kuvaa joissain tapauksissa melko suoraan sitä sosiaalista toimintaa, josta on kyse (esimerkiksi kiitospuhe, tutkielma). Asioita ei nimetä turhaan, joten nimet kertovat genren tunnistettavuudesta. Jotkin genret nimetään ylhäältäpäin, jolloin viestijälle ei ole välttämättä selvää, miten tilanteessa tulisi kielellisesti toimia. Tämä asettaa kielenkäyttäjät monesti eriarvoiseen asemaan, sillä genren hallinta ei jakaudu tasaisesti. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 90–91.)

Pauli Saukkosen (2001: 180) mukaan tekstilajit saavat nimensä usein niiden funktion perusteella tai joissain tapauksissa rakenteen mukaan (esimerkiksi kertomus-tekstilaji). Tekstilajien nimet eivät ole ehjä systeemi, vaan ne ovat sovinnaisia ja kirjavia. Esimerkiksi uutinen tekstilajin nimenä viittaa vain reaali maailman äskeiseen ajankohtaan. Lopulta viestijä itse antaa nimen tekstilleen. Nimeäminen tapahtuu viestijän omasta olennaisimmasta näkökulmasta. Nieminen (2010: 269) tosin huomauttaa, että kirjoittaja ei kaikissa tapauksissa ole itse se, joka merkitsee tekstin tietyn nimiseksi. Joku muu tekstitoimija, tekstiviestimieliipiteiden kohdalla sanomalehden toimittaja, saattaa merkitä tekstin tietyn nimiseksi.

Oman tutkimukseni kannalta tekstilajin nimi on kysymyksiä herättävä seikka. Käsitykseni mukaan sanomalehden yleisönosastolla julkaistavilla tekstiviesteillä ei ole vielä vakiintunutta nimeä, vaan tekstiviestipalstan kirjoittajilla, lukijoilla ja toimittajilla tuntuu olevan käyttämälleen tekstilajille monenlaisia nimityksiä. Palstan teksteistä puhutaan monesti sanomalehden antamalla palstan nimellä. Esimerkiksi sanomalehti Itä-Hämeessä palstan nimi on *Näin on*, Etelä-Suomen Sanomissa *Näppis*, Keski-suomalaisessa *Lyhyet*, Aamulehdessä *Tekstarit*, Ilkassa *Pikapalautetta* ja Länsi-Savossa *Sano se*. Tekstiviestipalstan lukijoiden kuulee käyttävän ainakin joko sanomalehden antamaa palstan nimeä, yleisesti lyhyet-nimitystä tai tekstiviestipalsta- tai tekstari-palsta-nimeä julkaisevasta lehdestä riippumatta. Tutkimani tekstilaji on vielä nuori, joten oletettavasti nimi kehittyy ja vakiintuu ajan myötä. Swalesin ja Saukkosen pohdinnat herättävät kysymyksen, voidaanko puhua tekstilajista sellaisen tekstijoukon kohdalla, jolla ei ole vakiintunutta nimeä. Itse olen päätenyt käyttämään tekstiviestipalstan teksteistä nimitystä **tekstiviestimielipide**, sillä mielestäni nimessä yhdistyvät hyvin tekstin tuottamisen väline sekä tekstin funktio, jotka molemmat ovat olennaisia. Tämä nimi ei ole tekstilajin viestijöiden käytössä laajemmalti, mutta tässä tutkielmassa käytän sitä.

2.6. Tekstilajin syntyminen

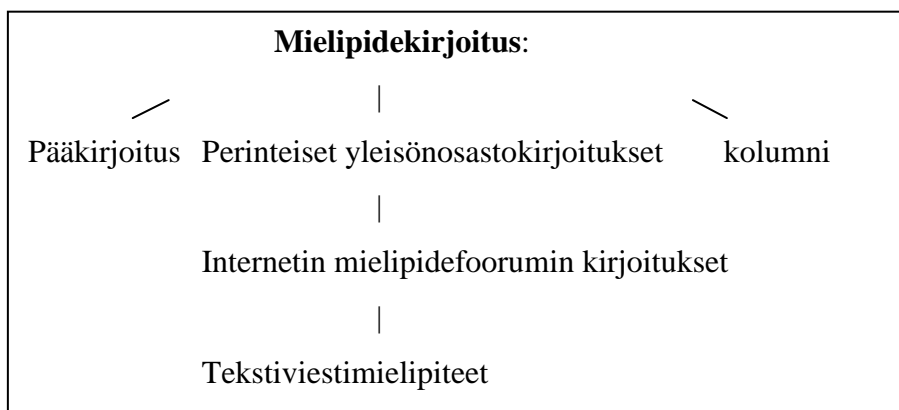
Uutta tekstilajia tarkastellessani mieleeni on noussut kysymyksiä siitä, mistä, miten ja miksi uusia tekstilajeja syntyy. Jyrki Kalliokosken mukaan erilaiset instituutiot tarvitsevat ja synnyttävät erilaisia tekstilajeja. Samalla tekstilajit ovat myös osa kutakin instituutiota. Tekstilajit eivät ole syntyneet tyhjästä vaan ovat muotoutuneet kulttuurisesti osana yhteiskuntamme sosiaalisia käytäntöjä. (Kalliokoski 2006: 240.) Tämän perusteella voidaan siis ajatella, että sanomalehti-instituutiolla on ollut tarve kehittää yleisönosastoon yhteiskunnan ja sen viestintätottumusten muuttuessa. Kännyköiden yleistymisen ihmisten välisessä viestinnässä on tarjonnut mahdollisuuden käyttää uudenlaista viestintävälinettä myös mielipiteen ilmaisuun. Tällä hetkellä tekstiviestipalstat ovat jo melko kiinteä osa sanomalehti-instituutiota. Liitteestä 1 ilmenee tekstiviestimielipiteiden yleisyys vuonna 2008 ja 2011. Vuonna 2008 tekstiviestipalsta oli otokseni 18 lehdestä 12:ssa. Kolmen vuoden kuluttua eli vuonna 2011 tekstiviestipalsta oli jo 17 lehdessä. Ainoastaan Helsingin Sanomissa tekstiviestipalstaa ei tuolloin ollut.

Pauli Saukkonen selittää uuden tekstilajin syntymisen hieman toisesta näkökulmasta. Näkökulma täydentää Kalliokosken esittämää kuvaa. Saukkosen mukaan tekstilajin

määrittelyssä kuvailtavien piirteiden laatu on merkitsevä. Isosta otannasta, kuten Saukkosen tutkimuksessa, on mahdollista saada selville tekstilajin keskiarvoisia, prototyyppeisiä ominaisuuksia. Niinpä oikea genre syntyy kieliyhteisössä ja opitaan kielellisistä ominaisuuksista, jotka ovat riippuvaisia tilannekehystä. Tekstilajit eivät ole paikallaan pysyviä, vaan ne muuttuvat. Jos tekstilajin ei-tunnusmerkkisistä piirteistä tulee uusissa teksteissä tunnusmerkkisiä, syntyy uusi **alatekstilaji** tai hierarkkisesti ylempi tekstilajin normi muuttuu. Tällainen tekstilajin liukuminen voi siis johtaa järjestelmämuutokseen. (Saukkonen 2001: 165.) Saukkosen tulkinnan mukaan tekstilajijärjestelmä on hierarkkinen. Järjestelmän yläpää on pysyvämpi, kun taas alapäässä tapahtuu herkästi muutoksia. (Mts. 180.)

Myös Saukkosen näkökulma selittää tekstiviestimielipiteiden syntymistä. Ensinnäkin voidaan ymmärtää, että tekstiviestimielipiteet ovat uutena tekstilajina tekstilajijärjestelmän hierarkian alapäässä. Uusi tekstilaji on syntynyt sanomalehdenlukijoiden muodostamassa kieliyhteisössä. Uudet (ja vanhat) tekstiviestipalstan kirjoittajat kirjoittavat palstalle sillä lailla kuin mielessään kokevat sen olevan sopivaa kyseisessä tekstilajissa. Saukkosen ajatusten mukaan voidaankin siis olettaa, että tekstiviestipalstan teksteistä löytyy prototyyppeisiä, piirteistönsä puolesta tekstilajille tyypillisiä tekstejä. Alatekstilajin (tekstiviestimielipide) syntyminen voi puolestaan vaikuttaa jollain lailla hierarkkisesti ylempänä olevien lajien (esim. perinteinen yleisönosastokirjoitus) normeihin. Kuviossa 1 on hahmoteltu sanomalehden yleisönosaston hierarkiaa tekstilajien iän mukaan. Yläkäsitteenä on mielipidekirjoitus, jonka alle kuuluu perinteisen yleisönosastokirjoituksen lisäksi muun muassa pääkirjoitus ja kolumni. Ennen tekstiviestimielipiteitä on alettu julkaista sanomalehden internetsivuilla mielipidekirjoituksia.

KUVIO 1. Sanomalehden yleisönosaston tekstilajien hierarkia.

3. KONTEKSTI

Tekstiviestimielipiteitä voi nähdä sanomalehden yleisönosaston tekstiviestipalstalla. Muualla kyseisenlaisia tekstejä ei näe. Tekstiviestimielipiteet ovat osa sanomalehteä ja sen sisältöä. Sanomalehti on omanlaisensa instituutio, jossa on aina tietyn tekstilajin edustajia. Sanomalehden sisällön tuottamisesta vastaavat toimittajat, yleisönosastonkin tekstit kulkevat toimittajan kautta. Tekstilajia määriteltäessä onkin oleellista huomioida konteksti, sillä tekstit eivät ilmesty ajasta ja paikasta irrallaan, vaan ne saavat merkityksensä kontekstissaan (Halliday ja Hasan 1985: 45). Erityisesti sanomalehtiteksteissä kontekstin osuus tuntuu korostuvan. Uusia tekstejä ilmestyy päivittäin, ja ne saavat sisältönsä maailman tapahtumista ja muista ajankohtaisista aiheista. Tietyn tekstilajin edustajat ovat yleensä vakiopaikalla lehdessä, mikä sekin vaikuttaa tekstin tulkintaan. Esittelenkin tässä luvussa ensin kontekstiin liittyviä määritelmiä ja sitten tarkastelen tutkimaani tekstilajia lähinnä tilanteisen kontekstin näkökulmasta eli selvittämällä, millainen lehti Karjalainen on ja miten tekstiviestipalsta toimii. Katsauksella tekstiviestipalstan lyhyeen historiaan teen näkyväksi hieman myös kulttuurista kontekstia. Samalla kun keskityn tilanteiseen kontekstiin, ovat läsnä myös kontekstin muut ulottuvuudet, sillä tilanteinen konteksti on suhteessa muihin konteksteihin (Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 30–31).

3.1. Määrittelyä

Konteksti on monikerroksinen käsite. Jotta tekstejä voisi tutkia kontekstissaan, on kontekstin käsite ensin määriteltävä ja rajattava oman tutkimuksen kannalta järkevällä tavalla. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 29–30.) Kontekstia määritellessäni tukeudun Hallidayn määritelmään. Halliday määrittelee kontekstia neljästä eri näkökulmasta. 1) **Kulttuurinen konteksti** on institutionaalinen ja ideologinen tausta, joka antaa tekstille arvon ja ohjaa sen tulkintaa. Se on yhteisö, jossa tekstit tuotetaan ja luetaan. Kulttuuriseen kontekstiin kuuluu myös historiallinen konteksti. 2) **Tilanteinen konteksti** on tekstin välitön ympäristö, jossa teksti toimii. Tilanteinen konteksti pitää sisällään vuorovaikutuksen osapuolien roolit, puheenaiheet ja tekstin kielellisen muodon. Systemis-funktionaalisessa kielentutkimuksessa juuri tämä kontekstin ulottuvuus on silta tarkan kielellisen analyysin ja kulttuurisen kontekstin välillä. Kulttuurinen ja tilanteinen konteksti ovat erottamattomat, sillä kulttuurinen konteksti vaikuttaa koko ajan tilanteiseen kontekstiin ja sitä kautta myös tekstiin. Tilanteinen konteksti ja kulttuurinen konteksti luovat tekstin ei-kielellisen ympäristön. Osa tekstin ympäristöä ovat

toiset tekstit. Tätä kontekstia kuvaa käsite 3) **intertekstuaalinen konteksti**, eli tekstin suhteet aiempiin ja nykyisiin teksteihin. Intertekstuaalinen konteksti tuo esiin tekstin konventioita, joiden varaan tekstilaji rakentuu. 4) **Intratekstuaalinen konteksti** kuvaa tekstin sisäisiä suhteita eli tekstin sisäistä koherenssia. Se pitää sisällään kielellisen koheesion, joka käsittää myös tekstin sisäiset merkityssuhteet. (Halliday ja Hasan 1985: 46–48, ks. myös Mäntynen 2003: 28–29.)

Kontekstin analyysi on tärkeä osa tekstianalyysia, sillä kontekstin avulla voi päästä käsiksi tekstin merkitykseen. Riippuen siitä, miten tekstilajin käsittää, kontekstin tärkeys vaihtelee. Jos tekstin ja tekstilajin tarkastelussa huomioi muitakin seikkoja kuin vain pelkän kielen, on huomio kiinnitettävä ainakin jollain tasolla myös kontekstiin. Mäntynen pitää kieltä monifunktiona ja tekstilajia sosiaalisena toimintatyyppinä, joten tekstilajia ei voi analysoida pelkän kielen varassa. Jos haluaa ymmärtää, mistä toiminnasta tekstissä on kyse, on tutkittava, miten kieli ja teksti toimivat kontekstissa. (Mäntynen 2003: 30–31.) Myös Mikko Lehtonen kirjoittaa tekstin ja kontekstin erottamattomuudesta. Hänen mukaansa kaikilla teksteillä on aina kontekstinsa. Kontekstit ympäröivät ja lävistävät tekstiä ajassa ja paikassa, liittävät sitä toisiin teksteihin sekä muihin inhimillisiin käytäntöihin. Tekstien merkitykset ovat sidoksissa kontekstiin. Analyttisessä mielessä teksti ja konteksti voidaan tilapäisesti erottaa toisistaan, mutta vain tilapäisesti. (Lehtonen 1996: 157–158.)

Kontekstit ovat läsnä sekä tekstin tuottamisessa että vastaanottamisessa. Niitä ei voida kapeasti ajatella vain taustoiksi, jotka ovat staattisia arvojen ja aatteiden kokoelmia. Kontekstit eivät myöskään ole ennen tekijää tai tekstiä tai niiden ulkopuolella. 'Kon-tekstit' ovat sananmukaisesti tekstien kanssa-tekstejä. Ne ovat siis olemassa aina yhdessä ja samaan aikaan niiden tekstien kanssa, joiden konteksteja ne ovat. Usein tekstit ovat yhdessä myös tekstin sisällä, osana tekstiä. Kontekstit vaikuttavat aktiivisesti siihen, mitä konventioita kirjoittajilla on käytettävissä ja miten lukija kohtaa tekstin. (Halliday ja Hasan 1985: 5, Lehtonen 1996: 160.)

Kielitieteessä ja erityisesti tekstintutkimuksessa merkittävä ajatus on kielen ”**kaksoiskontekstuaalisuus**” (Kalliokoski 1995: 23, Heikkinen 2000: 119). Esimerkiksi Heikkinen määrittelee tutkimiansa tekstien kontekstia niin, että se on toisaalta tekstiä ympäröivä tilanne (rekisteri), kulttuuri (tekstilaji) ja yleinen olosuhde (ideologia). Toisaalta konteksti löytyy teksteistä: se on kirjoittunut niihin ja on kuvattavissa kielellisinä valintoina ja tulkittavissa merkityksinä (Heikkinen 2000:119). Hallidayn termein tekstin kulttuurinen, tilanteinen ja intertekstuaalinen konteksti olisivat kaksoiskontekstin toinen puoli ja intratekstuaalinen konteksti toinen puoli.

Jos kontekstin haluaa määritellä vielä hienojakoisemmin, on turvauduttava kognitiiviseen kielentutkimukseen. Kognitiivisen kielitieteen näkökulmasta tekstin lähimpänä kontekstina voidaan nimittäin pitää kielenkäyttäjän tajunnan kognitiivista järjestelmää, jota kautta kielenkäyttäjä yhdistää tekstin kieliyhteisössä opittuihin kulttuuris-ideologisiin luokitteluihin. Vuorovaikutus luo tämän **kognitiivisen kontekstin**, ja se on välttämätön side tekstin ja ulkoisen maailman sosiaalisen viestintätilanteen välillä. (Saukkonen 2001: 191.)

3.2. Kontekstina sanomalehti Karjalainen

Tässä luvussa esittelen tarkemmin, millaisia kontekstin ulottuvuuksia ja tekstilajin tulkinnan mahdollisuuksia avautuu, kun huomioidaan, että tekstiviestimielipiteet ilmestyvät sanomalehdessä, tutkimusaineistoni nimenomaan sanomalehti Karjalaisessa. Kontekstuaalinen tieto vaikuttaa tekstilajin tulkintaan, joten näkemykset ja tulkinnat tekstilajista voivat vaihdella sen mukaan, miten paljon lukija tuntee tekstin eri kontekstien ulottuvuuksia. Tekstin kirjoittamisen, toimittamisen ja julkaisemisen käytäntöjen tunteminen osana tilanteista kontekstia auttaa tulkitsemaan tekstiviestimielipiteitä tekstilajin näkökulmasta. (Mäntynen 2003: 23.) Esittelen ensin lyhyesti sanomalehti Karjalaista. Tarkemmin paneudun Karjalaisen mielipidesivulla olevan tekstiviestipalstan esittelyyn ja sen toimitus- ja julkaisuperiaatteisiin.

3.2.1. Karjalainen maakuntalehtenä

Sanomalehti Karjalainen on pohjoiskarjalainen maakuntalehti. Karjalainen on ilmestynyt ensimmäisen kerran vuonna 1874 nimellä Karjalatar. Lehteen on kirjoitettu pääkirjoituksen alle lukijalupaus, jossa avataan Karjalaisen arvoja ja toimintatapaa. Karjalainen haluaa edistää Pohjois-Karjalan ja koko Itä-Suomen henkistä ja taloudellista vireyttä. Puoluepoliittisesti lehti on sitoutumaton, mutta on vahvasti pohjoiskarjalaisten ja maakunnan asialla. Lehden mielipideoisioista kirjoituksessa todetaan, että ne ovat avoimen keskustelun paikka. Karjalaisessa uskotaan sanan myönteiseen voimaan, joten lehti arvioi ja kritisoi myös julkista hallintoa ja päätöksentekoa. (Esim. Karjalainen 26.9.2010.)

Karjalainen ilmestyy seitsemänä päivänä viikossa. Lehti on kooltaan niin sanottua broadsheet-formaattia. Karjalaisen levikki oli tammikuussa 2008 yli 46 300 (Lintula: 2008). Kansallisen mediatutkimuksen tutkimustulosten mukaan Karjalaisen lukijamäärä on 115 000

(Koivumaa 2011). Aineistonkeruuni aikana lehdellä on ollut kaksi eri päätoimittajaa: Pekka Mervola 2002–2008 ja Pasi Koivumaa 2008–.

Karjalaisella on myös verkkosivut, ja niiltä löytyy nettilehti. Nettilehti perustettiin 1990-luvun puolivälissä (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 16.8.2011). Tekstiviestipalstan kannalta on mielenkiintoista, että Karjalaisen verkkosivuilta löytyy myös mielipideoasio. Mielipidefoorumille pitää kirjautua, joten kaikki kirjoitetut tekstit tulevat näkyviin omalla nimellä. Mielipidefoorumilla voi kommentoida Karjalaisen uutisia tai aloittaa uuden keskustelun, aivan kuten tekstiviestipalstallakin. Tekstit tulevat näkyviin heti kirjoittamisen jälkeen, eikä niitä toimiteta mitenkään. Tekstit ovat hyvin erimittaisia: jotkut vain muutaman sanan kommentteja edelliseen viestiin, jotkut pidempiä tekstejä. Tekstien kieli ja tyyli vaikuttavat kirjavilta. Osa on kirjoitettu hyvin asiallisesti yleiskielellä, osa taas murteella tai puhekielellä tai muuten kielenhuollon näkökulmasta vapaasti. (Karjalaisen verkkosivut, Mielipiteet.) Liitteessä 2 on ote verkkosivujen mielipidefoorumilta. Molemmat tekstit osallistuvat samaan keskusteluun ja kommentoivat Karjalaisessa julkaistua uutista Joensuun leipäjonoista.

3.2.2. Karjalaisen tekstiviestipalstan esittelyä

Syksyllä 2003 sanomalehti Karjalaisessa päätettiin aloittaa mielipidesivulla tekstiviestipalstan julkaiseminen. Idea oli pääkirjoitustoimittaja Tuula Rantosen, joka silloin vastasi yleisönosaston toimittamisesta. Tekstiviestipalsta aloitettiin, koska lehdessä haluttiin uutta ilmettä ja sisältöä yleisönosastolle. Tekstiviestipalstan myötä myös perinteisten yleisönosastokirjoitusten julkaisemisessa oli helpompi siirtyä vain omalla nimellä kirjoitteluun, kun nimetön kommentointi olisi edelleen mahdollista tekstiviestein. (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 30.1.2008.) Tekstiviestipalsta oli luonteva aloittaa muutenkin uudistetussa Karjalaisessa. Lokakuun lopussa 2003 Karjalaisessa ilmoitettiin lukijoille uudesta mahdollisuudesta osallistua yleisönosastolle eli Suoralle linjalle seuraavanlaisella jutulla:

SUORALLE LINJALLE NYT MYÖS TEKSTAREILLA (Karjalainen 30.10.2003)

Karjalaisen yleisönosastolle, Lukijan suoralle linjalle, voi tästä päivästä lähtien lähettää kommentteja ja mielipiteitä myös tekstiviestein. Ensimmäiset tekstiviestit julkaistaan ensi viikolla uudistuneen Karjalaisen

yleisönosastosivuilla joko mielipidesivuksi nimettävällä kakkosivulla tai ensimmäistä kertaa keskiviikkona julkaistavalla Mielipideplus-sivulla.

Tekstiviesteillä voi kommentoida Karjalaisen pääkirjoituksia, kolumneja tai uutisia. Yhtä lailla niillä voi osallistua yleisönosastolla käytävään keskusteluun tai tarjota täkyjä aivan uusille keskusteluaiheille.

Tekstiviestin alkuun kirjoitetaan ensin MIELIPIDE sekä välilyönnin jälkeen Suoralle linjalle osoitettu teksti. Viesti lähetetään numeroon 13530.

Käytössä on 151 merkkiä. Tekstiviesti lähettäminen maksaa 61 senttiä, ja se onnistuu operaattorista riippumatta kaikilla matkapuhelimilla.

Jutussa annetaan niukka ohjeistus siitä, millaisia viestejä uudelle tekstiviestipalstalle toivotaan. Viestit voivat olla kommentteja tai mielipiteitä, ja niillä voi kommentoida lehden toimittajien kirjoittamia juttuja, yleisönosaston muita kirjoituksia tai aloittaa aivan uuden aiheen omalla mielipiteellään. Samoin lukijalle annetaan käytännön ohjeet tekstiviestin lähettämiseen – samankaltainen käytännön ohjeistus löytyy edelleen jokaisen tekstiviestipalstan yhteydestä. Kyseisen ohjeistuksen varassa ensimmäiset tekstiviestin lähettäjät ovat kirjoittaneet omat mielipiteensä ja kommenttinsa palstalle. Ohjeistusjuttu tuskin pysyy kauaa lukijoiden mielissä, ja julkaistuista tekstiviesteistä tulee aina uusia malleja seuraaville tekstiviestin lähettäville. Palstalla julkaistuista teksteistä tulee siis osa tulevien tekstien intertekstuaalista kontekstia (Halliday ja Hasan 1985: 47–48).

Sanomalehti Karjalaisessa ensimmäiset tekstiviestit julkaistiin 3.11.2003. Tekstiviestipalstan historia on siis alkuvuodesta 2012 yli kahdeksan vuoden pituinen. Ensimmäinen Karjalaisessa julkaistu tekstiviesti, esimerkki 1, on kommentti Karjalaisessa aiemmin julkaistuun kirjoitukseen.

(1) Kolmen lapsen isälle kiitos korvesta täyttä asiaa olevasta petoprojektikirjoituksesta (Karjalainen 25.10.). Osuit asian ytimeen! – KORVEN ELÄJÄ (3.11.03)

Muita tekstiviestejä ei kolmannen päivän lehdessä ollut. Viestit 2, 3 ja 4 ilmestyivät kahden päivän kuluttua 5.11.2003.

(2) Liikuttavinta maailmassa on entisen urheilijan valitus. – PIENI PURURATA (5.11.2003)

(3) Stressi purettua yöllä. Rentoutusta, huolet Herran haltuun, rauhaisa ilta kävelyineen ilman tv-meteliä neuvoksi. Tarvittaessa purentakisko. (5.11.2003)

(4) Eipä kannattanut edes kiitosta sanoa sinä huolimaton lompakon ”unohtaja”. Suinuu to 30.10. klo 17. Olitte menossa lastenlääkärille. (5.11.2003)

Tekstiviestipalsta lähti Karjalaisessa käyntiin pikkuhiljaa. Marraskuun aikana tekstiviestipalsta ilmestyi lehdessä 16 kertaa, eli ei aivan joka numerossa. 6.–27.11.03 viestejä

oli lehdessä keskimäärin noin seitsemän. Marraskuun lopulla lukijat alkoivat jo hyvin aktiivisesti ottaa palstaa käyttöönsä: 28.11. tekstiviestejä oli lehdessä jopa 33 ja 29.11. niitä oli 21.

Tekstiviestipalsta sijaitsee Karjalaisessa lehden toisella sivulla, joka on mielipidesivu (ks. liite 3). Samalla sivulla on myös esimerkiksi pääkirjoitus, kolumni ja perinteisiä mielipidekirjoituksia. Yleisönosasto on Karjalaisessa nimetty Suoraksi linjaksi, johon siis myös tekstiviestit sisältyvät. Tekstiviestit on sijoitettu lehden toisella sivulla oikeaan alanurkkaan. Oikea alanurkka on sivun huomaamattomimpia paikkoja; lukijalle tutuin lukemisen aloittamisen paikka on sivun vasen ylänurkka, jossa Karjalaisessa onkin pääkirjoitus (Henning 1988: 57–58, Mäntynen 2003: 54). Myös perinteiselle mielipidekirjoitukselle on annettu keskeisempi paikka sivun alaosasta keskeltä. Karjalaisen mielipidesivu on rakennettu päivästä päivään samanlaiseksi. Se luo lukijalle tuttuuden tunnetta, ja kenties näin helpottaa osallistumista yleisönosastolle (Henning 1988: 55). Keskiviikon ja lauantain Karjalaisissa on yleensä myös toinen mielipidesivu, Mielipideplus, lehden keskellä. Tällöin osa tekstiviestimielipiteistä on saatettu sijoittaa kyseiselle sivulle. Mielipideplus-sivun taitto on vaihtelevampi, ja tekstiviestienkin paikka vaihtelee – usein ne on sijoitettu kuitenkin oikeaan alanurkkaan tai oikealle sivun reunaan.

Tekstiviestien asettelu palstalleen on aina samanlainen (ks. liite 4). Karjalaisen tekstiviestipalsta koostuu lyhytrivisistä tekstipalstoista, ja usein tekstipalstoja on kaksi. Yksi tekstiviesti jakautuu siis kolmesta viidelle riville. Jokaisen uuden viestin alussa on harmaa pallo, ja tekstin ensimmäinen sana on lihavoitu. Mahdollinen nimimerkki on kirjoitettu tekstiviestin perään isoin kirjaimin. Palstan tunnuksena on kuuluvuuskenttää kuvaava harmaavalkoinen kuva sekä punaisella kirjoitettu otsikko Tekstiviestit. Tekstiviestit-otsikon alle on kirjoitettu isoin harmain numeroin puhelinnumero 13530, johon palstalle tarkoitetut tekstiviestit voi lähettää. Tekstiviestipalstan vakio tekstitypografia tekee teksteistä helposti tunnistettavia. Lehden lukija voisi melko helposti tunnistaa tekstiviestimielipiteen kontekstistaan irrallaankin (vrt. Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 85–86).

Yhden tekstiviestiyksikön pituus ja sanomalehden antama ohjeistus luovat karkeat rajat palstalle tulevan viestin kielelle. Tekstiviestipalstalle lähetettävän tekstiviestin enimmäispituus on 151 merkkiä (viestin alkuun kirjoitettava MIELIPIDE).⁶ Viestin lähettäminen palstalle maksaa 1,10 euroa syksyn 2010 aineistoni keräämisen aikaan. Edellä mainitut tiedot julkaistaan jokaisessa lehdessä mielipidesivun alareunassa. Oletettavasti

⁶ Tekstiviestimielipiteen pituus ei ole kaikissa sanomalehdissä rajattu yhden tekstiviestin eli 160 merkin mittaiseksi. Esimerkiksi Kainuun Sanomissa ja Turun Sanomissa tekstin pituutta ei ole ohjeistuksessa rajattu. (Ks. liite 1.)

viestin lyhyys on suurin tekstien kieleen vaikuttava tekijä. Yhden tekstiviestin hinta taas saattaa rajoittaa viestien lähettämistä (vrt. että yhden tavallisen tekstiviestin hinta Saunalahti-matkapuhelinoperaattorin perusliittymästä maksaa 0,069 euroa; Saunalahti 22.8.11).

3.2.3. Kännykstä lehden sivuille

Viestin pituus on ainoa Karjalaisen antama suora ohje, joka epäsuorasti viittaa kieleen: kirjoita lyhyesti. Karjalaisen toimituksessa on linjaukset julkaistavien tekstiviestien sisällöstä. Kaikkia viestejä ei siis julkaista. Tekstiviesteistä vastaava toimittaja paitsi valikoi julkaistavat viestit, myös muokkaa niitä kielellisesti luettavampaan muotoon. Sanomalehden palstalla ilmestyvät tekstiviestit eivät siis ole aitoja, alkuperäisiä lukijoiden lähettämiä tekstiviestejä. Olen ollut yhteydessä Karjalaisen tekstiviestipalstasta vastaavaan toimittajaan, Helena Tahvanaiseen, kahteen otteeseen, ensimmäisen kerran tehdessäni kandidaatin tutkielmaa tekstiviestimieliä keväällä 2008 ja pro gradu -tutkielmani tekemisen yhteydessä uudelleen elokuussa 2011. Tahvanaiselta sain tietoja tekstiviestien toimitusperiaatteista. Sain häneltä myös kaikki kahden päivän aikana toimitukseen tulleet alkuperäiset tekstiviestit sekä niihin tehdyt muutokset. Tekstilajin erityisluonteen ymmärtämisen kannalta tekstiviestin kirjoittajan (sanomalehden lukija) ja tekstiviestin uudelleenkirjoittajan (sanomalehden toimittaja) näkymätön yhteistyö on oleellista (Mäntynen 2003: 23, 52).

Tammikuussa 2008 Karjalaisen toimitukseen tuli arkisin päivittäin 35–70 viestiä, viikonvaihteen aikana yli sata viestiä. Lähetetyistä tekstiviesteistä noin kaksi kolmasosaa julkaistiin. Jos lehdessä kirjoitetaan jostain voimakkaita tunteita herättävästä asiasta, se nostaa heti viestimäärää (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 30.1.2008.) Elokuussa 2011 tekstiviestipalstalla oli hiljaisempi kausi. Sain Tahvanaiselta käyttööni kaikki kahden päivän aikana lähetetyt tekstiviestit. 17.8.2011 viestejä oli 26 ja 18.8.2011 niitä oli 33. Näistä 59 tekstiviestistä jätettiin julkaisematta vain kahdeksan. Hiljaisempina aikoina julkaisukynnys on matalampi, ja kaikki sisältönsä puolesta julkaisukelpoiset viestit pääsevät lehteen (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 17.8.2011). Julkaisematta jättäminen tapahtuu lähinnä sisällön perusteella.

Tekstiviestit julkaistaan lehdessä muutaman päivän viiveellä. Jos viesteissä kommentoidaan tuoreita uutisia tai tapahtumia, ne nostetaan jonon ohi heti julkaistavaksi – yleensä jo seuraavan päivän lehteen (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 17.8.2011). Esimerkiksi tekstiviesteistä, jotka toimittaja käsitteli 17.8.2011, julkaistiin suurin osa 19.8. Muutama viesteistä oli lehdessä vasta 21.8.

Tekstiviestipalsta on mielipidepalsta, joten lehden toimituksessa ollaan melko tarkkoja siitä, että palstalla julkaistavien viestien tulee todella olla mielipiteitä. Esimerkki 5 on lähempänä etsintäkuulutusta kuin mielipidettä, eikä sitä julkaistu.

(5) 15/8 vaal.tukk tyttö/tumm.tukk poika veivät Torik. 1:n pihasta rönsylilj. ruukkuineen/katk. kukat penk. mukaansa. Kuka näki Papink. kulk. kukkuineen? (17.8.11, käsittelemätön, julkaisematon)

Tarkkoja ollaan myös sen suhteen, että yksityisiä henkilöitä ei lehden palstalla kritisoida – poikkeuksena ovat kuitenkin poliitikot ja joissain tapauksissa virkamiehet. Muita medioita tai yrityksiä kritisoivia viestejä ei myöskään julkaista, sillä toimituksen periaatteen mukaisesti kiitos tai kritiikki tulee suunnata näissä tapauksissa suoraan asianomaiselle. Vielä tammikuussa 2008 viesteistä karsittiin myös sellaiset, joissa kiitettiin esimerkiksi miellyttävää kassaa. Perusteena oli, että ne eivät ole varsinaisia mielipiteitä ja että suora suullinen kiitos on parempi. (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 30.1.2008.) Nykyisin erilaisia kiitoksia julkaistaan tekstiviestipalstalla, sillä palsta alkoi käydä turhan ikäväksi ja negatiiviseksi (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 16.8.2011). Niinpä esimerkin 6 kaltaiset viestit pääsevät nykyään lehteen asti.

(6) Hei iloinen rouva matonpesu paikalla .Kiitos avusta ! Tupla . (18.8.2011, käsittelemätön)

Aivan kaikki kiitokset eivät silti ole julkaisukelpoisia. Esimerkin 7 asia lienee ennemmin naapureiden välinen kuin lehden palstoille kuuluva.

(7) KIITOS NAAPURIN SEPI, KUN LEIKKASIT PYYTÄMÄTTÄ MEIJÄN NURMIKON, KUN EN ITSE EHTINYT. JUKKA (18.8.2011, käsittelemätön, julkaisematon)

Esimerkki 8 taas on rasistisesti vivahtava, eikä ole tullut julkaistuksi.

(8) Esitän kiitoksen tilastokeskukselle julkaisemastaan rikostilastosta ulkomaalaisten tekemistä rikoksista Suomessa. Ja kiitos myös päättäjille kaikesta. (18.8.2011, käsittelemätön, julkaisematon)

Osassa toimitukseen tulevista viesteistä on asiattomuuksia tai alatyylisiä ilmauksia. Niitäkään ei julkaista. Joissain harvoissa tapauksissa alatyylisyyttä saatetaan kaunistella ja julkaista viesti lehdessä. Silloin viestissä täytyy olla jotain järkevää asiasisältöä. (Helena Tahvanainen 30.1.2008.) Alatyylin sensurointia on tehty esimerkkiin 9a, jossa *paska* on vaihdettu *lööperiksi* (esimerkki 9b):

(9a) Senaattorimme puhuvat **paskaa!** Suomella yli 60 miljardin oma velka, palatkaapa kotiin hoitamaan ensin omat velat! Vain Eu:n keskuspankki jakaa lainoja! (18.8.2011, käsittelemätön)

(9b) Senaattorimme puhuvat **lööperiä!** Suomella on yli 60 miljardin oma velka. Palatkaapa kotiin hoitamaan ensin omat velat! Vain EU:n keskuspankki jakaa lainoja! (18.8.2011, käsitelty)

Samoin julkaisematta jätetään ajatuksenjuoksultaan epäselvät viestit (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 30.1.2008). Tekstiviestiä 10 ei ole julkaistu todennäköisesti sen epäselvyyden takia.

(10) Hyvä tarina päättyy rakkaudentunnustuksiin, Karjalainen. Vaikket ole jättiläinen, rakastan Sinua aamulla, illalla ja vähän päivälläkin. Ja myös (17.8.2011, käsittelemätön, julkaisematon)

Toimitustyötä tehdään myös tiettyjen aiheiden tiimoilta. Esimerkiksi koiran- ja kissankakkakeskustelua ei tekstiviestipalstalla käydä enää lainkaan, sillä se synnyttäisi loputtoman määrän aiheeseen liittyviä viestejä. Samoin teiden kunnosta valittavia tekstejä ei palstalla julkaista, sillä se ei ole mielipideasia. Toisinaan toimitus katkaisee turhan pitkäksi venyneen keskustelun. Tällaisia aiheita ovat olleet vuosien varrella esimerkiksi salarakkaat tai maanviljelijöiden tuet. Myöskään aitoja kysymyksiä ei ole tapana julkaista, sillä se aiheuttaisi valtaisan vastausten ryöpyn. (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 30.1.2008.) Esimerkki 11 on aito kysymys, ja se on jätetty julkaisematta.

(11) Voisiko joku selittää, miksi Viro käyttää Maamme-laulua kansallislaulunaan ? (18.8.2011, käsittelemätön, julkaisematon)

Tekstiviestipalsta on Karjalaisen lukijoille tarkoitettu kanava tuoda oma mielipiteensä julki. Toimituksessa on sellainen tuntuma, että tekstiviestien lähettäjät ovat enimmäkseen keski-ikäisiä ja sitä vanhempia ihmisiä, kuten lehden lukijatkin. Jotkut iäkkäämmät saattavat lähettää viestinsä tekstiviestipalstalle jopa kirjeen muodossa. Pääsääntöisesti viestit tulevat eri ihmisiltä. Suurin osa ei lähetä viestejä palstalle säännöllisesti ja toistuvasti. Muutamat tekstiviestinlähettäjät lähettelevät viestejä kuitenkin säännöllisesti. Osa heistä lähettää eriaiheisia asiallisia viestejä ja osa taas julkaisukelvottomia, aina samantyyllisiä viestejä. (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 16.8.2011.) Kirjoittajat esittävät mielipiteensä anonymisti, joten yksittäisten kirjoittajien tarkastelu ei ole mahdollista tai tutkimukseni kannalta edes tarpeellista.

Karjalaisessa tekstiviestipalstasta vastaa pääasiassa yksi toimittaja. Hän valikoi julkaistavat viestit ja muokkaa tekstiviestien kielen. Tekstiviesteistä vastaavan toimittajan

ollessa poissa tai kiireinen joku toinen käsittelee viestit. Toimittajilla on hieman eri linjauksia tekstiviestien kielellisestä tasosta. Joku on hyvinkin tarkka ja panee kaikki pisteet ja pilkut paikoilleen. Joku päästää läpi enemmän murteellisuuksia ja puhekielisyyksiä. Sisällön suhteen toimittajien linja on varsin yhtenäinen. (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 16.8.2011.) Toimittajan rooli tekstiviestipalstalla jää sanomalehden lukijoille arvailujen varaan. Myöskään tekstiviesteistä vastaavan toimittajan nimi ei ole lukijoiden tiedossa. Palstalla toimitaan kaikin puolin nimettömänä.

Toimituksessa tekstiviestien kieli muokataan perinpohjaisesti. Suurin osa viesteistä on kirjoitettu tekstiviestityyliin, ja niissä on runsaasti oikeinkirjoitus- ja oikeakielisyysvirheitä. Saamastani 59 viestin viestipaketista vain kahdeksan viestiä pysyi muuttamattomana. Kaikkien muiden viestien kieltä muokattiin. Käsittelen toimituksessa tapahtuvaa viestien muokkausta kahden esimerkin avulla. Esimerkkiin 12a on tehty monia muutoksia, joten sen avulla voi havainnollistaa useita erityyppisiä muutoksia.

(12a) Jos Polvijärvi nostaa veropros. muuttoliike kunnasta on faktaa!Js:ssa työssäkävijät ei tänne jää,jos työmatkakustannuksetkin poistetaan.PLUS-NOLLA. (17.8.2011, käsittelemätön)

(12b) Jos Polvijärvi nostaa veroprosenttia, muuttoliike kunnasta on faktaa! Joensuussa työssäkävijät eivät tänne jää, jos työmatkakustannuksetkin poistetaan. (17.8.2011, käsitelty)

Suurin osa tekstiviesteihin tehtävistä muokkauksista koskee välimerkkejä. Monissa viesteissä on jätetty välilyönti lauseiden rajalta merkitsemättä, kuten esimerkissä 12a jokaisen lauseen rajalla. Välilyöntien pois jättäminen on yleistä tekstiviestikielessä yleisemminkin (Engblom 2008: 35). Toimitettuun viestiin 12b on lisätty välilyönnit. Samoin pisteet ja pilkut ovat monessa toimitukseen lähetetyssä tekstiviestissä kielenhuollon näkökulmasta väärässä kohdassa tai puuttuvat kokonaan. Esimerkissä 12a puuttuu pilkku ensimmäisestä virkkeestä sivu- ja päälauseen välistä. Toimittaja on lisännyt sen viestiin 12b. Myös isoja alkukirjaimia on lisätty moniin tekstiviesteihin ennen sanomalehdessä julkaisemista. Pelkin isoin kirjaimin kirjoitetut tekstiviestit on muutettu normaaliin muotoon.

Tekstiviesteissä olevat lyhenteet, varsinkin tilapäislyhenteet, on poistettu. Lyhenteiden käyttäminen on tekstiviesteissä tyyppillistä, mutta sanomalehden sivuilla niitä ei paljoakaan näy – varmasti juuri luettavuuden takia (Engblom 2008: 44–50, Leino 2004: 211–212). Esimerkistä 12a on poistettu kaksi lyhennettä ja kirjoitettu ne kokonaisiksi sanoiksi (esimerkki 12b): veropros. > veroprosenttia ja Js:ssa > Joensuussa. Myös numeroiden

kirjoitusasu on pyritty muokkaamaan kirjoitetun suomen sääntöjä vastaavaksi eli kymmentä pienemmät kokonaisluvut kirjoitetaan yleensä kirjaimin (Leino 2004: 215).

Saamistani tekstiviesteistä on kaikista poistettu nimimerkit, niin myös esimerkistä 12a nimimerkinomainen lopetus PLUS-NOLLA. Joistain viesteistä on poistettu myös toimittajan mielestä asiattomia osia, jos viesti on muuten julkaistavaksi sopiva. Yhdestä alkuperäisestä viestistä oli poistettu surullisuutta ilmentävä hymiö ;-(-.

Tekstiviesteistä on korjattu jonkin verran myös taivutusta. Esimerkissä 12a toisen virkkeen ensimmäisen lauseen kieltoverbi ei kongruoi subjektin kanssa (*työssäkävijät ei tänne jää*), ja se on korjattu julkaistavaksi tulevaan tekstiin 12b. Alkuperäisistä tekstiviesteistä puuttuu jonkin verran *olla*-verbejä, jotka toimittaja on lisännyt. Verbien inkongruenssi ja erilaiset ellipsit ovat tyypillisiä tekstiviesteille (Engblom 2008: 73–74, Toriseva 2005: 48).

Vaikuttaa siltä, että tekstiviestien kirjoittajat pyrkivät lyhentämään tekstinsä mahdollisimman lyhyeksi. Toimittaja taas poistaa tekstiviestien lyhennyksiä ja pyrkii muokkaamaan viestit enemmän yleiskielisiksi ja kirjakielen normien mukaiseksi, mikä monesti pidentää tekstiä. Esimerkeissä 13a ja 13b on näistä vastakkaisista pyrkimyksistä kuvaava esimerkki. Tekstiviestin kirjoittaja on nuolta esittävän merkin avulla ilmaissut seurauksen kahdella merkillä (esimerkki 13a), minkä kokonaiseksi lauseeksi pukemiseen toimittaja on käyttänyt seitsemän merkkiä enemmän (esimerkki 13b).

Esimerkeissä 13a ja 13b on nähtävissä myös se, että toimitustyön jälkeenkin teksteihin jää kielivirheitä. Esimerkkiin 13b ei ole korjattu ensimmäisen virkkeen yhdyssanavirhettä, vaan virkkeeseen on jäänyt virheellisesti kirjoitettu sanamuoto *terveyskeskus päivystyksessä*.

(13a) Ole varuillasi terveyskeskus päivystyksessä. Nuori kaikkietäväinen lääkäri ei uskonut vaivan vakavuutta->loppuelämä pilalla. (17.8.2011, käsittelemätön)

(13b) Ole varuillasi terveyskeskus päivystyksessä. Nuori kaikkietäväinen lääkäri ei uskonut vaivan vakavuutta. Nyt on loppuelämä pilalla. (17.8.2011, käsitelty)

Tekstiviestipalstan viestit eivät siis ole aitoja, alkuperäisiä lehden lukijoiden kirjoittamia, vaan toimittajat ovat muokanneet niitä julkaisukelpoisiksi (vrt. Mäntynen 2003: 52, Karvonen 1995: 54). Toimitustyötä on tehty kielenhuollollisesti ja valikoimalla. Oikeinkirjoituksen näkökulmasta huonollakin kielellä kirjoitetut tekstiviestit voivat päästä palstalle muokkauksen jälkeen, mutta viestin on läpäistävä palstalle asetetut sisällölliset ja tyylilliset kriteerit tullakseen julkaistuksi. Julkaisukynnys tosin pyritään pitämään Karjalaisen tekstiviestipalstalla mahdollisimman alhaisena (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti

30.1.2008). Kuitenkin nimettömänä tulee ehkä helpommin kirjoittaneeksi julkaisukelvottomiakin tekstejä.

Viestin alkuperäisen kirjoittajan ja uudelleenkirjoittajan eli toimittajan yhteistyö vaikuttaa huomattavasti tekstien kieleen ja palstan sisältöön. Olen halunnut tuoda esiin tätä sanomalehden lukijoille näkymätöntä yhteistyötä, sillä se on merkityksellistä tekstiviestimielipiteiden tekstilajin määrittelyssä. Varsinaisessa tekstiviestipalstan tekstien kielen analyysissä tarkastelen tekstejä tietysti sellaisenaan kuin ne lehden palstalla ovat.⁷ Hahmoteltaessa tekstiviestimielipiteiden asemaa tekstilajien kentässä toimitustyön merkitys korostuu – onhan se olennainen osa tekstiviestimielipiteiden tilanteista ja kulttuurista kontekstia. Toimitustyö suurentaa eroa esimerkiksi tekstiviestimielipiteiden kielen ja tavallisten yksityistekstiviestien kielen välillä. Myös Karjalaisen verkkosivujen mielipidefoorumien ja tekstiviestimielipiteiden välille syntyy eroa toimitustyön kautta: Kieli on tekstiviestimielipiteissä huolitellumpaa ja toisaalta napakampaa rajallisen merkkimäärän takia. Verkkosivujen foorumilla tekstit julkaistaan välittömästi, kun taas tekstiviestimielipiteet julkaistaan vähintään yhden päivän viiveellä.

3.2.4. Tekstiviestimielipiteiden aiheet osana kontekstia

Monet tekstiviestipalstalla käsiteltävät aiheet ovat ajankohtaisia. Ajankohtaiset aiheet nousevat pääasiassa sanomalehden ja muun median uutisoinnista. Sanomalehti on jo instituutiona sellainen, että se välittää lukijoilleen ajankohtaisia uutisia (Suomen kielen perussanakirja 2004). Sanomalehti heijastelee näin yhteiskunnan ja maailman tapahtumia. Sanomalehti on oleellinen osa tekstiviestimielipiteiden tilanteista kontekstia. Voikin ajatella, että osana sanomalehteä ja sisältöään siitä ammentavana myös tekstiviestipalstan tekstit heijastelevat yhteiskunnan tapahtumia. Tekstiviestimielipide-tekstilajin toimijat ovat itse yhteiskunnan jäseniä ja toimijoita, ja heidän kirjoittamiinsa teksteihin on sisällytetty erilaisia kannanottoja yhteiskunnasta, jotka taas osaltaan uudelleenluovat yhteiskuntaa.

Aineistoni perusteella politiikka on yksi tekstiviestimielipiteiden suosikkiaiheista. Monissa teksteissä kommentoidaan ajankohtaista poliittista, erityisesti paikallisiin asioihin liittyvää, päätöksentekoa. Taulukosta 1 käy ilmi, että vuoden 2010 aineistossa politiikkaa käsittelee peräti 36 % teksteistä ja 2003 aineistossa 14 %.

Tekstiviestipalstalla myös vuodenaika vaikuttaa aiheiden valintaan. Tietyt asiat tulevat ajankohtaisiksi tiettyyn aikaan vuodesta. Molemmat aineistoni on kerätty syksyllä, joten osa

⁷ Samoin on tehnyt myös Mäntynen tutkiessaan kielijuttuja (2003: 52).

aiheista liittyy nimenomaan syksyyn. Erityisesti 2010 aineistossa vuodenaikaan liittyvä ajankohtainen aihe on metsästys, jonka olen luokitellut luonto ja ympäristö -aiheiseksi taulukkoon 1. Kiiwas metsästyskeskustelu nostaa luonto ja ympäristö -aihepiirin osuutta 19 %:iin, mutta myös 2003 se on suosittu keskustelun aihe (12 %).

Aineistoni perusteella voidaan ajatella myös niin, että tekstiviestimielipiteet kertovat siitäkkin, mistä lehdet eivät muuten kerro. Erityisesti ihmissuhteet ja perhe -luokkaan kuuluvissa teksteissä käsitellään aiheita, jotka eivät näy lehden palstoilla, mutta niin sanotun virallisen yhteiskunnan ulkopuolella näkyvät. Monet tekstit ovat sisällöltään ajattomia: samoista aiheista voidaan kirjoittaa koska tahansa, sillä ne ovat aina jonkun yksityisen ihmisen elämässä ajankohtaisia, kuten esimerkin 14 aihe. Ihmissuhteet ja perhe -luokan viestit paljastavat kaikkein avoimimmin kirjoittajien arvoja ja arvostuksia. Viestit valottavat myös niitä ongelmia, joiden parissa ihmiset painivat arjessaan – ja jotka eivät juuri näy lehden muussa kirjoittelussa. Vaikuttaa siltä, että osa palstalle kirjoittajista pitää tekstiviestipalstaa myös kanavana jakaa omia vaikeuksiaan muiden kanssa.

(14) Mieti tarkkaan kumpi on tärkeämpää: uusi miesystävä vai omat lapset?
(24.9.2010)

Selvästi suosituin puheenaihe tekstiviestipalstalla vuoden 2010 aineistossani on ollut politiikka (36 %). Tekstiviestipalstan ensimmäisissä viesteissä politiikkaa käsiteltiin vain 14 %:ssa. Ero on niin suuri, että se on huomioitava. Taulukosta 1 käy ilmi, että tekstiviestipalstan historian alussa viidennes teksteistä on käsitelty ihmissuhteisiin ja perheeseen liittyviä teemoja ja se on ollut suosituin aihepiiri. 2010 kyseistä aihepiiriä käsitteli vain 10 % viesteistä. Tästä voi tehdä varovaisia päätelmiä, että palstan sisältö on muuttunut seitsemän vuoden aikana yksityisestä yleisemmäksi. Palstan toimijat ovat ottaneet palstan käyttöönsä kanavana puuttua yhteiskunnallisiin asioihin, jolloin muut aihepiirit eivät ole saaneet niin paljon huomiota.

Päätelmien tekeminen aihepiirien osalta näin pienestä aineistosta voi olla vain suuntaa-antavaa. Vertailtaessa on huomioitava esimerkiksi se, että yksi provokatiivinen kirjoitus saattaa synnyttää monta samaa aihetta käsittelevää kirjoitusta, mikä näkyy aiheiden määrässä. Myös jokin merkittävä tai tunteita kuohuttava tapahtuma omassa kunnassa, Suomessa tai maailmalla näkyy heti tekstiviestipalstalla runsaana kommentointina (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 30.1.2008). Vuodenajalla ja lehden muiden osien kirjoittelulla on myös vaikutusta aihepiirijakaumaan. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että 2003 ja 2010 aineistoissa käsitellään pääasiassa samoja aihepiirejä, vain määrät vaihtelevat hieman. Ainoastaan uskonto on sellainen aihepiiri, jota on 2003 käsitelty 13 tekstissä (9 %), mutta 2010 ei lainkaan.

Vuoden 2003 uskonto-aiheiset viestit käsittelevät melkein kaikki Harry Potter -romaanien haitallisuutta uskonnollisessa mielessä. Tekstiviestipalstasta ei ole tullut otantani perusteella kanavaa keskustella esimerkiksi urheilusta tai taiteesta.

Taulukko 1. Tekstiviestimieliopiteiden jakautuminen aihepiireittäin.

Aihepiiri	f (2010)	% (2010)	f (2003)	% (2003)
Politiikka	87	36	21	14
Luonto ja ympäristö	46	19	17	12
Ihmissuhteet ja perhe	25	10	29	20
Liikenne	23	10	15	10
Elinkeinoelämä	15	6	10	7
Julkiset palvelut	14	6	12	8
Terveys	10	4	3	2
Media	9	4	11	7
Uskonto	-	-	13	9
Muut	13	5	14	10
	242	100	145	100

4. RAKENNE

Tekstiviestimielipiteiden rakenteen analyysissä käytän hyväkseni Ruqaiya Hasanin ajatusta tekstin rakennepotentiaalista hahmottelemalla tekstiviestimielipiteiden välttämättömiä ja valinnaisia elementtejä (Halliday ja Hasan 1985: 59–62). Kokeilen, pystyykö käsitteiden avulla kuvaamaan pientekstilajia, jossa on tarkkaan rajattu merkkimäärä, mutta joka silti vaikuttaa varsin kirjavalta tekstijoukolta. Mielenkiintoisen vertailukohdan tarjoaa Tommi Niemisen (2010) väitöstutkimus, jossa tutkimusaineistona ovat Aamulehden lukijoiden lähettämät mielipidekirjoitukset. Nieminen tutkii kaikkia yleisönosaston tekstejä vertaisina, eikä erottele esimerkiksi perinteistä mielipidekirjoitusta ja tekstiviestimielipidettä. Hänen mukaansa mielipidetekstien rakenteen kuvauksessa kohdataan ongelmia, kun tarkastellaan mielipidesivun lyhyimpiä tekstejä, jotka ovat siis tekstiviestimielipiteitä ja jotka saattavat olla vain yhden virkkeen mittaisia. Niistä on vaikea löytää kaikkia mielipidejuttujen välttämättömiä elementtejä. (Mts. 213–214.) Oma oletukseni kuitenkin on, että tekstiviestimielipiteitä voi ja kannattaa tarkastella erillisenä tekstilajina, alatekstilajina mielipidekirjoituksen ollessa yläkäsite. Tällaisesta Niemisen tutkimukseen verrattaessa erilaisesta lähtökohdasta tekstiviestimielipiteistä voi hyvinkin löytyä omat rakenteen konventiot. Hyödynnän analyysissäni myös prototyypin käsitettä ja selvitän, millainen on rakenteeltaan prototyypinen tekstiviestimielipide.

4.1. Tekstilajin välttämättömät ja valinnaiset elementit

4.1.1. Interaktiivisuus-osio

Tekstin alkuun sijoittuvia valinnaisia elementtejä ovat puhuttelu ja viittaus. Yhteistä näille elementeille on se, että ne rakentavat eksplisiittisesti vuorovaikutusta lukijoiden, toisten kirjoittajien ja tekstien välille. Puhuttelu- ja viittaus-elementit luovat tekstiviestipalstalle interaktiivisuutta, joten nimitän sitä paikkaa tekstin alussa, johon ne sijoittuvat, yhteisellä nimellä interaktiivisuus-osio.

4.1.1.1. Puhuttelu

Puhuttelu-elementti on tavallisesti tekstin alussa ja sillä suunnataan teksti erityisesti tietylle henkilölle tai ryhmälle. Esimerkin 15 puhuttelu on tekstin aloittava *Hei traktorimies!* -huudahdus.

(15) **Hei traktorimies!** Lähde ajoon 2 minuuttia aikaisemmin, ettei tarvitse täysillä paahtaa ja herättää kaikkia länsikadun asukkaita! Äly hoi! (29.11.2003)

Esimerkissä 16 puhutteluna on *Joensuun kahvilat ja ruokaravintolat*. Molemmissa esimerkeissä 15 ja 16 puhuttelua seuraa käskylause. Isossa suomen kieliopissa käskylauseen yhteydessä olevista puhutteluista käytetään nimitystä *puhutteluilmaus*. Koska käskylause on subjektiton, tarvitaan jokin muu keino osoittamaan käskyn toimijaa. Puhutteluilmausta käytetään tässä tarkoituksessa. Sekään ei tosin kieliopillisesti täytä subjektin paikkaa, sillä se ei kongruoi verbin kanssa. Puhutteluilmaus on lauseke, joka ilmaisee kenelle käsky on osoitettu ja kenen siihen odotetaan reagoivan. Puhutteluilmaus ei ole käskylauseessa mitenkään välttämätön tai edes yleinen. Sillä on usein vetoava tai emfaattinen eli korostava tehtävä. (VISK § 889, 1650–1651.)

(16) **Joensuun kahvilat ja ruokaravintolat**, panostakaa palveluun. Kaikille ei riitä ”no mitäs sulle”. (15.9.2010)

Puhuttelua ei välttämättä seuraa käskylause. Esimerkissä 17 puhuttelulla *Antero Hiltunen* yhdistetään tekstiviestimielipide Antero Hiltusen kirjoittamaan mielipidekirjoitukseen, joka on ilmestynyt aiemmin Karjalaisessa – kirjoitukseen ei kuitenkaan erikseen viitata, vaan lukijan on osattava yhdistää nimi oikeaan yhteyteen. Puhuttelun jälkeen kirjoittaja kommentoi Hiltusen tekstiä. *Puhuttelulisäys* on Ison suomen kieliopin tarjoama nimitys tämänkaltaiselle tekstin suuntaamiselle tietylle henkilölle. Puhuttelulisäys on yleinen erityisesti monenkeskisessä keskustelussa, jolloin sanottavansa voi yksiselitteisesti suunnata tietylle henkilölle. (VISK § 1077.) Tällainen puhuttelulisäysten käyttö osoittaa hyvin tekstiviestipalstan interaktiivista luonnetta. Palstalla voi käydä keskustelua koko lukijajoukon kanssa tai suunnata tekstinsä aivan tietylle henkilölle tai ryhmälle.

(17) **Antero Hiltunen**, historian tuntemuksesi ei ole paras mahdollinen, koska et muista, että vuosisatoja on metsästetty. – KOIRANKOULUTTAJA-AKKA (16.9.2010)

Puhuttelu-elementti on yleinen kiitosta välittävissä viesteissä. Esimerkissä 18 puhutteluna on *Mari Kiviniemi*, jolle kiitos välitetään sanomalehden kautta. Mielenkiintoista on, että tekstit saatetaan puhuttelun avulla suunnata julkisuuden henkilöille, vaikka Mari

Kiviniemi ei todennäköisesti lue Karjalaisen tekstiviestipalstaa. Teksti 18 tuntuukin olevan ensisijaisesti poliittinen kananotto silloisen pääministeri Kiviniemen puolesta. Kiitosta ilmaisevissa tekstiviestimielipiteissä puhuttelu ei välttämättä ole aivan tekstin alussa, tyypillisesti se on tekstin aloittavan *kiitos*-sananjäljessä.

(18) Kiitos **Mari Kiviniemi** kannanotostasi kieliasiaan. Sinussa on johtaja-ainesta... – ESAKO (22.9.2010)

Muutamassa poikkeustapauksessa ($f = 7$) puhuttelu ei sijoitu tekstin alkuun. Esimerkissä 19 puhuttelu *poliisit* on vasta tekstin lopussa kirjoittajan antaman toimintakehotuksen yhteydessä. Samankaltaisia lopetukseen sijoittuvia puhutteluja ovat myös *Päätäjät herätkää, tai edes hävetkää!* ja *Kansanedustajat, herätys*. Puhuttelu kohdistaa tekstin epämääräisesti yhteiskunnassa toimiville virallisille tahoille.

(19) Pyöräilijät suhahtavat pimeässä tummissa vaatteissa valoitta ja heijastimitta. **Poliisit**, sakottamaan! (22.9.2010)

Syksyn 2003 aineistossa puhuttelu-elementti on joissain teksteissä allatiivissa, kuten esimerkiksi 20. Vaikka tällainen puhuttelu ei ole kieliopillisesti puhutteluilmauksen tai –lisäyksen muotoinen eli yksikön tai monikon nominatiivi, olen laskenut sen puhuttelu-elementiksi sen suuntaavan funktion perusteella. Syksyn 2010 aineistosta allatiivimuotoiset puhuttelut ovat jääneet pois.⁸

(20) **Terveyskeskuksille**: Älkää nyt avustajat/hoitajat ja lääkärit alkako kinaamaan, kenen tilanne on raskain! Tilanne rassaa varmasti kaikkia! – HUOLESTUNUT POTILAS (17.11.2003)

Puhuttelu-elementti on tekstiviestimielipiteissä valinnainen elementti. Se on yhteensä 14 %:ssa ($f = 55$) kaikista teksteistä. Puhutteluiden osuus on pysynyt samana vuoden 2003 ja 2010 aineistoissa eli se on molemmissa 14 %.

4.1.1.2. Viittaus

Viittauksilla tarkoitan tässä luvussa tekstijaksoja, jotka viittaavat suoraan johonkin toiseen tekstiin tai tapahtumaan.⁹ Osa viittauksista on niin tarkkoja, että tekstin, johon viitataan, voi

⁸ Kiitosta ilmaisevissa teksteissä on myös allatiivimuotoisia puhuttelunomaisia elementtejä, esim. *Lämpimät kiitokset Maire Grön-Niemeläiselle kirjoituksestasi*. *Kiitos*-substantiivi ottaa herkästi täydennykseen allatiivin ja elatiivin: kiitos jollekin jostakin. Olen lukenut kyseisenlaiset kokonaisuudet viittauksiksi (ks. luku 4.1.1.2).

⁹ Tekstiviestimielipiteissä on myös epäsuoria viittauksia toisiin teksteihin, esim. lainaus tekstistä, johon viitataan. Tällaisia viittauksia käsittelem intertekstuaalisuuden yhteydessä luvussa 8.

viittauksessa annettujen tietojen avulla etsiä käsiinsä. Osa viittauksista on taas epämääräisempiä.

Esimerkissä 21 on tarkka viittaus Alpo Karhapään kirjoitukseen.¹⁰ Viittauksessa mainitaan kirjoittajan nimi ja päivämäärä, jona kirjoitus on ilmestynyt. Kirjoituksen julkaisseen lehden nimeä ei mainita, mutta tekstiviestimielipiteen ilmestymiskontekstin perusteella ensimmäinen oletus lukijalla lienee Karjalainen. Myöskään Karhapään kirjoituksen tekstilajia ei mainita.

(21) **Alpo Karhapää kirjoitti asiaa 22.9.** Älytöntä voughkaamista karhuista. (25.9.2010)

Esimerkin 22 viittaus on myös melko tarkka. Siinä viitataan sanomalehden nimellä ja tekstilajilla. Päivämäärää ei ole merkitty.¹¹ Oletuksena saattaakin olla, että tekstiviestipalstan lukijat lukevat myös pääkirjoituksen, joka on samalla sivulla tekstiviestimielipiteiden kanssa ja muistavat pääkirjoituksen, johon tekstiviestimielipide viittaa. Toisaalta tekstiviestimielipiteiden kirjoittajat antavat lukijalle yleensä vielä enemmän vastuuta ymmärtämisestä jättämällä viittauksen kokonaan pois. Esimerkki 23 kommentoi samaa Karjalaisen pääkirjoitusta kuin esimerkki 22. Ainoa vihje pääkirjoitukseen on *pesäero*-sana. Tekstit 22 ja 23 julkaistiin samana päivänä ja ne oli sijoitettu palstalla peräkkäin. Toimituksen tekemä sijoittelu auttaa tässä tapauksessa yhdistämään helpommin myös tekstin 23 pääkirjoitukseen.

(22) **Karjalaisen pääkirjoituksessa vaadittiin SAK:lta ja SDP:ltä pesäeroa.** Tasapuolisuuden vuoksi vastaava ero vaadittava myös EK:lta ja kokoomukselta. (14.9.2010)

(23) MTK:n ja kepun on syytä tehdä **pesäero** toisiinsa. (14.9.2010)

Esimerkissä 24 viittaus on melko epämääräinen. Tekstistä käy kuitenkin sen verran ilmi, että siinä kommentoidaan toista tekstiä, joka käsittelee ehdollista vankeutta. Tekstiviestimielipiteeseen lainattu otsikko tuskin on suora lainaus lehden otsikosta, mutta asiasisällön perusteella tekstin voi osata yhdistää kirjoittajan tarkoittamalla tavalla.¹²

(24) **Otsikko: Joku sai 6 kk vankeutta.** Aprillia. Se olikin ehdollista. ”Vankeus” kärsitään kotona. Olisiko aika vaihtaa nimeä? Vaikka leikkivankeus! (23.9.2010)

¹⁰ Alpo Karhapään kirjoitus on yleisönosastokirjoitus, joka on otsikoitu *Petoviha ei perustu todellisuuteen*.

¹¹ Pääkirjoitus ilmestyi Karjalaisessa 12.9.2010 ja oli otsikoitu *SAK:n ja SDP:n on syytä tehdä pesäero toisiinsa*.

¹² Teksti liittyy Matti Vanhasen vaalirahoitusjupakkaan, josta on Karjalaisessakin uutisoitiin paljon.

Esimerkiksi 22.9.2010 Karjalaisen etusivulla oli otsikko *Vanhanen voi saada enintään vuoden vankeutta*.

Kirjoittaja viittaa suoraan toiseen tekstiin myös esimerkissä 25. Kirjoittamisen syy on saatu toisesta tekstistä, ja se tuodaan eksplisiittisesti ilmi. Viittaus on epämääräinen, mutta tuo tekstiin lisää tehoa. Toinen teksti toimii auktoriteettina, johon voi vedota; tarina ei ole vain kirjoittajan oma keksintö.

(25) **Mitä taas olemme saaneet lukea: koira raateli tytön kasvot.** Ovatko sudet monta lasta raadelleet tai peräti syöneet? Koirat ovat pelätympiä. – MIRRIN KERA (20.11.2003)

Tekstiviestimieliopiteet, joissa kiitetään jostakin asiasta, sisältävät yleensä viitteen toiseen tekstiin. Palstalla saatetaan kiittää hyvästä mielipidekirjoituksesta jotakuta toista ja osoittaa oma samanmielisyys. Tällöin mainitaan yleensä kiitoksen kohteena olevan tekstin kirjoittajan nimi ja tekstilaji (vrt. esimerkki 27). Viittaus saattaa olla myös jokin tapahtuma, kuten esimerkissä 26, jossa kiitetään tuntematonta auttajaa. Tekstissä on mainittu aika *tiistaina* ja paikka *Pilkon Citymarket*, jotta nuori kohtelias herra osaisi tunnistaa itsensä kuvauksesta. aineistosta löytyy muutama muukin samantyylinen kiitos.

(26) Ruusu ja kiitos **nuorelle kohteliaalle herralle ostosten kantoavusta tiistaina Pilkon CM:ssa.** Olit ”Pelastava enkeli” alakulopäivässäni. Fiksua. Kiitos! (26.11.2003)

Viittaus on suurimmassa osassa teksteistä aloitusvirkkeessä, vain neljässä tekstissä se on muussa paikassa. Esimerkin 27 viittaus on vasta toisessa virkkeessä, joka on samalla tekstin lopetusvirke.

(27) Harry Potter on saatanasta. **Kirsi Puustiselle kiitos hyvästä kirjoituksesta** ja siunausta. (18.11.2003)

Viittaus-elementti esiintyy koko aineistossa 13 %:ssa teksteistä ($f = 51$), joten se on valinnainen elementti. Mielenkiintoista on se, että vuoden 2003 aineistossa viittauksia on 19 %:ssa teksteistä, kun vuoden 2010 aineistossa niitä on vain 10 %:ssa. Viittausten määrä on vähentynyt seitsemässä vuodessa 9 prosenttiyksikköä. Toisiin teksteihin kyllä edelleen viitataan, mutta epäsuorasti (vrt. esimerkit 22 ja 23).¹³ Tekstilajin kehittyessä tekstin konventioksi näyttää muodostuvan ennemminkin epäsuora viittaaminen pohjatekstiin kuin suora viittaaminen, joka taas kuuluu perinteisen yleisönosastokirjoituksen konventioihin (vrt. Mikkonen 2010: 110).

¹³ Ks. myös luku 8.

4.1.2. Mieliipide-osio

Mieliipideosa on tekstiviestimieliipiteen ydin. Se sisältää tekstin varsinaisen asian eli väitteen ja perustelun. Väite ja perustelu saavat merkityksensä suhteessa tekstikokonaisuuteen. Väite voi esiintyä tekstissä yksinään ja osoittautuukin tekstiviestimieliipide-tekstilajin ainoaksi välttämättömäksi elementiksi. Perustelu on olemassa vain suhteessa väitteeseen, joten se ei voi esiintyä yksinään. Argumentaatioanalyysin näkökulmasta teksti, joka sisältää pelkän väitteen, ei ole argumentti. Argumentissa voidaan erottaa vähintään kaksi lausetta, joista toinen antaa tukea toiselle, eli väite ja perustelu (Kakkuri-Knuutila ja Halonen 2000: 62–63). Väite ja perustelu voivat olla muodoltaan väitelauseita, kysymyslauseita ja erilaisia direktiivejä. Yleisimpiä tekstiviestimieliipiteissä tehtyjä kielellisten keinojen valintoja käsittelen luvuissa 5–7.

4.1.2.1. Väite

Tekstiviestimieliipide voi koostua pelkästään yhdestä väitteestä, kuten esimerkissä 28. Pelkästään yhdestä väitteestä koostuvia tekstejä on koko aineistossani 15 %. Tästä on kysymys esimerkissä 28, joka tuntuu irralliselta kontekstinsa ulkopuolella. Se ei itse perustele itseään, joten lukijan täytyy muodostaa tekstille laajempi merkitys. Tekstiviestipalstalla aiemmin ilmestyneet tekstit muodostavat sille kontekstin: palstaa seurannut lukija saattaa osata yhdistää tekstin palstalla käynnissä olleeseen keskusteluun kumppanin iästä.

(28) Aitoa rakkautta ei ikä ratkaise. (15.9.2010)

Tekstiviestimieliipide voi koostua myös useammasta väitteestä ilman valinnaisia elementtejä (noin 11 %). Jos tekstissä on useampi väite, jälkimmäinen väite liittyy edelliseen – tai ainakin lukija pyrkii lukemaan tekstin koherenttina. Esimerkki 29 koostuu kahdesta väitteestä, jotka rinnastetaan toisiinsa *ja*-konjunktioilla. Semanttisesti virkkeeseen sopisi paremmin *mutta*-konjunktio, koska teksti rinnastaa kaksi toisiinsa nähden ristiriitaista asiaa.

(29) Miksi sähkökäyttöiselle autolle esitetään verohelpotusta ja sähkölämmitteiselle talolle veron korottamista? (14.9.2010)

Väitteen ja perustelun erottaminen ei ole kaikissa tapauksissa yksiselitteistä. Esimerkin 30 voisi ajatella koostuvan kahdesta väitteestä. Teksti on osa palstalla käytyä keskustelua tervehtimisestä. Ensimmäinen virke on vastaväite aiemmin ilmestyneelle

tekstiviestimielipiteelle, jossa väitetään, että jos naapuri ei halua tervehtiä, vika voi olla tervehtijässä itsessään.¹⁴ Toinen virke on samaa aihetta hieman eri näkökulmasta lähestyvä väite. Teksti on mahdollista tulkita niinkin, että ensimmäinen virke on perustelu ja toinen virke väite. Palstalla käydyn keskustelun perusteella ensimmäinen tulkinta on mielestäni todennäköisempi.

(30) Jos joku ”vika” poistaa tervehtimisen tarpeen, niin eipä tarvitsisi kenenkään enää tervehtiä. Muuanne pälyily kohdatessa paljastaa sivistyksen tason. (16.9.2010)

Teksti voi koostua yhdestä tai useammasta väitteestä ja jostain muusta valinnaisesta elementistä kuin perustelusta. Esimerkin 31 tulkitsen niin, että se koostuu viittauksesta, väitteestä ja tehostuksesta. Tekstissä viitataan Karjalaisessa ilmestyneeseen tekstiin, jossa puolustetaan Harry Potter -kirjoja. Tekstissä 31 väitetään päinvastaista, eli että Potterit ovat vahingollisia eikä niitä tulisi lukea lapsille. Lopetusvirke on tehostus.¹⁵

(31) Vielä joku puolustaa Karjalaisessa Antikristuksen Potter-kirjaa ja lapsille lukee tuollaista roskaa. Voi tätä aikaa! (26.11.2003)

4.1.2.2. Perustelu

Aineistoni tekstiviestimielipiteistä noin 42 % sisältää sekä väite- että perusteluosan. Yleensä väite on tekstissä ennen perustelua. Esimerkki 32 koostuu vain yhdestä virkkeestä. Virkkeen ensimmäinen lause on tekstin varsinainen väite, jota jälkimmäinen lause perustelee. Toisen lauseen perusteella ensimmäinen lause näyttää uskottavampana.

(32) Kannattaisi perässäajajien pitää minun takanani hieman pitempi turvaväli etenkin liukkaalla, minä saatan nimittäin tehdä äkkijarrutuksen milloin vain. (22.11.2003)

Esimerkissä 33 väite ja perustelu ovat eri virkkeissä. Tekstin ensimmäinen virke on väite. Se on kysymyslauseen muotoinen ja siinä ei ole lainkaan finiittiverbiä. Virkkeen merkitys on tulkittavissa koko tekstin perusteella niin, että kirjoittaja on sitä mieltä, että yhdistyksiä ja säätiöitä ei saa verottaa. Toinen virke on perustelu, jossa vedotaan järkisyihin yhdistysten ja järjestöjen verovapauden puolesta.

¹⁴ Tekstiviestimielipide 15.9.2010

¹⁵ Tehostuksesta tarkemmin luvussa 4.2.3.1.

(33) Verolleko yhdistykset ja säätiöt? Monet ovat tärkeä täydentäjä palveluille, joita yhteiskunta ei verovaroilla järjestä. – PIENI IHMINEN (19.9.2010)

Tekstiviestimieliopiteissa on myös tekstejä, joissa perustelu on ennen väitettä. Perustelu + väite -järjestystä on kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin väite + perustelu -järjestystä. Esimerkki 34 koostuu perustelusta ja väitteestä. Jälkimmäisessä virkkeessä väitetään, että jätevesille ei tarvita imetyskenttää. Ensimmäinen virke perustelee jälkimmäisen virkkeen väitteen toteamalla, että umpisäiliö on riittävä.

(34) Jätevesille riittää 2 tai 3 tuhannen litran umpisäiliö, jonka jäteauto tyhjentää. Ei tarvitse kallista imetyskenttää. (22.9.2010)

Esimerkissä 35 on perustelu ja väite. Olen tulkinnut ensimmäisen virkkeen perusteluksi jälkimmäiselle virkkeelle: koska musiikki on hirveää, sitä ei saisi esittää mielenkiintoisten puheohjelmien yhteydessä.

(35) Maakuntaradion musiikki on hirveää! Miksi sitä on sijoitettu mielenkiintoisten puheohjelmien lomaan? (29.11.2003)

Tekstiviestimieliopide voi olla kompleksisempi kuin yhdestä väitteestä ja yhdestä perustelusta koostuva teksti. Tekstissä voi olla esimerkiksi väite ja useampia perusteluja. Esimerkistä 36 voi löytää yhden väitteen ja ainakin kaksi perustelua. Tekstin ensimmäinen virke on väite, jota toinen ja kolmas virke perustelevat.

(36) Tyhmää olla tervehtimättä! Sehän kuuluu hyviin tapoihin ja on opittu jo pienenä. Pitäisi olla itsestänselvyys, mutta moukille mahdotonta. (22.9.2010)

Esimerkin 37 voi tulkita niin, että ensimmäinen virke on väite, toinen virke perustelu ja kolmas virke väite. Tekstin kaikki virkkeet liittyvät tekstin pääväitteeseen, eli siihen, että ei kannata surra, vaikka Seppo Rätty ei tervehti. Toinen virke perustelee, miksi sureminen ei kannata. Kolmannessa virkkeessä kehoitetaan olemaan välittämättä koko asiasta, minkä olen tulkinnut toiseksi, tosin ensimmäiseen liittyväksi väitteeksi. Kolmas virke olisi mahdollista tulkita myös perusteluksi.

(37) Älä sure, vaikka Seppo Rätty ei vastaa tervehdykseen. Se on häneltä liikaa vaadittu. Kyllä normaalielämää voi silti elää! (29.11.2003)

Väitteen ja perustelun suhteen määrittelemisen on jossain määrin tulkinnanvarainen asia. Oleellista on todeta se, että tekstiviestimieliopiteiden ydin on mieliopideosa, jossa esitetään vähintään yksi väite. Tavallista on myös väitteen perusteleminen. Teksteistä voi todeta myös sen, että väitteitä voi yhdessä tekstissä olla enemmän kuin yksi, samoin kuin perustelujakin.

Pelkän yhden väitteen esittävät tekstiviestimielipiteet, joissa ei ole mitään valinnaisia elementtejä, ovat melko yksiselitteisesti tulkittavissa. Niitä on aineistossani 15 %. Tekstejä, joissa on yksi tai useampi väite ja mahdollisesti muita valinnaisia elementtejä, paitsi perusteluja, on tulkintani mukaan 54 %. Tekstejä, joihin sisältyy sekä väite, että perustelu ja muita valinnaisia elementtejä, on 42 %. On huomattava, että luvut ovat kuitenkin vain suuntaa-antavia tekstin osien suhteiden monitulkintaisuuden vuoksi.

4.1.3. Erillinen lopetus-osio

Tekstiviestimielipiteen lopetusvirke voi olla perustelu tai väite (vrt. edellisen luvun esimerkkeihin). Teksteistä löytyy kuitenkin myös sellaisia yleensä tai aina lopetukseen sijoitettavia elementtejä, joilla ei ole varsinaisesti väitteen tai perustelun funktiota. Tällaisia ovat tehostus ja nimimerkki.

4.1.3.1. Tehostus

Tehostus on tekstiviestimielipiteissä erottuva elementti. Tehostus ei varsinaisesti perustele väitettä, mutta se voi tuoda asiaan jonkin yllättävän näkökulman. Se voi toistaa väitteen toisin sanoin, tarkentaa sitä tai kyseenalaistaa sen. Tehostus on tyypillisesti lyhyt ja ytimekäs ja se pyrkii tuomaan tekstiin lisää ilmaisutehoa. Lopetukseen sijoittuva väite tai perustelu on myös monesti ytimekäs ja toimii ikään kuin iskulauseena koko tekstille. Rajankäyntiä olen pyrkinyt tekemään merkitysten perusteella edellä mainituin kriteerein.

Esimerkki 38 päättyy tehostukseen *Tosi miehiä*. Toteamus tiivistää ironian keinoin koko tekstin.

(38) Epäilen, että riistakamerat olivat kuvaamassa haaskoilla, koska karhut saatiin teurastettua noin nopeasti. **Tosi miehiä.** (17.9.2010)

Esimerkissä 39 tehostus *Vai miten päin se nyt on?* kyseenalaistaa koko muun tekstin.

(39) Margariinin mainostajaksi alkoivat valkotakkiset tohtorit. Oppineet olivat esimerkkinä. Vain tollot voita söivät. **Vai miten päin se nyt on?** (23.9.2010)

Esimerkissä 40 tehostuksella osoitetaan keskusta-puolueen toimivan periaatteidensa vastaisesti. Aloituksen väite toistetaan tehostuksessa.

(40) Keskustavaltuutetut ne vasta ajavatkin Uimaharjun terveysaseman lopettamista. **Tämäkö on kepun politiikkaa?** (16.9.2010)

Tehostus voi olla myös idiomi, kuten esimerkissä 41. Tehostus toimii moitteena traktorin kuljettajalle.

(41) Hei traktorimies! Lähdä ajoon 2 minuuttia aikaisemmin, ettei tarvitse täysillä paahtaa ja herättää kaikkia länsikadun asukkaita! **Äly hoi!** (29.11.2003)

Tehostuksen paikka on kolmea poikkeustapausta lukuun ottamatta tekstin lopussa.¹⁶ Jos tehostus ei ole lopussa, se on alussa, kuten esimerkissä 42, jossa se on sananlasku.

(42) **Korppi ei korpin silmää noki.** Kepu- ja kokoomuspoliitikot etsivät kilvan perusteita, jotta Vanhanen pääsisi pinteestä kuin koira veräjältä. (20.9.2010)

Tehostus on tekstilajin valinnainen elementti. Niitä on tekstiviestimielipiteissä 48. Tehostusten osuus on pysynyt samana eri vuosien aineistoissa ollen molemmissa 12 %.

4.1.3.2. Nimimerkki

Karjalaisen tekstiviestimielipiteistä 18 % päättyy nimimerkkiin. Monilla tekstiviestipalstoilla, esimerkiksi Keskisuomalaisessa, kaikissa teksteissä on nimimerkki. Hufvudsstadsbladetin tekstiviestipalstalla ei voi toimia nimettömänä lainkaan, vaan tekstin perään on merkittävä näkyviin kirjoittajan nimi ja kotipaikkakunta. Liitteestä 1 selviää nimimerkkien pakollisuus muiden sanomalehtien tekstiviestipalstoilla. Tekstiviestimielipiteissä nimimerkin paikka on aina aivan tekstin lopussa.

Nimettömänä tai nimimerkillä kirjoittaminen antaa vapauden kirjoittaa joutumatta vastaamaan sanoistaan. Tekstiviestimielipiteet eivät ole ainoa tekstilaji, jossa esiintyy nimimerkkejä. Esimerkiksi kontakti-ilmoituksissa, verkkokeskusteluissa ja muissa mielipidekirjoituksissa käytetään nimimerkkejä. Kontakti-ilmoituksissa nimimerkki on tärkeä osa tekstiä, sillä nimimerkin perusteella vastaukset osataan ohjata oikealle henkilölle. Nimimerkin avulla kontakti-ilmoituksen kirjoittaja pyrkii myös erottumaan joukosta. Toisissa teksteissä nimimerkki toimii neutraalina erisnimen korvikkeena, toisissa taas kantaaottavana ja lisätietoa antavana keinona. (Muikku-Werner 2005: 214–215.)

Tekstiviestimielipiteissä nimimerkkien funktiot ovat osittain samat kuin kontakti-ilmoituksissa: monet nimimerkit liittyvät kiinteästi tekstin sisältöön kantaa ottaen ja lisätietoa

¹⁶ Jos tekstissä on nimimerkki, tehostus on ennen sitä.

antaen. Esimerkissä 43 tekstin päättävä nimimerkki paljastaa kirjoittajan kirjoitusmotiivin. Se, että kirjoittaja nimeää itsensä *melkein yliajetuksi*, tuo tekstiin lisää uskottavuutta.

(43) Arvon autoilijat, pyöräilijän kääntymismerkki todella on kääntymismerkki, ei esim. ohitusmerkki tai pelkkää vilkuttelua. – **MELKEIN YLIAJETTU** (22.9.2010)

Esimerkissä 44 nimimerkinä on *myrkytkö myyntiin?*. Nimimerkissä tiivistetään finiittiverbittömällä kysymyslauseella kirjoittamisen syy.

(44) Te tatinkerääjät, jotka keräätte niitä kuutostien vierestä. Onhan ne vain omaan käyttöön, eikä myytäväksi? – **MYRKYTKÖ MYYNTIIN?** (15.9.2010)

Kirjoittaja voi myös asemoida itsensä suhteessa tekstissä käsiteltävään asiaan nimimerkin avulla. Tekstin 45 kirjoittaja nimeää itsensä *palomieheksi*, mikä tekee kirjoittajasta asiantuntijan hätäkeskusasiassa. Vastaavanlaista asemointia, jossa kirjoittajan status asiaan nähden vahvistaa tekstin sisältöä, on esimerkiksi nimimerkeissä *Lasten vanhemmat*, *Ope* ja *Asiakas*.

(45) Holmlundilta 30 millia Kuopion hätäkeskuskokeiluun. Eikä edes riitä eikä toimi. Miten nämä eduskunnan Justiinat saa kuriin? – **PALOMIES** (26.9.2010)

Vain yksittäisissä tapauksissa tekstiviestimieliopiteiden kirjoittajat osoittavat oman tekstinsä jollekin toiselle tekstiviestimieliopiteen kirjoittajan nimimerkille, jolloin teksti ikään kuin osataan ohjata oikealle vastaanottajalle (vrt. kontakti-ilmoitukset).¹⁷ Esimerkin 46 kirjoittajan nimimerkki on *Selitystä odottava*.

(46) Miksi armeijan autot pyörivät Uurossa tankkaamasa? – **SELITYSTÄ ODOTTAVA** (8.11.2003)

Teksti 46 saa vastauksen muutamaa päivää myöhemmin (esimerkki 47). Tekstin 47 kirjoittaja viittaa pohjatekstiin nimimerkin avulla, joskaan se ei ole täysin identtinen alkuperäisen nimimerkin kanssa. Kyseisenlaista nimimerkkiin viittaamista on vain vuoden 2003 aineistossa.

(47) **Selitystä kaipaavalle** tiedoksi: armeijan autot eivät ole kulkeneet puukaasulla enää 50 vuoteen. (12.11.2003)

Tekstiviestimieliopiteiden nimimerkin funktiona on myös mahdollisuus tunnistaa kirjoittajan henkilöllisyys. Tunnistamisfunktiota ei kontakti-ilmoitusten nimimerkeissä ole.

¹⁷ Perinteisten yleisönosastokirjoitusten kirjoittajille (kirjoittajan nimi tai nimimerkki) ja esim. kolumnisteille esitetään useammin kommentteja nimimerkkiin tai nimeen viittaamalla.

Kirjoittajan tunnistamisen kautta tekstin sisällönkin voi ymmärtää paremmin. Kirjoittajan tunnistamista edistävät nimimerkit ovat yleisiä erityisesti kiitoksen välittävissä tekstiviestimieliopiteissa. Kiittäminen on positiivinen asia, eikä täten saata kirjoittajan kasvoja uhatuksi (Leiwo ym. 1992: 43). Esimerkissä 48 nimimerkinä on päiväkotiryhmän nimi.

(48) Jouluiset kiitokset City-marketin elintarvikeosaston Rauno ja Sirpa Törröselle lasten joulukalentereista. – **GÄVLENLINNAN PÄIVÄKODIN MANSIKAT** (29.11.2003)

Tekstiviestimieliopiteiden nimimerkit voivat olla myös etunimiä, nimikirjaimia ja lempinimiä. Etunimi salaa tarkemman henkilöllisyyden, mutta luo illuusion läsnä olevasta henkilöstä (Muikku-Werner 2005: 216). Maakunnallisessa sanomalehdessä tutut saattavat tunnistaa kirjoittajan etunimenkin perusteella, etenkin, jos teksti antaa myös muita vihjeitä kirjoittajasta.

Esimerkissä 49 nimimerkinä on *Leo*-etunimi. Tekstin sisältö paljastaa, että kirjoittaja on todennäköisesti Nurmeksen Porokylän alueelta, joten kirjoittaja halunee tulla jollain tavalla tunnistetuksi.

(49) Nurmes Porokylä. SOK:n kohdalla uudet kaistajärjestelyt on aiheuttanut monta vaaratilannetta. Pohjoiseen menevät ajavat usein suoraan SOK:n ryhmityskaistaa. – **LEO** (6.11.2003)

Esimerkin 50 nimimerkki *O.M.* viittaa nimikirjaimiin. Kyseisessä tekstissä nimikirjaimet antavat vain hyvin hienoisen viitteen kirjoittajan henkilöllisyyteen. Ehkä jonkinlainen henkilöllisyyden paljastaminen antaa kirjoittajalle rehdimmän tunteen tuoda mielipiteensä julki kuin täysin anonyymina kirjoittaminen.

(50) Valoisampi vaihtoehto kristinuskolle, jooga. Yogi ei sodi, ei syö lihaa, on suvaitsevainen eikä lyö raamatulla päähän. – **O.M.** (8.11.2003)

Nimimerkin *Veke* voi tulkita lempinimeksi esimerkissä 51. Tunnistaminen ei ole lempinimen perusteella todennäköistä, mutta kuitenkin mahdollista. Kyse on ennemminkin näennäistunnistamisesta.

(51) Kiitos rahtarille maltillisesta mielipiteestä. Itse arvelen, että köröttelijät ovat vaarallisempia kuin kaaharit. – **VEKE** (29.11.2003)

Viidessä tekstissä nimimerkiksi on merkitty kirjoittajan etunimi ja sukunimi, kuten esimerkissä 52. Tällöin kirjoittaja on selvästi halunnut tulla tunnistetuksi.

(52) Hyvin onnistui Maijan pullat Eestin nisujauhosta. Jäämme odottamaan vielä puolta halvempaa Puolan vehnää, mannaa unionitaivaasta. – **ASKO ASIKAINEN** (26.11.2003)

Sellaiset nimimerkit, joiden funktiona on kirjoittajan tunnistaminen tai näennäistunnistaminen, ovat huomattavasti yleisempiä marraskuun 2003 tekstiviestimielipiteissä kuin syyskuun 2010 aineistossa. Vuoden 2003 tekstiviestimielipiteissä niitä on 16 ja vuoden 2010 vain 4. Muutenkin nimimerkkejä on vuoden 2003 aineistossa enemmän kuin vuoden 2010 aineistossa. Vuonna 2003 nimimerkkejä on 52 tekstissä (37 %) ja vuonna 2010 vain 19 tekstissä (8 %).

Syitä nimimerkkien vähenemiseen voi vain arvailla. Kenties kirjoittajat ovat aluksi ottaneet mallia muista nimettöminä julkaistuista teksteistä, kuten kontakti-ilmoituksista. Niissä käytetään nimen asemesta nimimerkkiä, jonka perusteella vastaukset ohjataan oikealle henkilölle. Myös perinteisiä yleisönosastokirjoituksia julkaistiin Karjalaisessa ennen tekstiviestipalstan aloittamista nimimerkillä, jolloin vastinekin osoitettiin nimimerkille. Karjalaisen tekstiviestipalstan vastineteksteissä ei ole muodostunut tapaa viitata edelliseen tekstiin nimimerkillä, vaan viittaus tehdään muilla keinoin. Nimimerkki ei siis ole osoittautunut tarpeelliseksi palstalla käytävän keskustelun kannalta. Mahdollista on myös se, että nimimerkkien väheneminen johtuisi toimituksen tekemistä ratkaisusta olla julkaisematta nimimerkkejä. Karjalaisen toimittajalta saamissani syksyn 2011 kahden päivän käsittelemättömissä ja käsitellyissä tekstiviestimielipiteissä ei julkaistavaksi tullut yhtään nimimerkkiä. Toimittaja oli poistanut julkaistavista teksteistä nimimerkit, jos niitä oli alkuperäisissä teksteissä ollut (ks. esim. 12a ja 12b).

4.2. Esimerkkejä rakenteeltaan poikkeavista tekstiviestimielipiteistä

Kaikkien tekstiviestimielipiteiden rakenne ei mahdu edellä esiteltyihin raameihin. Jos teksti on sisällöltään palstan valtavirrasta poikkeava, eivät tekstin osien funktiotkaan ole samat. Kiitokset, aidot kysymykset ja etsintäkuulutusmaiset tekstit ovat tällaisia poikkeustapauksia. Rakenteen kannalta mielenkiintoinen on myös tarinamaisesti muotoiltu teksti.

Erilaisista kiitoksista on tullut osa tekstiviestipalstaa. Kiitosta välittävissä teksteissä vähintään yhden virkkeen funktiona on kiittäminen. Esimerkissä 53 kehutaan Nurmeksen elokuvajuhlia ja kiitetään juhlien toteuttajia. Lopetuksen funktiona on kiittäminen. Kiitoksen ilmaisevat tekstiviestimielipiteet rakentuvat keskenään samaan tapaan: yhdessä virkkeessä kiitetään jotakuta jostakin ja toisessa virkkeessä kehutaan kiitoksen kohdetta tai perustellaan

kiitoksen esittämistä. Kiitos voi myös aloittaa tekstin, kuten esimerkissä 54. Tekstin lopetus on tulkittavissa perusteluksi kiitokselle.

(53) Nurmeksen elokuvajuhlat on hieno tapahtuma. Kiitos ja halit puuhapeteille!
(14.9.2010)

(54) Kiitos miehelle, joka lauantai-iltana Prisman lähellä pysäytti autonsa, että ymmärtäisin laittaa ajovalot päälle! Sama pää kesät talvet – ja laina-auto.
(18.11.2003)

Tekstiviestipalstalla ei Karjalaisen toimitusperiaatteiden mukaan julkaista aitoja kysymyksiä (Helena Tahvanainen, sähköpostiviesti 30.1.2008). Lukijat tuntuvat kuitenkin lähettävän niitä toimitukseen, ja joskus jokunen pääsee livahtamaan julkaistavaksikin. Aito kysymys ei siis esitä väitettä tai perustelua, vaan tekstin tarkoituksena on saada tietoa kysytystä asiasta, kuten esimerkissä 55.

(55) Onko Nurmeksessa joului-/ naistenmessuja? Milloin ja mistä paikan voisi varata? (8.11.2003)

Tekstissä 56 kuvaillaan varkaustapausta. Teksti saa etsintäkuulutusmaisia piirteitä, koska siinä mainitaan tarkat paikat.

(56) Sinä röyhkeä puuvaras, joko poltit ne halot, jotka varastit Keskijärven kylätalolta. Nyt piti varastaa mummon saunapuupöllit Hiidenniementien varrelta. (17.9.2010)

Esimerkit 57 ja 58 ovat tarinan muotoon kirjoitettuja. Tarinamaisia tekstejä on koko aineistossa kahdeksan. Esimerkissä 57 kerrotaan kronologisessa järjestyksessä kirjoittajan kokemista tapahtumista. Tekstin missään osassa ei suoraan esitetä varsinaista väitettä, mutta se on vaivattomasti muotoiltavissa koko tekstistä: Joensuun terveydenhoidon päivystys ei toimi. Tarina toimii myös perusteluna väitteelle. Sanavalinnoiltaan esimerkki on varsin neutraali. Kerrotun yksityiskohtaisen kuvauksen voima onkin juuri siinä, että vastaanottajan tehtävä on muodostaa kerrotusta oma tulkintansa, mikä vähentää kertojan vastuuta. (Jokinen 2006: 145.)

(57) Soitin illalla tyttärenti tapaturman johdosta Joensuun päivystykseen. Odotin yli tunnin, kun ilmoitettiin ”vastaamme pian”. Luovutin. Apu jäi saamatta.
(20.9.2010)

Myös tekstissä 58 kerrotaan pieni tarina. Teksti etenee kronologisesti. Aluksi kuvaillaan lähtötilanne, jonka jälkeen esitetään juonen käänne. Lopetuksessa kuvaillaan nykyistä, muuttunutta tilannetta. Tarinassa on affektisia sanavalintoja (*eukko, valitti, haukkui*),

liioittelua (*yötä päivää yli 30 vuotta*) ja sanaleikkiä (*Koiran jätin, haukkuvat nyt toisiaan.*), joten narratiivisuus ei ole tekstin ainoa retorinen keino.

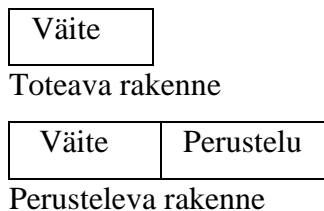
(58) Eukko valitti, haukkui ja huusi yötä päivää 30 vuotta, pakkasin laukun ja poistuin. Koiran jätin, haukkuvat nyt toisiaan. (21.9.2010)

Tekstiviestipalstalta löytyvistä rakenteeltaan poikkeavista teksteistä on kaikista löydettävissä vähintään rivien välistä jonkinlainen kannanotto – ainakin hyväntahtoinen lukija pystyy sen muodostamaan. Tapa esittää kannanotto on valtavirrasta poikkeava. Näitä rakenteeltaan poikkeavia tekstejä on aineistostani noin 4 %.

4.3. Tekstiviestimielipiteen prototyyppinen rakenne

Tekstiviestimielipiteen prototyyppisiksi rakenteiksi hahmottuvat aineistoni perusteella teksti, joka koostuu pelkästä väitteestä, ja teksti, joka koostuu väitteestä ja perustelusta (kuvio 2). Sellaisten tekstien rakennetta, joissa on vain väite, mutta ei perusteluja, nimitän toteavaksi rakenteeksi. Teksteissä, joissa on väite ja perustelu, on perusteleva rakenne.

Kuvio 2. Tekstiviestimielipiteen prototyyppiset rakenteet: toteava rakenne ja perusteleva rakenne.

Toteava rakenne ja perusteleva rakenne löytyivät aineistostani niin, että selvitin kaikki erilaiset rakennekombinaatiot ja laskin, kuinka monta kutakin kombinaatiota aineistossani on. Taulukkoon 2 on merkitty yleisimpien rakennekombinaatioiden esiintymistiheydet. Sellaisia tekstejä, jotka koostuvat vain yhdestä väitteestä, on 15 %. Tekstejä, joissa on väite ja perustelu (esitetystä järjestyksessä), on 13 %. Seuraavaksi yleisimmät kombinaatiot ovat kaksi väitettä sisältävät tekstit (9 %) ja perustelun ja väitteen sisältävät tekstit (esitetystä järjestyksessä) (5 %).

Taulukko 2. Yleisimpien rakennekombinaatioiden esiintymistiheydet

	%	f
Väite	15	59
Väite + perustelu	13	50
Väite + väite	9	35
Perustelu + väite	5	20

Laskin vielä erilaisista rakenne-elementtien kombinaatioista, kuinka monessa tekstissä on yksi tai useampi väite ja mahdollisia muita valinnaisia elementtejä paitsi perusteluja. Niitä on noin 54 %. Tekstejä, joissa on väite ja perusteluja (elementtien esiintymisjärjestyksestä riippumatta) ja mahdollisia muita valinnaisia elementtejä, on noin 42 %. Niinpä voidaan sanoa, että pelkästä väitteestä sekä väitteestä ja perustelusta rakentuvat tekstit ovat lähes yhtä yleisiä. Koska väite sekä väite + perustelu -kombinaatiot ovat lähes yhtä yleisiä, lienee syytä esittää kaksi prototyyppistä rakennetta, jottei kuva tekstiviestimieliopiteen rakenteesta entisestään yksinkertaistuisi.

Tekstilajin prototyypin esittäminen vääjäämättä yksinkertaistaa rakennetta (Komppa 2006: 325). Aineistoni 387 tekstistä on löydettävissä peräti 86 erilaista rakennekombinaatiota. Kahden prototyyppisen rakenteen esittäminen kertoo siis vain todennäköisimmistä rakenteista. Prototyyppisissä rakenteissa ei kummassakaan ole tekstin alkuun ja loppuun sijoitettavia valinnaisia elementtejä eli puhuttelua, viittausta, tehostusta tai nimimerkkiä, niitä kun on kutakin alle neljänneksessä teksteistä. Taulukkoon 3 on koottu interaktiivisuusosion ja erillisen lopetuksen valinnaiset elementit frekvensseineen ja prosentiosuuksineen kummankin vuoden aineistoista. Jos kaikki taulukossa esitetyt elementit lasketaan yhteen, saadaan niiden osuudeksi 57 %. Sillä perusteella tekstiin kuuluisi prototyyppisesti ainakin yksi valinnainen elementti. Luku on kuitenkin harhaanjohtava, sillä yhdessä tekstissä on monesti useampi valinnainen elementti. Esimerkissä 59 on kolme valinnaista esimerkkiä: puhuttelu, tehostus ja nimimerkki. Tekstejä, joissa on vähintään yksi taulukossa 3 mainituista valinnaisista elementeistä, on noin 45 %. Interaktiivisuusosion ja lopetusosion valinnaiset elementit ovat vähentyneet Karjalaisen tekstiviestimieliopiteistä vuodesta 2003 vuoteen 2010 peräti 38 prosenttiyksikköä. Tuloksesta voi päätellä, että tekstiviestimieliopiteiden rakenne on pelkistymässä. Tekstiviestimieliopiteen ydin eli mielipideosa korostuu, kun valinnaiset elementit jäävät pois.

Taulukko 3. Interaktiivisuus- ja lopetusosiossa esiintyvien tekstiviestimieliopiteiden valinnaisten elementtien frekvenssi ja prosenttinen osuus 2010 ja 2003 aineistoissa.

	2003 (%)	2003 (f, kun n=145)	2010 (%)	2010 (f, kun n=242)	Yht. (%)
Puhuttelu	14	21	14	34	14
Viittaus	19	27	10	24	13
Tehostus	12	18	12	30	12
Nimimerkki	37	52	8	19	18

(59) Hei hyväuskoinen, (*puhuttelu*) uskotko todella ilmiantajaa mieluummin kuin omaa vaimoasi? (*väite*) Juoruilla myrkytät oman mielesi ja parisuhteesi. (*perustelu*) Häpeä. (*tehostus*) – VIHASTUNUT MUMMO (*nimimerkki*) (6.11.2003)

Tekstiviestimieliopiteen rakenne-elementeille voi esittää myös prototyypin esiintymisjärjestyksen (kuviokuva 3). Interaktiivisuus-osio on ennen mieliopideosiota ja lopetusosio on nimensä mukaisesti tekstin lopussa (vrt. esimerkkiin 59). Interaktiivisuusosion puhuttelu ja viittaus eivät esiinny samassa tekstissä, vaan ne ovat vaihtoehtoisia.¹⁸ Mieliopideosiossa väite on prototyypin esiintymisjärjestyksessä ennen perustelua. Erillisistä lopetuselementeistä tehostus on ennen nimimerkkiä, jos tehostus ja nimimerkki esiintyvät samassa tekstissä. Tekstien joukossa on poikkeuksia, joissa esimerkiksi puhuttelu on vasta tekstin loppupuolella tai tehostus tekstin alussa. Ne ovat kuitenkin yksittäisiä tapauksia. Mielenkiintoista on se, että teksteistä todella löytyy funktioltaan erilaisia osioita ja elementtejä, jotka esiintyvät tietyssä järjestyksessä. Tekstiviestimieliopiteiden kaltaisen pientekstilajin tutkimiseen näyttäisikin soveltuvan Hasanin käsitteistö melko hyvin. Tekstiviestimieliopite on lyhyt ja sen tulee täyttää tietyt ylhäältä päin annetut sisällölliset kriteerit, joten siitä ei voi muodostua kovin kompleksista tai moneen suuntaan haarovaa.

Kuviokuva 3. Tekstiviestimieliopiteen rakenne-elementtien prototyypin esiintymisjärjestys.

Interaktiivisuus		Mieliopide		Lopetus	
Puhuttelu	Viittaus	Väite	Perustelu	Tehostus	Nimimerkki

¹⁸ Poikkeuksena ovat jotkin kiitosta ilmaisevat tekstit, joissa voi olla sekä puhuttelu että viittaus, yleensä edellä mainitussa järjestyksessä, ks. esim. X.

Ajatusta tekstiviestimielipiteen rakenteen pelkistymisestä tukee myös se, että vuoden 2003 aineistossa erilaisia rakennekombinaatioita on 39 % aineistosta ($f = 56$), mutta vuoden 2010 aineistossa niitä on vain 24 % ($f = 58$). Erilaisten rakennekombinaatioiden määrä on näin ollen vähentynyt 15 prosenttiyksikköä – joskin erilaisuutta on edelleen paljon. Vuoteen 2010 mennessä tekstiviestimielipiteitä on julkaistu tuhansia, joten tekstien kirjoittajilla on ollut mahdollisuus ottaa mallia muista. Näinhän ei ole ollut vuoden 2003 aineistossa, koska se koostuu aivan ensimmäisistä Karjalaisessa julkaistuista tekstiviestimielipiteistä. Pikkuhiljaa teksteille muodostuvat omat tyypilliset rakenteensa, joista tosin myös poiketaan esimerkiksi muista teksteistä erottumisen takia.

Tekstiviestimielipiteiden rakenteen tarkastelu paljastaa kiinnostavia yhtymäkohtia ja toisaalta eroja muihin tekstilajeihin. Perinteisessä mielipidekirjoituksessa ja tekstiviestimielipiteessä on molemmissa ytimenä väite eli oma mielipide ja sen perustelu. Jos tekstiviestimielipide noudattaa toteavaa rakennetta, siinä ei ole edes perustelua. Mielipideteksti, jossa ei ole perusteluja, täyttää puutteellisesti argumentoivan tekstin tekstilajiominaisuudet (Mikkonen 2010: 110). Tämän perusteella voidaan kyseenalaistaa tekstiviestimielipiteiden kuuluminen argumentoivaan tekstilajiin, sillä perustelujen puuttuminen ei ole teksteissä vain poikkeus, vaan jopa prototyyppistä. Samaa johtopäätöstä tukee se, että tekstiviestimielipiteissä tuntuisi olevan – Hasanin termin – vain yksi välttämätön elementti, väite.

Tekstiviestimielipiteissä, jotka ovat vastineita, vain harvoin referoidaan pohjatekstiä, suora ja tarkka viittauskaan ei ole kovin yleistä. Erillisiä myönnytyksiä ja ohjeita, jotka Mikkosen (2010: 107–109) tutkimuksen mukaan ovat yleisönosastokirjoituksen jaksoja, teksteissä ei juuri ole, mutta tekstin väite saatetaan esittää toimintakehotuksena tai ohjeena, esimerkiksi *Tekonurmikenttä Kontioniemeen tai Paiholaan ja Kortti pois ainakin vuodeksi ja kovat sakot*. Lyhyeen tekstiin ei yksinkertaisesti mahdu kaikkia perinteisessä mielipidekirjoituksessa esiintyviä osia, vaan teksti pelkistyy ytimeksi.

5. LEIKKIÄ MERKITYKSILLÄ

5.1. Ironia

Tekstiviestipalstojen viesteissä mielipide ilmaistaan ironian keinoin noin 40 tekstissä, mikä on noin 10 % aineistostani.¹⁹ Tekstiviestimielielipiteiden voidaan sanoa tässäkin suhteessa ilmentävän aikaansa, sanotaanhan ironian olevan yksi nykyaikaa parhaiten kuvaavista ilmiöistä. Tässä luvussa esittelen ironian käyttöä tekstiviestimielielipiteissä. Teen sen peilaten tekstiviestimielielipiteitä Toini Rahdun määritelmään ironiasta. Kuten Rahtukin toteaa, ironia on liukaspintainen ilmiö – siitä on vaikea saada otetta (Rahtu 2006: 11). Aineistoa tutkiessani törmäsin samaan ongelmaan. Monista teksteistä saa ironisen tuntuista, jos niitä lukee tarpeeksi monta kertaa. Aina ei voi olla täysin varma, mikä on ollut viestin kirjoittajan tarkoitus. Toini Rahdun määritelmä ironiasta auttoi jäsentämään tekstiviestimielielipiteiden ironisuutta. Esittelen seuraavaksi tiivistetysti Rahdun määritelmän ironiasta.

Rahtu lähtee ironian määritelmässä liikkeelle siitä, että ironian tulkinnassa on kyse lukijan pyrkimyksestä ”korjata” kontekstin avulla tekstissä kokemansa intentionaalinen inkohereksi. Ironinen tulkinta siis tekee ensin inkohereksi koetusta tekstistä koherentin. Rahtu esittää viisi komponenttia, jotka kuuluvat ironisen tulkinnan osatekijöihin. Komponenttimääritelmä osoittaa, mitä tekstin kontekstista on löydettävä, jotta inkohereksi selviäisi juuri ironisen tulkinnan avulla. Ensimmäinen komponentti on sanoman negatiivisuus. Ironisessa tulkinnassa on aina jokin negatiivinen sanoma, joka on usein ennen kaikkea asenne. Negatiivisuus voi olla esimerkiksi ivaa tai kritiikkiä. Toisena komponenttina on viestin tuottajan intentionaalisuus: viesti on pitänyt tarkoittaa ironiseksi, jotta se olisi kielellistä ironiaa (eikä esim. kohtalonironiaa). Kolmas komponentti on ironian kohde eli se, keneen tai mihin ironian kärki kohdistu. Neljäntenä komponenttina on ironian uhri. Tällä Rahtu tarkoittaa sitä inhimillistä tai inhimillistettyä kokijaa (ihminen, ihmisryhmä tai ihmistyyppi), joka tulkitaan vastuulliseksi siitä mitä ironisoidaan. Viides komponentti on monitulkintainen esitystapa. Monitulkintaisuus liittyy neljän ensimmäisen komponentin esittämiseen. Viestin välittäjä haluaa, että vastaanottaja tajuaa viestin vähintään kahdella tavalla, kuitenkin niin, että vähintään yksi tulkinnoista on negatiivinen (vertaa ensimmäiseen komponenttiin). (Rahtu 2006: 45–56, 69.)

Monessa tapauksessa aineistoni tekstiviestimielielipiteiden ironinen tulkinta vaatii paitsi kirjoittajan ja lukijan yhteistä kulttuurista tietoa myös yhteistä paikallista tietoa. Esimerkissä

¹⁹ Luku on suuntaa-antava, osa ironiasta on saattanut jäädä huomaamatta esimerkiksi yhteisen kontekstiedon puuttumisen takia.

60 kommentoidaan Kiihtelysvaaran ja Joensuun kuntaliitossuunnitelmia. Tekstissä esiintyvät paikannimet saattavat muulla seudulla asuvalle olla vieraita ja siten vaikeuttaa tulkintaa. Ensimmäisen virkkeen kuntaliitosmyönteinen kanta osoittautuu ironiaksi, kun seuraavassa virkkeessä puhe kääntyy Joensuun kaupungin kaatopaikkatilanteeseen – esitystapa on siis monitulkintainen.

(60) Ilman muuta Kiihtelys Joensuuhun. Saavat tilat uudelle kaatopaikalle, kun Kontiosuo alkaa jo olla täynnä. (17.11.2003)

Esimerkissä 61 ironian kohteena ovat EU-direktiivit. EU-direktiivit ovat monesti olleet Suomessa ihmettelyn ja ironian kohteena, joten jo aihepiiri saattaa herättää ironian odotuksen (Rahtu 2006: 57). Tulkintani mukaan tekstin inkoherenssin tunne syntyy siitä, että kirjoittaja tekee pienestä asiasta eli rukouspäivän vietosta suuremman kuin se todellisuudessa on. Muita ironian kohteita tekstiviestimielipiteissä on laidasta laitaan. Poliitiikkaan liittyvät kohteet ovat yleisiä, mutta joukkoon mahtuu esimerkiksi niin liikenne, ihmissuhteet kuin harrastuksetkin.

(61) Eikö tosiaan Brysselistä ole tullut vielä rukouspäivä-direktiiviä? On edesvastuutonta jättää näin tärkeä asia kansalliseen harkintaan. – ASKO ASIKAINEN (27.11.2003)

Esimerkissä 62 ironian uhrina ovat kunnan päättäjät. Tekstissä päättäjät yhdistetään hölmöläisiin hölmöläisvitsiä mukaillen tekstin päätöslauseessa. Ironian uhri onkin tekstiviestimielipiteissä usein jokin virallinen taho, kuten poliitikot kollektiivisesti tai julkisten palveluiden tuottajat.

(62) Onhan aikoihin eletty! Koululaiset laitetaan opiskelemaan pommisuojaan. Ilo opiskella Ilomantsissa! Päättäjät säkillä valoa sisään kantamaan... (17.9.2010)

Kymmenessä tapauksessa ironian uhri on joku yksittäinen henkilö, joka on tunnistettavissa joko nimen tai aseman perusteella. Esimerkissä 63 ironian uhri on ministeri Jyrki Katainen.

(63) Katainen säästää valtion viranomaispalvelut lakkautuskuntoon ainakin täällä Itä-Suomessa. (21.9.2010)

Ironian uhri voi olla myös toinen mielipidekirjoitusten kirjoittaja, johon tekstissä viitataan lähinnä kirjoituksen aiheen puolesta. Esimerkissä 64 liitytään keskusteluun odottavan äidin vatsaan koskemisesta. Ironian uhrina on mielipidekirjoituksen kirjoittaja,

jonka mielestä odottavan äidin vatsaan koskettaminen on epäsoveliaista.²⁰ Esimerkkiteksti 64 on tunteisiin vetoava. Epäily ironiasta nousee erityisesti *anteeksi*-sanankäytöstä, josta on muodostunut yksi konventionaalistunut tapa moittia (Rahtu 2006: 54). Esimerkissä 64 sillä ikään kuin moititaan ironian uhria siitä, että hän kieltäisi tekstin kirjoittajalta edes pienen lohdun lapsettomuuteen.

(64) Viime viikolla tein tuon karmaisevan virheen. Kosketin spontaanisti odottavan äidin vatsaa. Anteeksi. Itse en koskaan lapsia saanut. (19.9.2010)

Ironisen viestin negatiivisuus ja monitulkintaisuus tulevat hyvin esiin, jos vertaa ironista ja ei-ironista samaa aihepiiriä käsittelevää viestiä toisiinsa. Esimerkissä 65 esitetään uusi säästösuunnitelma. Teksti on varsin yliampuva, joten lukijalla herää epäily, että kirjoittaja ei taida tarkoittaa kirjoittamaansa sellaisenaan. Samassa lehdessä toinen kirjoittaja kirjoittaa samasta aiheesta, mutta ilman ironiaa (esimerkki 66). Arvelen, että ironinen teksti jää paremmin lukijan mieleen, mutta riskinä on toki aina se, että joku lukija ei ymmärrä ironian aiheuttamaa inkohereenssin vaikutelmaa, jolloin teksti kyseisen lukijan kohdalta valuu hukkaan.

(65) Varmin tapa säästää terveystoimissa on olla vastaamatta soittoihin, lopettaa palvelut ja ilmoittaa lehdessä ettei tarvetta ollut. (24.9.2010)

(66) Joensuun terveystoimien ei toimi. Yli 30 minuutin odotus puhelimesta on liian pitkä. Vaihda vastuuhenkilöt? (24.9.2010)

Ironia kielellisenä kannanottona keinona tekstiviestimielipiteissä asettaa lukijan haasteen eteen: hänen on ensinnäkin tunnistettava ironia ja toiseksi osattava omien tietojensa pohjalta – jotka saattavat olla erilaiset kuin kirjoittajalla – antaa ironiselle tekstille merkityksiä. Onnistunut ironinen teksti voi kuitenkin olla tehokas kannanottona ja vaikuttamisen keino: se pakottaa lukijan pysähtymään mielipiteen äärelle pidemmäksi aikaa.

5.2. Sanaleikit

Sanaleikit eivät ole tekstiviestimielipiteissä kovin yleisiä (5 %), mutta ne ovat aineistossani mielenkiintoinen yksityiskohta. Sanaleikeillä tarkoitan sanojen kirjoitusasulla ja merkityksillä leikkimistä, mistä syntyy tekstiin humoristinen vaikutelma. Monesti sanaleikeissä käytetään

²⁰ Yleisönosastokirjoitus Karjalaisessa 15.9.2010, joka on otsikoitu *Rakas sukulainen, ystävä, työtoveri, hyvänpäiväntuttu tai tuntematon*

monitulkintaisia sananmuotoja. Monitulkintaiset sananmuodot jäävät normaalissa kielenkäytössä yleensä huomaamatta. Sanaleikeissä monitulkintaisuutta taas tuetaan esimerkiksi sommittelemalla kontekstia sellaiseksi, että se tukee useampaa tulkintavaihtoehtoa. (Laalo 1990: 12–13.) Tässä luvussa esittelen joitain aineistoni sanaleikkejä.

Aineistostani löytyy useampi sanaleikki, jossa on leikitelty sanojen polysemialla. Sanat, joilla on sama kirjoitusasu mutta joiden merkitys on eri yhteyksissä erilainen, ovat homonyymeja. Muista tekstilajeista esimerkiksi mainoksissa käytetään monesti tehokeinona homonymiaa. (Laalo 1990: 13–14, 26–29.) Esimerkissä 67 *haukkua*-verbiä on käytetty koiran ääntelystä ja naisen puheesta.

(67) Eukko valitti, **haukkui** ja huusi yötä päivää 30 vuotta, pakkasin laukun ja poistuin. Koiran jätin, **haukkuvat** nyt toisiaan. (21.9.2010)

Esimerkin 68 lopetuslauseessa käytetään hyväksi *Väistö*-sukunimen kirjaimellista merkitystä (vrt. Blake 2007: 66).

(68) Kärnäällä ja Puustisella hyvä kirjoitus lauantaina. Kiihtelysvaaran terveyskeskus säilytettävä. **Väistö** taas **väistelee**. (22.9.2010)

Hauska leikittely, joka saattaa jäädä helposti huomaamattakin, on esimerkkiin 69 sisältyvä palindromi Elop – pole.

(69) **Elop**, ethän vain **pole** Nokiasa matalaksi! (15.9.2010)

Tekstiviestimieliä löytyy myös runo (esimerkki 70). Runo on loppusointuinen, viimeistään nimimerkki *Kattia kans* tekee tekstistä humoristisen. Monet sanomalehdet julkaisevat lukijoiden runoja myös erillisellä palstalla. Näköjään niitä mahtuu tekstiviestimieliä.

(70) Susiko ei saisi pururadal' kulkea? Koira se vasta julkea, räksyttää kannoilla matkan, kuinka pelkäämättä jaksan? – KATTIA KANS (26.11.2003)

Leikittelevä sävy on myös esimerkissä 71, joka on kirjoitettu murteella. Murteella kirjoitettu teksti erottuu tekstien joukosta tuoden tekstin lähemmäksi pohjoiskarjalaisia lukijoita. Toisaalta murre tuo tekstiin helposti myös humoristisuutta, mikä voi toimia hyvänä tehokeinona tai saada lukijan epäilemään kirjoittajan todellista suhtautumista asiaansa.

(71) Sen mie vuan sanon minkä varmasti tiijän: ne on petoellämii, jotka hampaetaan näöttellöö. (21.9.2010)

Joissain tekstiviestimielipiteissä sanoilla leikitellään rinnastettaessa yllättäviä asioita ja käsitteitä. Esimerkissä 72 *naispuolinen* ja *mielipuolinen* on rinnastettu. *Naispuolinen*-sanassa on ellipsi eli yhdyssanan *puolinen*-osaa ei toisteta, koska se on sama kuin seuraavassa yhdyssanassa. Sosiaalityöntekijöiden nimittäminen *mielipuolisiksi sosiaalityöntekijöiksi* on varsin jyrkästi kategorisoivaa. Rinnastus on sen verran hämmentävä ja raju, että lukijan täytyy lukea sanat uudelleen varmistaakseen, että luki varmasti oikein.

(72) Lapset ja isät kärsivät erosta eniten. **Nais- ja mielipuoliset sosiaalityöntekijät** ajavat äitien kanssa isät kokonaisvaltaiseen ahdinkoon. (28.11.2003)

Sanaleikit ovat parhaimmillaan hauskoja oivalluksia, jotka jäävät lukijankin mieleen. Huumorin käyttö on yksi vaikuttamisen keino. Se on keinona vaikea, mutta onnistuessaan toimiva. Joidenkin tekstiviestimielipiteiden kohdalla herää kysymys, onko kirjoittamisen päämotiivina ollut mielipiteen ilmaiseminen vai kenties vain sanoilla leikittely ja oman kielellisen oivalluksen esittely. Kirjoittajan motiiveista ei voi koskaan varmasti tietää, mutta esimerkiksi tekstien 69–71 kohdalla niiden varsinainen funktio jää epäselväksi. Teksteillä on toki on asiasisältökin, mutta niiden muoto tuntuu saavan sisältöä enemmän huomiota.

6. MORFOSYNTAKTISET PIIRTEET

6.1. Finiittiverbittömyys

6.1.1. Finiittiverbittömyys vai finiittiverbin ellipsi?

Suurin osa tekstiviestimieliopiteistä koostu väitelauseista, kysymyslauseista tai käskylauseista, joissa on finiittiverbi. Kuitenkin osa lauseista on finiittiverbittömiä. Aineistoni 387 tekstistä 120 (31 %) on sellaista, joista finiittiverbi puuttuu yhdestä tai useammasta lauseesta. Finiittiverbittömiksi lauseiksi en ole laskenut aineistoni elliptisiä lauseita, joissa on finiittiverbin ellipsi. Ellipsi on kielen keino välttää toisteisuutta niin, että sanaa, sanajaksoa tai sananosaa ei toisteta lauseessa, koska se esiintyy vastaavalla paikalla viereisessä lauseessa. Näin ollen peräkkäisillä lauseilla on oltava yhteinen lauseenjäsen. Ellipsi on yleensä virkkeen sisäinen ilmiö. (Hakulinen ja Karlsson 1988: 323–326.) Esimerkissä 73 on kysymyssanan ja finiittiverbin ellipsi jälkimmäisessä lauseessa. Esimerkki 74 koostuu kahdesta virkkeestä, joista jälkimmäinen virke on finiittiverbitön. Siitä puuttuu *olla*-verbi. Erona ellipsiin on siis se, että esimerkiksi 74 on kyse kahdesta erillisestä virkkeestä, kun esimerkin 73 ellipsi on yhden virkkeen sisällä. Esimerkin 74 ensimmäisessä virkkeessä on myös eri verbi kuin jälkimmäisen virkkeen puuttuva verbi olisi.

(73) Miksi sähkökäyttöiselle autolle esitetään verohelpotusta ja Ø sähkölämmitteiselle talolle Ø veron korottamista? (14.9.2010)

(74) Miksi kioskit myyvät tupakkaa 14-vuotiaille? Missä vastuu ja valvonta? (28.11.2003)

Hakulisen ja Karlssonin (1988: 64–65) mukaan finiittiverbittömät lauseet ovat usein huudahduksia, kehotuksia, käskyjä, toivomuksia, tervehdyksiä ja tunteenpurkauksia.²¹ Aineistostani löytyy kaikkia edellä mainittuja, ja niiden lisäksi vielä finiittiverbittömiä idiomeja, kiitoksia, kysymyksiä ja väitelauseita. Finiittiverbittömyyttä ei ole tekstiviestimieliopiteissä siis vain tavanomaisissa yhteyksissä.

Aineistossani on kymmenen tekstiä, joissa ei ole lainkaan finiittiverbiä. Esimerkki 75 koostuu kahdesta kysymyksestä, joista kummastakin puuttuu finiittiverbi. Tavallisempaa kuitenkin on, että vain osasta tekstin lauseista puuttuu finiittiverbi.

²¹ Hakulinen ja Karlsson käyttävät finiittiverbittömistä lauseista nimitystä vaillinainen lause tai fragmentti. Isossa suomen kieliopissa käytetään vain nimitystä finiittiverbitön lause, jota itsekin käytän.

(75) Vai sotalaiva Somaliaan merirosvojahtiin. Mikähän kouhotus seuraavaksi.
(18.9.2010)

Sanomalehti Karjalaisessa tehtävä toimitustyö vaikuttaa myös jonkin verran finiittiverbien määrään. Tekstiviesteistä vastaava toimittaja on lisännyt puuttuvat *olla*-finiittiverbit joihinkin teksteihin (ks. tarkemmin luvusta 3.2.3).

6.1.2. Kiteytyneet finiittiverbittömät ilmaukset

Idiomit ovat kiteytyneet tiettyyn muotoon. Jos idiomien kiteytyneeseen muotoon ei ole kiteytynyt verbiä, sen lisääminen lauseeseen olisi teennäistä. Esimerkissä 76 sananlaskussa ei ole verbiä, ja sen lisääminen muuttaisi idiomien luonnetta.

(76) Kiitos miehelle, joka lauantai-iltana Prisman lähellä pysäytti autonsa, että ymmärtäisin laittaa ajovalot päälle! **Sama pää kesät talvet** – ja laina-auto.
(18.11.2003)

Esimerkin 77 *Voi tätä aikaa!* -lauseeseen olisi vaikea ehdottaa verbiä ilman että lauseen päivittelevä sävy muuttuisi.

(77) Vielä joku puolustaa Karjalaisessa Antikristuksen Potter-kirjaa ja lapsille lukee tuollaista roskaa. **Voi tätä aikaa!** (26.11.2003)

Suomen kielessä voidaan kiittää *kiittää*-verbillä tai *kiitos*-substantiivilla. Jos kiitos esitetään *kiitos*-substantiivilla, lauseessa ei ole verbiä. Vajaasta ilmauksesta on tullut kiitos-lauseissa konventio. *Kiitos*-sana voi muodostaa lauseen yksin, erityisesti keskusteluissa. Tekstiviestimielipiteissä *kiitos*-substantiivi saa yleensä täydennykseksen kiitoksen kohteen ja syyn, kuten esimerkissä 78 tai vain toisen täydennyksistä, kuten esimerkissä 79, jossa ei ole pantu ilmi kiitoksen syytä.

(78) **Napakasta ja niin oikeaan osuneesta mielipiteestä kiitokset Säde Tahvanaiselle!** Aivan todennäköisesti Sarasvuon tempuut ymmärretään laajasti oikein.
(28.11.2003)

(79) Upea Tosca! **Kiitos paikallisille ja vieraileville solisteille!** (20.11.2003)

Edellä mainituissa esimerkeissä finiittiverbittömyys kuuluu kielen konventioihin. Verbiä ei esimerkkeinä olleiden lauseiden kaltaisissa lauseissa olisi muissakaan tekstilajeissa.

6.1.3. *Olla*-verbittömät lauseet

Yli puolesta tekstiviestimielieliteiden finiittiverbittömästä ilmauksesta puuttuu *olla*-verbi. *Olla*-verbin puuttuminen on tyypillistä myös otsikkoteksteissä ja kuvateksteissä (VISK § 880, Heikkilä 2006: 119), joten piirre yhdistää tekstiviestimielieliteitä, otsikkotekstejä ja kuvatekstejä. Esimerkki 80 alkaa finiittiverbittömällä ilmauksella, joka on tulkittavissa vaillinaiseksi kopulalauseeksi. Tekstissä on oletetulla predikaatin paikalla subjektin ja predikaatiivin välissä pilkku. Siitä syntyy vaikutelma, että *olla*-verbi on tietoisesti jätetty pois.

(80) **Valoisampi vaihtoehto kristinuskolle, jooga.** Yogi ei sodi, ei syö lihaa, on suvaitsevainen eikä lyö raamatulla päähän. – O.M. (8.11.2003)

Esimerkistä 81 finiittiverbi on jätetty pois ensimmäisestä lauseesta. *Olla*-verbi liittyy kiinteästi *pielessä*-adverbiaaliin, joten tekstin ymmärrettävyys ei kärsi, vaikka *olla*-verbiä ei ole tekstiin merkittävään. *Isän malli pielessä* -lause voisi hyvin olla muotonsa ja merkityksensä puolesta myös iltapäivälehdten etusivun otsikko.

(81) **Isän malli pielessä:** ei maistu omien lasten hoito, ei mikään työ, parina päivänä viikossa kuntoutumassa ja bailaamaan. (29.11.2003)

Olla-verbi puuttuu myös osasta verbiliittoja: nesessiivirakenteista ja perfektistä. Finiittiverbittömiä nesessiivirakenteita aineistossani on kuusi. Nesessiivirakennetta käyttämällä ohjailaan lukijan toimintaa (Sääskilahti 2006: 174). Esimerkissä 82 on nesessiivirakenne *Hiekkakenttä säilytettävä tarpeellisena*. -lauseessa, josta puuttuu *olla*-verbi. Finiittiverbitön ilmaus toimii tekstissä kuin iskulauseena.

(82) Jos Lehmon nurmikenttä on loistokunnossa, unohdetaan tekonurmikentän rakentaminen tarpeettomana. **Hiekkakenttä säilytettävä tarpeellisena.** (13.9.2010)

Esimerkin 83 ensimmäisessä lauseessa on nesessiivirakenne, josta puuttuu finiittiverbi. Lause on muutenkin muoto-opillisesti vajaa, sillä sen subjekti *susien suojele* on nominatiivissa, vaikka nesessiivirakenteeseen kuuluu genetiivisubjekti (Laitinen 1995: 344).

(83) **Susien suojele tapahduttava paikallisten asukkaiden ehdoilla.** Muutoin paikallisilla ihmisillä oikeus hävittää koko nykyinen, koiria tappava susikanta. (29.11.2003)

Kolmesta perfektilauseesta puuttuu *olla*-apuverbi. Esimerkissä 84 vaillinaisen perfektilauseen aikamuoto on kuitenkin pääteltävissä pääverbistä ja sivulauseen preesens-aikamuodosta.

(84) **Demareilla valta keskitetty Joensuussa pienelle piirille**, jolloin demokratia unohtuu ja jäsenkato kasvaa. – EX-DEMARI (18.9.2010)

Finiittiverbittömistä lauseista, joista verbin paikan voisi täyttää *olla*-verbillä, saattaa puuttua samalla myös subjekti. Esimerkin 85 virke *Uusintoja ja järjetöntä sekoilua* on pelkkä nominilauseke. Se ei viittaa suoraan tekstin muihin lauseisiin, mutta koko tekstin semantiikasta on pääteltävissä, että lause täydentyisi sanoilla *tv-ohjelmat ovat*.

(85) Mistä tv-ohjelmista maksamme lupia? **Uusintoja ja järjetöntä sekoilua**. Radiosta tulee parempaa ohjelmaa. (14.9.2010)

Monesta kannanotosta puuttuu *olla*-verbi, kuten esimerkissä 86. Tekstin aloittava *mukavaa* esiintyy lauseessa yksinään, ja siihen olisi mahdollista lisätä *olla*-verbi.

(86) **Mukavaa**, kun on syksy, parempi sää liikkumiseen ja ulkoiluun. Kylmään ja sateeseen auttaa vaatetus, helteeseen ei. (21.9.2010)

Olla-verbin puuttuminen on melko helposti pääteltävissä lauseyhteydestä. Lauseet ovat ymmärrettäviä, eikä verbin puuttuminen todennäköisesti aiheuta tulkintavaikeuksia. Jos lauseesta puuttuu jokin muukin lauseenjäsen kuin predikaatti, tulkinta vaikeutuu (vrt. esimerkkiä 85).

6.1.4. Puuttuva verbi muu kuin *olla*

Tekstiviestimieliopiteistä puuttuu muitakin kuin *olla*-verbejä. Suuri ryhmä ovat finiittiverbittömät imperatiivilauseet (f = 15). Verbittömissä direktiiveissä on yleisesti kyse liikkumisesta ja liikuttamisesta. Finiittiverbin pois jättäminen voi staattistaa dynaamisen prosessin. Dynaamisuutta voidaan kuitenkin tuottaa muilla keinoin, esimerkiksi paikallissijamuodoilla tai suuntaa ilmaisevilla adverbeilla. (Heikkinen ym. 2005: 249; Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 43–44.)

Esimerkissä 87 ensimmäisenä lauseena on finiittiverbitön imperatiivilause. Lauseessa on puhutteluilmauksena *viherpiipertäjät*, joten käsky suuntautuu tietylle taholle. Ilmipanemattomaksi verbiksi lauseeseen voisi ajatella *tulla*-verbin monikon toisen persoonan

imperatiivia *tulkaa*. Lauseen dynaamisuus on saatu aikaan *tänne susirajalle* -ilmauksella, joten paikasta paikkaan liikkuminen on lauseessa ilman verbiäkin läsnä.

(87) **Viherpiipertäjät turvaamaan tänne susirajalle lapsien koulumatkoja.**
Petoeläinten suojelu on johtamassa vaaratilanteisiin. Pihamaat kuuluvat lapsille.
(24.9.2010)

Esimerkin 88 viimeisessä virkkeessä on kaksi finiittiverbitöntä imperatiivilauseetta. Molemmista lauseista tuntuu puuttuvan eri verbit, joten jälkimmäisessä lauseessa ei ole kyse finiittiverbin ellipsisistä. Lauseisiin sopivat verbimuodot voisivat olla *ottakaa* ja *antakaa*. Tekstin lopetusvirkkeen lauseet ovat ymmärrettäviä toisiinsa rinnastettuina, mutta jälkimmäiseen lauseeseen *kovat sakot* olisi vaikea löytää oikeaa verbiä ja modusta, jos se esiintyisi yksinään, koska siinä ei ole paikallissijoja.

(88) Ahvenisen ratsia osoitti, miten paljon on kaahareita. 60km/h rajoitusalueella jopa 110km/h! **Kortti pois ainakin vuodeksi ja kovat sakot.**
(14.9.2010)

Myös väitelauseista saattaa tekstiviestimielipiteissä puuttua finiittiverbi, joka on muu kuin *olla*-verbi. Esimerkin 89 ensimmäisessä lauseessa ei ole finiittiverbiä. Myös väitelauseissa nominien paikallissijoilla, *Holmlundilta* ja *häätäkeskuskokeiluun*, saadaan tekstiin aikaan dynaamisuuden tuntu. Lauseen verbiksi voidaan täydentää esimerkiksi *saimme*, *saamme*, *saatiin* tai *saadaan*. Konteksti ei anna yhtä selviä vihjeitä puuttuvasta finiittiverbistä kuin edellä esitetyissä imperatiivilauseissa.

(89) **Holmlundilta 30 millia Kuopion häätäkeskuskokeiluun.** Eikä edes riitä eikä toimi. Miten nämä eduskunnan Justiinat saa kuriin? – PALOMIES
(26.9.2010)

Esimerkin 90 finiittiverbittömään lauseeseen *Liperissä katseet tulevaisuuteen, menneisyyden kustannuksella* olisi mahdollista valita useita sopivia verbejä, esimerkiksi *käännetään*, *suunnataan* tai *luodaan*. Kirjoittaja ei ole valintaa tehnyt, joten se jää lukijan harkittavaksi.²² Kaikki mahdolliset verbit ovat kuitenkin synonyymeja keskenään, joten tekstin tulkinta ei muuttuisi oleellisesti. Vaikuttaakin siltä, että verbi on voitu jättää ja on jätetty pois sellaisista lauseista, joiden merkityksen pystyy tuottamaan melko yksiselitteisesti lauseen nominien sijamuotojen avulla.

²² Arvelen, että tavallinen tekstiviestimielipiteiden lukija ei tietoisesti mielessään täydennä verbien aukkopaiikkoja, vaan ottaa tekstin vastaan sellaisenaan.

(90) **Liperissä katset tulevaisuuteen, menneisyyden kustannuksella.** Ikäihmisiä ei hoideta, lähetettä tutkimuksiin ei anneta, laitostetaan vain. (15.9.2010)

Muutamissa tekstiviestimieliopiteissa on sellainen rakenne, johon verbit eivät tekstin rakennetta muokkaamatta sovi. Esimerkin 91 rakenteeseen ei saisi sijoitettua puuttuvia finiittiverbejä koko tekstin rakennetta muuttamatta. Tekstin merkityksen pystyy pääpiirteissään päättelemään, mutta se jää tavallista enemmän lukijan tulkinnan varaan. Verbin pois jättäminen on todennäköisesti ollut yksi syy tekstin 91 rakenteen hajoamiseen.

(91) Naurettavaa, mieshoitaja joka luulee olevansa jotakin suurta, latistamalla naiset alas. (8.11.2003)

Mielenkiintoinen on esimerkki 92, jossa on kuusi virkettä, mutta ei yhtään finiittiverbiä, eikä niitä saisi luontevasti tekstiin lisättyäkään. Teksti muistuttaa autonmyynti-ilmoitusta (ks. katkelma alla). Verbittömyys ja luettelomaisuus yhdistävät tekstin myynti-ilmoituksiin. Teksti 92 erottuukin omanlaisenaan tekstiviestimieliopiteiden joukosta.

(92) Audi A6, ikä 4v. Ajettu 145 000 km. Lukemattomien vikojen hinta 18 000 euroa. Toyota Camry, ikä 8v. Ajettu 495 000, viat 0 euroa. Saksalaiset laatu-autot? (23.9.2010)

Autonmyynti-ilmoitus:

KIA CERATO 2.0 EX HB 5D A/T -06

Mittarilukema 63 tkm, Siisti Cerrato ekalta omistajalta. Kaikki huollot tehty. kahdet renkaat, vetokoukku. (Keltainen pörssi 2011.)

Finiittiverbi on voitu jättää lauseesta pois myös kysymyslauseissa.²³ Kirjoittajilla on erilaisia strategioita muodostaa finiittiverbittömiä kysymyslauseita. Esimerkissä 93 kysymyslause tekstin lopussa on muodostettu merkitsemällä väitelauseseeen kysymysmerkki. Muuta kysymyslauseeseen viittaavaa on *vai*-konjunktio, joka esiintyy yksinomaan kysyvissä konteksteissa (VISK § 1098). Kaikissa samaa strategiaa käyttävissä finiittiverbittömissä lauseissa ei ole mitään muuta kysymykseen viittaavaa kuin kysymysmerkki, esimerkiksi *Taikuutta ja noituutta?*.

(93) Miten Liperissä on varaa tarjota vapaaehtoisia päivähoitopalveluja, kun perusasiatkaan ei hoidu? **Lapsien etu tärkein vai oma status?** (23.9.2010)

²³ Kysymyslauseista voi puuttua myös *olla*-verbejä. Käsittelen kysymykset kuitenkin kokonaisuudessaan tässä luvussa.

Finiittiverbittömiä kysymyksiä on muodostettu myös *-ko*-liitepartikkelin avulla. Esimerkissä 94 *ko*-liitepartikkeli on liitetty lauseesta puuttuvan verbin asemesta *vero-*substantiiviin.

(94) **Verolleko yhdistykset ja säätiöt?** Monet ovat tärkeä täydentäjä palveluille, joita yhteiskunta ei verovaroilla järjestä. – PIENI IHMINEN (19.9.2010)

Esimerkissä 95 finiittiverbitön kysymys on muodostettu jättämällä kysymyssanalla alkavasta lauseesta verbi pois.

(95) Tekonurmikentän tarkoituksena on kauden aloituksen aikaistaminen, kun hiekallakaan ei pysty. **Miksi siis tuhota yksi parhaimmista nurmikentistä idässä?** (16.9.2010)

6.1.5. Finiittiverbittömyys tekstilajipiirteinä

Noin joka kolmannessa tekstiviestimielipiteessä yhdestä tai useammasta lauseesta puuttuu kokonaan finiittiverbi. Piirre esiintyy niin taajaan, että voidaan puhua tekstilajille tyypillisestä kielellisestä piirteestä.

Onkin aiheellista kysyä, mitä finiittiverbin poisjättämisellä voidaan saavuttaa tekstiviestimielipiteissä. Finiittiverbin poisjättäminen ensinnäkin lyhentää tekstiä, mikä on tarpeen rajatun kirjoitustilan tähden (vrt. Engblom 2008: 85). Lyhentäminen onkin ollut tarpeen ja todennäköinen motiivi joissain tekstiviestimielipiteissä verbin poisjättämiselle, esimerkiksi tekstissä 95 on käytetty kaikki 151 merkkiä.²⁴ Monessa verbittömässä tekstissä olisi kuitenkin ollut kirjoitustilaa myös verbille, esimerkiksi tekstissä 84. Tällöin finiittiverbittömyyden voisi ajatella palvelevan myös ytimekkyyttä ja napakkuutta. Teksti tulee esimerkiksi ilman *olla*-verbiäkin ymmärretyksi, joten sitä ei ole välttämätöntä kirjoittaa tekstiin ja tekstistä tulee napakampi. Osassa finiittiverbittömiä lauseita verbittömyys taas kuuluu suomen kielen konventioihin, kuten idiomeissa ja kiitoksissa.

Joissain muissa tekstilajeissa on myös tapana käyttää vajaita ilmauksia. Esimerkiksi lehtiotsikoissa ja mainoksissa syntaktisesti vajaat, finiittiverbittömät, lauseet ovat tavallisia. (VISK § 1178, Pietikäinen ja Mäntynen 2009: 43–44.) Myös kuvateksteissä tapaa finiittiverbittömiä lauseita (Heikkilä 2006: 116–120). Yhteistä edellä mainituille teksteille on tarkasti rajattu kirjoitustila. Otsikoiden ja mainosten yksi funktio on myös herättää lukijan mielenkiinto lehtijuttua tai mainostettavaa tuotetta kohtaan. Hallidayn (1994: 393–397)

²⁴ Karjalaisessa tekstiviestimielipiteen kirjoittajalle jää yhden tekstiviestin pituudesta eli 160 merkistä käytettäväksi 151, kun tekstin alkuun on kirjoitettu palstan ohjeissa vaadittu *mielipide*-sana.

mukaan finiittiverbittömyys on yksi pikkutekstien (*little texts*) ominaispiirre. Hänen mukaansa niillä on oma kielioppinsa. Tilannekonteksti vaatii pikkuteksteiltä lyhyyttä ja tiiviyyttä. Tällaisia tekstejä ovat Hallidayn mukaan muun muassa otsikot, sähköet, nimi- ja varoituskyltit.²⁵ Tekstiviestimieliopitteet sopinevat pikkutekstien joukon jatkeeksi.

6.2. Kirjoittajan läsnäolo tekstissä

6.2.1. Eksplisiittinen kirjoittaja-minä

Tekstiviestimieliopide on yksityisen henkilön kirjoittama kannanotto jostakin ajankohtaisesta tai kirjoittajalle läheisestä aiheesta. Vaikka teksti on aina jonkun tietyn henkilön mieliopide, on tekstiviestimieliopiteissä vain 53 tekstiä, joissa kirjoittajan minä on eksplisiittisesti läsnä. Kirjoittajan minän eksplisiittisyydellä tarkoitan sitä, että tekstissä on *minä*-pronomini, verbin yksikön ensimmäisen persoonan persoonapäätte tai yksikön ensimmäisen persoonan omistusliite.²⁶ Lukuun on laskettu myös ne 6 tapausta, joissa kirjoittaja kirjoittaa esimerkiksi perheensä puolesta käyttämällä monikon ensimmäistä persoonaa (ks. esimerkki 97).

Minä on tekstissä näkyvissä usein silloin, kun kirjoittaja kertoo tekstissä omasta kokemuksesta (esimerkki 96). *Minä*-muoto on silloin luonteva tapa kertoa asiasta. Oma kokemus toimii tekstissä perusteluna, mitä on vaikea kumota. *Minä* on tekstin ensimmäisessä virkkeessä toiminnan kohteena. Muissa virkkeissä *minä* on omistajana tai toimijana.

(96) Hallitus taitaa vihata **minua**. **Minulla** on iso perhe, lämmitän öljyllä ja ajan autolla. Elinkustannukset sietämättömät, veroa maksan 22 prosenttia. (18.9.2010)

Esimerkissä 97 kirjoittaja esittää mieliopiteen joulunavauksesta ja perustelee väitettään käyttämällä monikon ensimmäistä persoonaa. *Me*-muodolla kirjoittajan puhuu itsensä sekä perheensä puolesta liittämättä kuitenkaan lukijaa samaan me-ryhmään.

(97) Joensuun joulunavaus oli hyvä tänäkin vuonna! **Meillä** on pieniä lapsia, joten tulimme ja olimme torilla lasten jaksamisen mukaan. **Näimme** tarpeeksi, kivaa oli! (28.11.2003)

²⁵ Heikkilän mukaan (2006: 150) myös kuvatekstit voisivat sopia ominaispiirteidensä perusteella joukon jatkoksi pikkuteksteille, mutta hän ei silti pidä kuvatekstejä pikkuteksteinä, sillä ne ovat enemmän tekstin osia kuin itsenäisiä tekstejä, kuten otsikotkin.

²⁶ Makkonen-Craig (2005) tutkii toimittajan läsnäoloa dialogisten passiivilauseiden näkökulmasta. Läsnäolon piirteiden tutkimustulokset riippuvat paljon esimerkiksi tekstilajista ja siitä, mitkä piirteet mielletään läsnäolon indikaattoreiksi (mts. 30–31).

Samankielisyyden ilmaiseminen tehdään tekstiviestimielipiteissä usein niin, että kirjoittajan minä tulee tekstissä eksplisiittisesti ilmi. Esimerkissä 98 samankielisyyttä ei voisi selkeämmin ilmaista, kun kirjoittaja ilmaisee sen tekstinsä päätteeksi sanoin *Olen samaa mieltä*. Teksti alkaa viittauksella Antero Hiltusen tekstiin, jonka ajatuksiin kirjoittaja yhtyy.

(98) Kiitos Antero Hiltunen herättävästä mielipiteestä tämän ajan metsästyksestä ja metsästäjistä. **Olen samaa mieltä**. (16.9.2010)

Joissain tapauksissa kirjoittaja esittää oman arvolauselmansa käyttäen yksikön ensimmäistä persoonaa. Huomattavasti tavallisempaa kuitenkin on, että *minä* on arvolauselmissa vain implisiittisesti läsnä (ks. luku 6.2.2). Esimerkissä 99 kirjoittaja esittää mielipiteensä harvinaisen eksplisiittisesti käyttämällä *olen sitä mieltä, että* -rakennetta. Kirjoittaja korostaakin tekstissä omaa oikeassa olemistaan.

(99) Aina **olen ollut sitä mieltä, että** aito voi on terveellinen luonnontuote eikä sianlihan silava ole kovaa rasvaa ja on siis myös terveellistä. (20.9.2010)

Esimerkissä 100 arvolauselma on tuotu hieman vähäeleisemmin esille kuin tekstissä 99. *Mielestäni*-sana yksi on suomen kielen konventioista ilmaista eksplisiittisesti mielipide. Sanan omistusliite viittaa kirjoittajaan. Viittaus kirjoittajaan itseensä onkin tehokas, sillä nimimerkissä kirjoittaja nimeää itsensä *Vauvamasuksi* eli asianosaiseksi puheena olevaan asiaan.

(100) Odottavan äidin vatsaan koskettaminen tuo onnea lapselle. **Mielestäni** kaunis ele. – VAUVAMASU (21.9.2010)

Kirjoittaja voi tuoda itsensä ja suhtautumisasteensa esiin myös erilaisin verbivalinnoin, jotka viittaavat hänen mentaaliin prosesseihinsa. Esimerkissä 101 käytetään verbimuotoa *epäilen*. *Epäillä* on vähemmän hyökkäävä verbi kuin esimerkiksi *tietää* tai *olla varma*. Verbi on yksikön ensimmäisessä persoonassa ja näin ollen kirjoittaja itse asettuu *tosi miesten* metsästyksiä vastaan.

(101) **Epäilen**, että riistakamerat olivat kuvaamassa haaskoilla, koska karhut saatiin teurastettua noin nopeasti. Tosi miehiä. (17.9.2010)

Kirjoittaja on eksplisiittisesti tekstissä läsnä myös silloin, kun hän asettuu osaksi jotakin laajempaa joukkoa käyttämällä monikon ensimmäistä persoonaa geneerisesti. Tällaista me-puhetta on aineistossani 12 tekstissä. Me-puheella vahvistetaan yleensä kirjoittajan ja vastaanottajan yhteistä maaperää. Samalla kuitenkin luodaan myös toista ryhmää, heitä, jotka eivät kuulu meidän joukkoon. (Heikkinen ja Lounela 2009: 239.)

Se, keitä me-ryhmään kuuluu, vaihtelee. Esimerkissä 102 me-ryhmään kuuluvat Joensuun kaupunkilaiset, esimerkissä 103 Suomen kansalaiset ja esimerkissä 104 ihmiset yleensä (vrt. Heikkinen ja Lounela 2009: 239). Esimerkissä 104 kirjoittaja siirtyy alun henkilökohtaisesta tasosta (*minä*) lopun yleiseen tasoon (*me*). Tekstissä asettuvat vastakkain hyvät ja pahat ihmiset. Kirjoittaja itse lukee itsensä hyviin ja empaattisiin ihmisiin.

(102) Kovin ovat aaltomaisia tieliikelaitoksen hoitamat sivutiet joensuun projektilla, toivottavasti saamme uuden urakoitsijan ensi syksynä! (28.11.2003)

(103) Kansanedustajat huomio. Televisioluvasta maksamme nytkin liikaa. Lähes puoli vuotta runsaasti uusintoja, kun monet ohjelmat jäävät kesätauolle. (13.9.2010)

(104) Kyynelten lävitse jouduin toteamaan, että ihminen on luomakunnan kauhein hirviö. Sydämeni on särkynyt. Emmekö voisi pelastaa edes viattomat lapset? (11.11.2003)

6.2.2. Implisiittinen kirjoittaja-minä

Minän tuominen eksplisiittisesti esiin tekstiviestimielipiteissä ei ole tekstilajille pakollista, mutta silti aineistoni perusteella mahdollista. Tekstiviestimielipiteissä on runsaasti sellaisia arviointilausemia, joissa kirjoittajan henkilökohtainen mielipide esitetään ikään kuin yleisenä totuutena. Kirjoittaja jättäytyy näkymättömäksi ja tosiasiat puhuvat puolestaan (Jokinen 2006: 140). Arvottaja on tekstissä silti läsnä, vaikka sitä ei eksplisiittisesti todetakaan. Mielipideteksteistä pääkirjoituksen konventioihin kuuluu jättää kirjoittajan minä näkymättömäksi (Heikkinen 1999: 282). Myös useimmissa muissa sanomalehden juttutyypeissä toimittajat välttelevät yksikön ensimmäisen persoonan käyttöä, koska sen koetaan korostavan liian vahvasti kirjoittajan omaa egoa ja olevan epäprofessionaalista (Makkonen-Craig 2005: 221–222).

Esimerkissä 105 kirjoittaja ei viittaa itseensä millään tavalla. Tekstissä esitetään tosiasiana kirjoittajan mielipide. Kirjoittaja ikään kuin jakaa muille omaa parempaa tietoaan. Kuitenkin tekstin alkuun voisi lisätä sanat *Olen sitä mieltä, että*. Ratkaisullaan jättäytyä näkymättömäksi kirjoittaja vähentää tekstin mielipidemäisyyttä. Teksti 105 koostuu sävyltään neutraaleista väitelauseista, joten kirjoittaja jää senkin puolesta hyvin näkymättömäksi.

(105) Ossi Haataisen tv-maksun oikeudenmukaisuus toteutuisi suoraan verotuksen kautta budjetista. Päättäjät pelkäävät jostain syystä tätä ratkaisua. (15.9.2010)

Esimerkki 106 on sävyltään affektisempi kuin esimerkki 105, mikä tuo kirjoittajaa enemmän esiin kuin neutraali tyyli. Affektisuus ilmenee sanavalinnoista *kurallemeno* ja *poliittiset byrokraatiat* (ks. affektisuudesta lisää luvusta 7). Kirjoittaja ei silti siinäkään tuo itseään eksplisiittisesti esiin ilmaisemalla, että kyseessä on hänen mielipiteensä. Tekstissä esitetään vahvoja väitteitä perustelematta niitä mitenkään. Kenties kirjoittajalla on oletus, että tekstiviestipalstan lukijat ovat tehneet samoja havaintoja kuin hän, eikä perusteluja kaivata.

(106) Sattuma ei voi olla kuntien ja valtion talouden kurallemeno, työttömyyden kasvu ja niin edelleen aina porvarihallituksen aikana. Poliittiset byrokraatiat kyllä kasvavat. (17.9.2010)

Esimerkeissä 105 ja 106 ei missään lauseessa ole subjektina yksikön tai monikon ensimmäistä persoonaa. Subjektina on jokin asia tai muu henkilö, ja tekstit on kirjoitettu yksikön tai monikon kolmannessa persoonassa. Joissain teksteissä on passiivia käyttämällä subjekti jätetty taka-alalle.

Esimerkin 107 toisessa lauseessa finiittiverbi on passiivissa. Tekijä ei kuitenkaan jää epäselväksi, vaan se on pääteltävissä edellisestä lauseesta. Passiivin käyttö näyttäisi viittaavan ennemminkin toiston välttämiseen kuin toimijan häivyttämiseen.²⁷ Samanlaista passiivin käyttöä toiston välttämiseksi tai itsestään selvyuden kirjoittamatta jättämiseksi on aineistossani useampia tapauksia.

(107) Todellista ympäristöpolitiikkaa olisi se, että **velvoitettaisiin** tekemään pitkään kestäviä tuotteita nykyisten ”lelujen” sijaan. (18.9.2010)

Kiinnostava esimerkki passiivin käytöstä on tekstissä 108. Tekstiä lukiessa saa sellaisen käsityksen, että kirjoittaja todennäköisesti kirjoittaa omasta kokemuksestaan ja tilanteestaan, vaikka ei sitä suoraan ilmaisekaan. *Odotetaan*-passiivilla viitataan todennäköisesti kummilapsen vanhempiin. Passiivia käyttämällä tekstistä häivytetään tekijän tai muun keskeisen osallistujan identiteetti, jolloin tekstistä tulee yleistettävämmän oloinen (Shore 1986: 61).

(108) Kuka uskaltaa ruveta kummiksi, jos **odotetaan**, että kummi ottaa viikoksi lapsen hoitoonsa? Entäs jos kummilla on omia lapsia? (28.11.2003)

Nollapersoonan käyttö on yksi tapa häivyttää sekä itsensä että muut subjektit lauseesta, kuitenkin niin, että nollapersoonan tarkoite on aina inhimillinen. Nollapersoonan yleistävyys

²⁷ Tekstiviestimieliopissa ei juurikaan käytetä hyväksi passiivin avulla tapahtuvaa toimijan häivyttämistä, jolloin asiat vain tapahtuisivat tai olisivat jonkun kaltaisia, eikä syiden etsimiseen jätettäisi mahdollisuutta (vrt. Jokinen 2006: 141).

vaihtelee. Sen avulla voi esimerkiksi käsitellä yleistäen omaa kokemustaan tai kuvata asioita siltä kannalta, miten ne vaikuttavat yleensä. (Laitinen 1995: 337, 339, 344, 354–355.)

Esimerkissä 109 yleistetään kirjoittajan omaa kokemusta nollapersoonaa käyttäen (esimerkkien 109 ja 110 lauseisiin on lisätty nollat sijamuotoineen). Esimerkissä 110 käytetään nollapersoonaa enemmän siinä merkityksessä, miten asiat vaikuttavat yleensä. Kumpaankaan tekstiin ei ole kirjoitettu ilmi sitä, että kyseessä on kirjoittajan oma mielipide tai kokemus. Tekstiviestipalstan konteksti asettaa tekstin alkuun kirjoittamattomat sanat *Olen sitä mieltä, että*. Sanavalinnat, lauseen muoto, passiivin ja nollapersoonan käyttö luovat eri asteita sille, miten näkymätön kirjoittaja näkyy tekstin takaa.

(109) Turhaa purnata tv-lupamaksun suuruudesta, eihän televisiota ole **0:n** pakko hankkia. Sitä ilman voi **0** mainiosti elää. Jää **0:lle** aikaa muuhun, paljon mukavampaan. (15.9.2010)

(110) Jos on **0:lla** asenne ja itsetunto ja mieskunto kohdallaan, niin eipä tarvitse **0:n** tien päällä kaahata esittäen kovaa jätkeä. (13.9.2010)

6.3. Lukijaa ohjailevat rakenteet

Tekstiviestimielipiteiden yksi keskeinen päämäärä on vaikuttaa lukijan toimintaan. Voidaankin päätellä, että teksteistä löytyy sellaisia kielellisiä rakenteita, joihin liittyy ohjailevuuden merkitys. (Sääskilahti 2009: 173.) Direktiivit ovat lukijan toimintaa ohjailevia lausumia ja niitä löytyy aineistostani 70 tekstistä (joissain teksteissä on useampi kuin yksi direktiivi). Direktiivien käytössä on erilaisia sävyjä. Osa niistä johtuu ilmausten kielellisistä piirteistä, mutta ennen kaikkea ne on tulkittava kielellisten ja kontekstin piirteiden yhteispelinä. (VISK § 1645.) Tekstiviestien direktiiveistä löytyy imperatiiveja, nesessiivirakenteita ja konditionaalimuotoisia kysymyslauseita. Lauseiden funktiot vaihtelevat kiellosta ja käskystä ehdotuksiin.

6.3.1. Imperatiivi

Ohjailevissa rakenteissa, erityisesti käytettäessä imperatiivia, tekstin vastaanottaja on eksplisiittisesti läsnä. Häntä puhutellaan yksikön tai monikon toisessa persoonassa ja häntä käsketään, kehoitetaan, velvoitetaan tai suositellaan toimimaan tietyllä tavalla. Käyttäessään direktiivejä kirjoittaja asettaa lukijan vallan näkökulmasta itsensä alapuolelle, mutta jättää

itsensä eksplisiittisesti merkitsemättä. (Sääskilahti 2006: 117, 129.) Direktiivi, jonka verbi on imperatiivissa, on Ison suomen kieliopin mukaan tunnusmerkitön tapa ilmaista ohjailua (VISK § 1646).

Aineistoni imperatiivit ovat lähes kaikki yksikön tai monikon toisessa persoonassa. Yksikön toisen persoonan käyttö tekee tekstistä henkilökohtaisen tuntuksen, vaikka puhuteltaisiinkin suurta lukijajoukkoa. Tavallista on, että yksikön toisen persoonan imperatiiveihin liittyy puhutteluilmaus, jolloin teksti voidaan suunnata ikään kuin yhdelle tietylle henkilölle, kuten esimerkissä 111 Kaisa Varikselle (ks. puhutteluilmauksista tarkemmin luvusta 4.2.1.1).

(111) Kaisa Varis: **palaa** kotikonnuille piileksimästä. Selitä tapahtunut ja ala elää normaalia elämää. Kaikki tekevät virheitä, niitä ei tarvitse paeta! (29.11.2003)

Esimerkki 112 on vastaus tekstiviestimielipiteeseen, jossa kirjoittaja kyselee, paranisiko mies vaihtamalla.²⁸ Imperatiivin yksikön toinen persoona viittaa siis kommentoitavan viestin kirjoittajaan. Tekstiviestittely on tässä tapauksessa kahdenkeskistä keskustelua, joka on kaikkien muidenkin luettavissa.

(112) **Vaihda** pois, minullakin parani. Vaihdoin narsistisen miehen normaaliin. Loppui haukut, epäilyt. (24.9.2010)

Monikon toisessa persoonassa olevat imperatiivit voivat viitata kaikkiin palstan lukijoihin (esimerkki 113) tai rajatummin tiettyyn joukkoon (esimerkki 114). Esimerkkiin 113 on merkitty puhutteluilmaus *hyvät ihmiset*, mikä viittaa kaikkiin lukijoihin. Esimerkissä 114 vastaanottajajoukkoa ei ole tarkemmin eritelty, mutta kontekstin perusteella se viittaa ”*huminabaarin*” suunnittelijoihin.

(113) **Ottakaa** hyvät ihmiset kantaa järjettömään maaseudun jätevesiuudistukseen nyt, kun asia on isosti esillä. (26.9.2010)

(114) Paulanpuisto on lasten puisto! Vieressä on koirien puisto. **Viekää** ”huminabaarinne” sinne! (22.11.2003)

Edelliset neljä esimerkkiä ovat käskyjä, mutta imperatiivien joukkoon mahtuu myös kieltoja. Kun edellisissä esimerkeissä lukijaa käskettiin tekemään jotakin, esimerkeissä 115 ja 116 kielletään tekemästä jotakin *ei*-kieltosanan imperatiivimuodolla. Esimerkin 115 kieltosana viittaa kaikkiin kävelytiellä *seilaajiin*. Tekstissä puhutellaan ikään kuin yhtä ihmistä käyttämällä yksikön toisen persoonan imperatiivia, vaikka kieltö koskee kaikkia

²⁸ Tekstiviesti Karjalaisessa 21.9.2010.

asianosaisia. Esimerkissä 116 puhutteluilmaus paljastaa rajatun joukon eli naapurit, joille kielto on kohdistettu.

(115) On se kumma kun pitää vanhojen ja nuorten ihmisten seilata edestakaisin kävelytiellä! **Älä** valita, jos ajan päälle pyörällä! (25.9.2010)

(116) **Älkää** hyvät naapurit heitelkö rikottuja kaljapulloja tontillemme! Tekevät lasten ja kotieläinten jalkoihin pahaa jälkeä. (22.9.2010)

Imperatiivilauseilla teksti on helppo kohdistaa tietylle henkilölle tai ryhmälle. Mielenkiintoisia ovat ne direktiivit, joista puuttuu finiitti-verbi, kuten esimerkki 117. *Lapsilisät tulojen mukaan ja hyvätuloisilta pois kokonaan* -virkkeen voi tulkita imperatiiviksi, jolloin puuttuvat verbit olisivat esimerkiksi *antakaa* ja *ottakaa*. Virke on tulkittavissa myös nesessiivirakenteeksi, jolloin virke täydentyisi esimerkiksi verbeillä *pitäisi jakaa* ja *ottaa*. Jos finiittiverbittömän lauseen tulkitsee käskylauseeksi, siitä tulee helposti geneerisemmän oloinen, ja se muistuttaa iskulausetta. Kaikissa finiittiverbittömissä käskyiksi tulkittavissa lauseissa ilmiapanematon verbi on tulkittavissa ennemmin monikon toisen kuin yksikön toisen persoonan muodoksi. Käskettäviksi hahmottuvat useimmissa tapauksissa päättäjät.

(117) **Lapsilisät tulojen mukaan ja hyvätuloisilta pois kokonaan.** Olisi jo korkea aika korjata epäkohta, mutta oikealta tahtoa ei löydy. (23.9.2010)

Parissa tapauksessa käskylauseen verbi ei ole odotuksenmukaisesti imperatiivissa vaan indikatiivissa passiivimuotoisena. Esimerkissä 118 ensimmäisen virkkeen imperatiivisuuteen viittaa lauseen verbialkuisuus. Verbin passiivimuotoa on alettu käyttää puhekielessä monikon ensimmäisen persoonan imperatiivimuodon tilalla, esim. *ajakaamme* > *ajetaan*. Imperatiivin monikon ensimmäisen persoonan muodot ovat suomen kielessä harvinaisia ja niitä tapaa lähinnä vanhemmassa runoudessa. (Leskinen 1970: 75, 81–84; Kuiri 2000.)

(118) Hienoa, **ajetaan** Suomi konkurssiin oikein kunnolla. Eikun lisää velkaa. (25.9.2010)

6.3.2. Nesessiivirakenne

Tekstiviestimielipiteissä käytetään myös nesessiivirakennetta lukijan ohjailemiseen. Tyypillisesti nesessiivirakenteella ilmaistaan, että jonkin asian tekeminen on välttämätöntä tai vähintään suositeltavaa. Imperatiiviin verrattaessa nesessiivirakenteella ilmaistu toimintaohje on yleensä sävyllään lievempi. (Sääskilähti 2009: 175, 178.)

Nesessiiviset rakenteet ovat muodoltaan vaihtelevia, esimerkiksi predikaattiverbin laatu vaihtelee. Rakenteeseen kuuluu genetiivisubjekti. (Sääskilahti 2009: 170.) Esimerkissä 119 nesessiivirakenne koostuu genetiivimuotoisesta subjektista *sinun* ja nesessiivisestä verbiliitosta *on ylitettävä*. Subjektivalinnan tähden teksti käy suoraan lukijaa kohti. Esimerkissä 119 on aineistoni ainoa nesessiivirakenteen pronominisubjekti. *Sinä*-pronominin käyttö saattaa luoda tekstiin turhan holhoavan sävyn (Mauranen 2006: 227).

(119) Jalankulkija! **Sinun on** tieliikennelain 44 §:n mukaan **ylitettävä** ajorata tarpeettomasti viivyttelämästä, myös suojatietä käyttäessäsi. (13.9.2010)

Nollapersoonan käyttö on normaalia nesessiivirakenteissa. Subjektia ei spesifioida, joten toimintaohjeen vastaanottaja ei ole yksiselitteisesti osoitettavissa. (Laitinen 1995: 343–344.) Tämän takia nesessiivirakenteella ilmaistut velvoitteet voivat tuntua geneerisemmiltä kuin imperatiivimuotoiset käskyt. (Sääskilahti 2009: 177.) Esimerkin 120 viimeisen virkkeen nesessiivirakenteessa on nollasubjekti, mikä jättää veloitteen vastaanottajan paikan avoimeksi. Rakenne on muullakin tavalla vajaa, sillä siitä on jätetty myös *olla*-verbi pois. Tekstiviestimielipiteiden nesessiivirakenteet ovat suurimmaksi osin esimerkin 120 kaltaisia: niissä on nollasubjekti ja finiittiverbitön nesessiivinen verbiliitto.

(120) Laiskuusko vaivaa nuoria vanhempia, kun vievät pienet lapset hoitoon, vaikka itse ovat kotona? Hoitopaikat **myönnettävä** oikeasti niitä tarvitseville. (13.9.2010)

Nesessiivirakenteeseen soveltuvia predikaatteja ovat muun muassa *pitää*, *kannattaa* ja *tulee*. Edellä luetellut predikaatit löytyvät aineistoni nesessiivirakenteista. Predikaattivalinnalla pystyy muuttamaan direktiivin voimakkuutta. Rakenteessa voi käyttää myös eri moduksia, mikä myös vaikuttaa direktiivin sävyyn. Esimerkissä 121 nesessiivisenä predikaattina on *pitää*-verbin yksikön kolmannen persoonan konditionaali. Se luo tekstiin suositteluvan sävyn.

(121) **Pitäisi** joskus **mennä** kuorma-auton kyytiin mutkaiselle ja mäkiselle tielle, niin ei tarvisi ihmetellä, mikseivät ne väistä tien reunaan. (28.11.2003)

6.3.3. Konditionaali ja kysymys pyynnöissä, ehdotuksissa ja toivomuksissa

Tekstiviestimielipiteissä on varaa huomioida myös kohteliaisuus. Pyyntö, ehdotukset ja toivomukset ovat direktiiveistä hienovaraisimpia. Niissä kirjoittaja ei ole enää niin paljon lukijan yläpuolella kuin esimerkiksi imperatiivimuotoisissa direktiiveissä. Pyyntöjen,

ehdotusten ja toivomusten ilmaisemisessa käytetään suomen kielessä esimerkiksi konditionaalina ja kysymyslausetta, mikä luo kohteliaampaa sävyä.

Esimerkin 122 ensimmäinen virke on funktioltaan pyyntö. Se on kirjoitettu kysymyksen muotoon, ja finiittiverbi *voida* on konditionaalissa. Kysymysmuotoiset pyynnot ovat usein verbialkuisia, kuten myös esimerkissä 122. Pyyntö osoitetaan epämääräisesti *jollekulle*, joka pystyy asiallisesti perustelemaan, miksi Harry Potter on vahingollinen.

(122) **Voisiko joku perustella asiallisesti, miksi esim. Harry Potter on vahingollinen?** Miten se eroaa muista saduista? (26.11.2003)

Esimerkissä 123 on ensimmäisessä virkkeessä kysymyslause, joka on ehdotus. *Voida* (ks. esimerkki 122) ja *olla* ovat tyypillisimpiä finiittiverbejä, joiden ympärille ehdotukset ja pyynnot rakentuvat tekstiviestimielipiteissä. Esimerkissä 123 *olla*-verbi on konditionaalissa. Lauseessa ei ole subjektia, vaan se on nollapersoonassa.

(123) **Olisiko tarkoituksenmukainen hirvikanta tarpeen säätää eduskunnassa?** Muut tahot ovat ehkä enemmän jäävejä omaa harrastustaan koskevassa asiassa. (26.9.2010)

Esimerkissä 124 on kielteinen kysymyslause ehdotuksena. Lause alkaa kieltoverbillä, johon on liitetty kysymyspartikkeli. Esimerkissä kieltoverbi on inkongruenssissa subjektin kanssa. Tekstissä on tekstiviestimielipiteiden ehdotuksille ja pyynnöille tyypillinen rakenne: teksti alkaa ehdotuksella ja päättyy ehdotusta perustelemaan tai tarkentavaan virkkeeseen (vrt. esimerkkejä 122 ja 123).

(124) **Eikö metsästäjät voi ampua metsästysaikaan karhua, joka on kauppojen ja talojen pihassa?** Ilomantsin radan varressa on karhun kakkaa. – LENKKEILIJÄ (23.9.2010)

Esimerkissä 125 esitetään viimeisessä virkkeessä toivomus. Toivomuslause alkaa *jospa*-partikkelilla, ja siinä on konditionaalimuotoinen finiittiverbi. *Jos*-alkuiset direktiivit ovat usein vähemmän vetoavia ja vaihtoehtoja sulkevia kuin verbialkuiset direktiivit (VISK § 1659).

(125) Kiitos Alpo Karhapää ja Antero Hiltunen järkevästä ja asiallisista mielipiteistä. **Jospa ne saisi turhan pelon pois.** (26.9.2010)

Tekstiviestimielipiteissä ohjaillaan lukijaa eri keinoin. Imperatiivimuotoiset direktiivit ovat yleisimpiä ja sävyltään voimakkaimpia ja ehdottomimpia. Nesessiivirakenteessa on toisinaan käytetty vaatimusta lieventäviä keinoja, eikä niitä niin selkeästi suunnata tietyille henkilölle tai ryhmälle. Eri tavoin muodostetut pyynnot, ehdotukset ja toivomukset ovat

voimakkuudeltaan lievimpiä. Niissä on voitu pyrkiä kohteliaisuuteen esimerkiksi konditionaalilla käyttämällä, jolloin lukijalle jää enemmän mahdollisuuksia vastata pyyntöön tai ehdotukseen kieltävästi.

6.4. Retoriset kysymykset

6.4.1. Kysymys ja vastaus

Tekstiviestimielipiteissä käytetään paljon kysymyksiä. Peräti 122 tekstissä on vähintään yhtenä virkkeenä kysymys. Yksi selitys kysymysten runsaudelle on se, että kysymyksen luonteeseen kuuluu odotus vastauksesta. Kysymykseen itseensä sisältyy siis odotus vuorovaikutteisuudesta. Kysymys pysäyttää vastaajan eri lailla kuin pelkkä väite ja toimii näin ollen retorisenä keinona. Tässä tutkimuksessa en käsittele kaikkia mahdollisia tekstiviestimielipiteiden kysymystyyppejä. Keskityn lähinnä retorisiin kysymyksiin, joita on suurin osa aineistoni kysymyksistä. Retorisista kysymyksistä keskityn neljään erityyppiseen ryhmään, jotka eroavat funktioiltaan ja osittain kielellisiltä piirteiltään.

Kysymyksistä vain harva on tulkintani mukaan aito kysymys. Iso suomen kielioppi määrittelee aidon kysymyksen seuraavasti: ”Aitoja kysymyksiä ovat sellaiset, joiden pääasiallinen tehtävä on tuottaa kysyjälle tai muille vastaanottajille jokin puuttuva tieto tai jokin varmistus tämän olettamaan asiintilaan.” (VISK § 1678.) Aidoiksi kysymyksiksi olen lukenut vain ne kysymykset, joilla etsitään aidosti puuttuvaa informaatiota. Näitä ei ole paljon, sillä Karjalaisen toimitus pyrkii karsimaan tiedonetsintäviestit pois. Teksti 126 on esimerkkinä aidosta kysymyksestä.

(126) Onko Nurmeksessa joulu-/ naistenmessuja? Milloin ja mistä paikan voisi varata? (8.11.2003)

Aidosta kysymyksestä erotetaan retorinen kysymys. Retorinen kysymys on kysymyslauseen muotoinen. Siihen ei odoteta niinkään vastausta, vaan samanmielisyyden osoitusta. Retorinen kysymys toimii väitteenä, johon kirjoittaja sitoutuu, ja se sisältää itsessään oikeastaan kysymyksen ja vastauksen. Mitä tahansa kysymyslauseetta voi käyttää retorisesti. (Hakulinen – Karlsson 1988: 286.) Eräät morfosyntaktiset ja leksikaaliset keinot tosin merkitsevät lauseen yksiselitteisemmin retoriseksi (Yli-Vakkuri 1986: 222–223). Tulkintani mukaan tekstiviestimielipiteen kysymys voi olla aidon kysymyksen muotoinen, mutta funktioiltaan se on silti tulkittava retoriseksi kysymykseksi.

Esimerkissä 127 kirjoittaja esittää tekstin aluksi kysymyksen ja vastaa siihen itse seuraavassa virkkeessä. Kysymys toimii ikään kuin johdatteluna ja herättelynä asiaan. Esimerkki 128 toimii muuten samoin, mutta siinä esitetään toisessa virkkeessä sekä vastaus ensimmäiseen kysymykseen että uusi kysymys. Toiseen kysymykseenkin vastataan epäsuorasti kolmannessa virkkeessä. Kysymykset johdattelevat tekstiä eteenpäin (vrt. Yli-Vakkuri 1986: 222).

(127) **Kenen puolella kepu on?** Ei ainakaan maaseudun asukkaan!
Jätevesiuudistus on kallis ja tehoton torso. (26.9.2010)

(128) **Naiset häikäilemättömiä?** Ehkä, mutta **entä miesten heikkous?**
Tosimies osaa sanoa kiitos ei! – TUULIA (27.11.2003)

Aina tekstiin kirjoitettu vastaus ei ole yhtä selkeä kuin esimerkeissä 127 ja 128. Esimerkin 129 kysymys sisältää kirjoittajan mielestä todennäköisimmän vastauksen: nuoret vanhemmat ovat laiskoja, kun vievät lapset hoitoon ja ovat itse kotona. Kysymys on muodostettu liittämällä *ko*-kysymyspartikkeli lauseen subjektiin eikä odotuksenmukaisesti predikaattiin. *Laiskuus*-sana korostuu ja lauseen sanajärjestys on kysymyslauseelle epätyypillinen. Tekstin päättävä virke on muodostettu nesessiivirakennetta käyttäen ja siinä vahvistetaan jo kysymykseen sisällytettyä vastausta: kotona olevien vanhempien lapset eivät todellisuudessa tarvitse hoitopaikkaa.

(129) **Laiskuusko vaivaa nuoria vanhempia, kun vievät pienet lapset hoitoon, vaikka itse ovat kotona?** Hoitopaikat myönnettävä oikeasti niitä tarvitseville. (13.9.2010)

6.4.2. Piiloinformaatio

Kysymykset saattavat sisältää piiloinformaatiota. Leiwo ja Pietikäinen (1996: 93) antavan piiloinformaatiota sisältävästä kysymystyypistä esimerkin *Joko olette lakanneet leikkaamasta sosiaaliavustuksia*. Kysymykseen sisältyy kysyjän todeksi oletama väite eli *olette leikanneet sosiaaliavustuksia*. Kieltävä ja myöntävä vastaus jättävät piiloväitteen eli faktisen presupposition voimaan, jolloin vastaaja jää joka tapauksessa puolustautujan asemaan.

Esimerkin 130 piiloinformaationa on, että kunnan hammaslääkäri on epäystävällinen. Vastaa kysymykseen sitten kieltävästi tai myöntävästi, oletus hammaslääkärin epäystävällisyydestä jää voimaan. Kysymykseen ei siis voi vastata järkevästi suoraan. Erimielinen vastaaja joutuisi heti puolustelijan rooliin.

(130) **Eikö Kontiolahden kunnalla ole varaa palkata ystävällisempää hammaslääkärinä?** Lapsetkin saavat hammaslääkäripelon. – KANNATAN YKSITYISIÄ (29.11.2003)

Esimerkkien 131 ja 132 presuppositiot ovat hieman erityyppisiä kuin esimerkissä 130. Esimerkissä 131 vedotaan yleisesti hyvänä pidettäviin ja tavoiteltuihin arvoihin vanhusten hyvinvoinnista ja seksirikollisten tuomioista. Kun kirjoittaja kysyy, onko niiden vaatiminen väärin, harva voisi vastata kieltävästi, vaikka olisikin muuten eri mieltä ruotsidemokraattien toiminnasta. Yleisesti hyväksytyihin arvoihin vetoamalla erimielisten vastausten mahdollisuus yritetään minimoida ja saada sillä tavalla muut asian taakse laajemminkin.

Esimerkissä 132 vedotaan voimakkaasti tunteisiin, kun kuvaillaan lemmikkiä *suden raatelemaksi, veriseksi, paloitetuksi perheenjäseneksi*. Tällä lailla esitettyyn kysymykseen ei voi vastata muuten kuin kieltävästi. Susien suojelija joutuisi vastineessa puolustamaan näkemystään muihin seikkoihin vedoten ja etsimään kysymyksen aukkopaidat. Esimerkit 131 ja 132 koostuvat pelkästä kysymysmuotoisesta virkkeestä.

(131) **Onko ruotsidemokraattien vaatimus eläkkeiden parantamisesta, vanhusten asuinturvallisuuden lisäämisestä, seksirikollisten kovemmissa tuomioista väärä?** (24.9.2010)

(132) **Katsoisitko sinä, susien suojelija, suden raatelemaa, veristä, paloitetua perheenjäsentä, lemmikkiäsi, tyynenä?** (22.11.2003)

Kun kirjoittaja kysyy esimerkissä 133, *voiko turhempaa olla kuin BB-talo*, hän esittää kysymyksellään väitteen *ei voi olla turhempaa kuin BB-talo*. Kysymykseen ei odoteta vastausta, vaan samanmielisyyden osoitusta. Piiloinformaationa kysymyksessä on, että *BB-talo* on turha. Tekstin jälkimmäisellä virkkeellä kirjoittaja vielä perustelee ensimmäisessä virkkeessä esittämänsä väitettä.

(133) **Voiko turhempaa olla kuin BB-talo.** Joukko imbesillejä toilailee jossain loukossa viinapölyssä. (15.9.2010)

6.4.3. Syytökset

Jotkin retorisia pidettävät kysymystyypit ovat samaan aikaan kysyviä ja syyttäviä. Varsinkin miksi- ja miten-kysymykset voivat olla sellaisia. Usein niihin on liittyneenä vielä inessiivimuotoinen voimasana. (VISK § 1706.) Tekstiviestipalstalla ei voimasanoja juuri näy, sillä ne poistetaan viimeistään toimituksessa. Monet miksi-kysymykset ovat silti enemmän

syytöksiä kuin aitoja kysymyksiä. Miksi-kysymyksiä esittämällä voidaan tuoda esiin epäkohta ja vaatia epäkohdan aiheuttajaa tilille siitä.

Miksi on yksi syytä kysyvistä sanoista. Niin kielteinen kuin myönteinenkin syytä koskeva kysymys antaa vihjeen siitä, että tilanteen tulisi kirjoittajan mielestä olla toisin. (VISK § 1688.) Esimerkissä 134 tulee selvästi esiin se, että asia ei sujunut niin kuin olisi pitänyt. Tarkastellessa tekstiä 134 kokonaisuutena saa käsityksen, että kirjoittaja ei halua todella tietää syytä ilotulituksen aikaisemmalle aloittamiselle, vaan tarkoituksena on nimenomaan esittää syytös siitä, että toimittiin sovitusta poiketen. Syytöstä perustelee vielä tekstin jälkimmäinen virke.

(134) **Miksi joulunavauksen ilotulitus alkoi ilmoitettua aiemmin?** 5-vuotiaalle tuli itku, kun myöhästyimme kaupassa lämmittelyn vuoksi! (28.11.2003)

Retorisen kysymyksen funktiona on syytös myös esimerkissä 135. Miksi-kysymykseen ei voi millään tavalla vastata järkevästi, sillä väitetty viheralueiden kyntäminen auratessa ei liene ollut tarkoituksenmukaista. Tekstin ensimmäinen kysymys kohdistaa syytteen epäsuorasti aura-auton kuljettajaan. Jälkimmäinen kysymys kuitenkin kyseenalaistaa korjaajan ja korvaajan.

(135) **Miksi Joensuun katuvierien viheralueet on ensilumia auratessa kynnetty nurin?** Kuka korjaa ja kuka korvaa? – TÖPEKSINTÄ KELJUTTAA (11.11.2003)

Myös muilla kysymyssanoilla kuin *miksi* voidaan tehdä kysymyksestä syyttävä. Esimerkissä 136 kysymyssanana on *mihin*. Verbivalintana kysymyslauseessa on *unohtaa*. Kun kysytään, *mihin unohtui*, esitetään syyte, että joku on jättänyt tekemättä jotain. Jälkimmäisen virkkeen konditionaalimuotoisuus maalailee kuvaa paremmasta tuloksesta, jos ohjelmatiedotus ei olisi unohtunut. Kysymyslauseeseen ei ole merkitty lainkaan kysymysmerkkiä. Välimerkkien käytön poikkeavuutta on siis jäänyt teksteihin toimittajan kielenhuoltotyöstä huolimatta.

(136) **Mihin unohtui Valtimo-yön ohjelmatiedotus.** Kävijöitä olisi voinut olla enemmän, jos olisi ollut tietoa. (15.9.2010)

6.4.4. Kyseenalaistaminen ja haastaminen

Tekstiviestimielipide saattaa päättyä lyhyeen kysymykseen, jolla kyseenalaistetaan aiemmin väitetty ja haastetaan muita pohtimaan samaa asiaa. Rakenteen kannalta tarkasteltuna tällaiset kysymykset ovat tehostuksia ja tehostuksista moni on juuri kysymys.

Esimerkissä 137 kyseenalaistetaan aihe, josta tekstiviestipalstalla on keskusteltu. Kirjoittaja epäilee toisten harkintakykyä valita palstalle tärkeitä ja kiinnostavia aiheita.

(137) Ne vasta pellejä ovat, jotka vuodesta toiseen jaksavat jauhaa sumuvaloista.
Eikö ole oikeita ongelmia? (13.9.2010)

Esimerkin 138 kirjoittaja paljastaa, että ei ole aivan varma omista tiedoistaan, koska päättää tekstinsä kysymykseen *vai ovatko*. Lopetuskysymys toisaalta vie pohjaa kirjoittajan väitteeltä, mutta toisaalta haastaa esittämään eriävän mielipiteen. Tekstin 138 kirjoittaja tarjoaa mahdollisuuden oikaista hänen tietonsa ja väitteensä.

(138) Mikä hehkunee yliopistolla, kun eivät yliopiskelijat ole järjestäneet tempauksia rahaa kerätäkseen, **vai ovatko?** – MERKONOMI (22.9.2010)

Esimerkki 139 liittyy ilmeisesti johonkin aiemmin julkaistuun uutiseen tai muuhun sanomalehden tekstiin. Tekstissä 139 ei nimittäin käy ilmi, mikä *idea* uhkaa *Paulanpuistoa*. Tekstin lopetuskysymys kyseenalaistaa ja moittii *Marko Haakanaa ja kumppaneita*. *Moinen-*sanamuodon käyttö viittaa kirjoittajan suhtautuvan halventavasti asiaan. Lopetuskysymys myös haastaa tekstissä puhuteltavia henkilöitä perustelemaan ideaansa.

(139) Haakana Marko ja kumppanit, jättäkää Rantakylän Paulapuisto lapsille ym. **Mistä moinen idea?** (8.11.2003)

Esimerkin 140 lopetuskysymys *eikös juu* haastaa lukijoita samanmielisyyteen kirjoittajan kanssa. Koko teksti on humoristinen, samoin kysymys on muotoiltu niin, että siinä on kepeä sävy.

(140) Isäntä pelkää vaimoaan ja vaimo pelkää hiirtä. Surkukupaisaa, **eikös juu.** (23.9.2010)

Esimerkin 141 lopetuskysymyksessä haastetaan lukijat mukaan keskusteluun. *ko-*kysymyspartikkelin perään liitetty *s-*partikkeli onkin luonteeltaan dialoginen (VISK § 836), joten silläkin vahvistetaan haastetta liittyä keskusteluun. *Olettekos samaa mieltä?* -kysymykseen ei suoranaisesti odoteta samanmielistä vastausta, myös eri mieltä oleminen sallitaan.

(141) Harry Potter on pieni haitta nykypäivän lapsille. Ei tarvitse kuin tv:tä katsoa, niin tulee joka ohjelmasta nykyisin seksiä yms. **Olettekos samaa mieltä?** (26.11.2003)

7. SANASTON KIRJOA – AFFEKTISET ILMAUKSET

7.1. Mitä ovat affektiset ilmaukset?

Yksi paljon käytetty kielen keino ilmaista mielipide tekstiviestipalstalla on käyttää erilaisia affektisia ilmauksia. Affektiset ilmaukset ovat konventionaalistuneita konstruktioita ja muita kielen aineksia, joilla kirjoittaja osoittaa omaa suhtautumistaan tai asennoitumistaan käsiteltävään asiaan. Affektisia ilmauksia esiintyy herkästi esimerkiksi pyynnöissä, kehotuksissa, syytöksissä, arvioissa, kannanotoissa ja päivittelyissä. (Yli-Vakkuri 1986: 3, 302.) Ei siis ihme, että tekstiviestimieliopiteet vilisevät erilaisia affektisia ilmauksia.

Ilmauksen affektisia merkityksiä ei ole tapana lukea kuuluviksi lauseen kirjaimelliseen merkitykseen, vaan affektiset keinot tuovat lauseisiin ja lausumiin lisämerkityksiä ja implikaatioita. Affektisten keinojen runsas käyttö tekstiviestimieliopiteissa kuvaa oivallisesti kielenkäyttöä valintoina. Kaikista kielessä ja kulttuurissa olevista vakiintuneista resursseista kielenkäyttäjät voi valita tekstiinsä jonkin sävyiltään affektisen sanan tai konstruktion ilmaisemaan mielipidettään. Käyttämällä affektista ilmausta lyhyeenkin tekstiin voi ladata useampia merkityksiä ja paljon tunnetta. Oma mielipidettä ei tarvitse välttämättä selittää pitkästi affektisten keinojen tuomien lisämerkitysten tähden. (Yli-Vakkuri 1986: 3–4, 300–302.)

Kaikilla kielen tasoilla on affektisissa tehtävissä käytettäviä keinoja (VISK § 1709–1711). Aineistoni affektiset ilmaukset ovat lähinnä sanavalintoihin perustuvia värittäviä ilmaisuja. Värittävä ilmaus lauseessa voi muuttaa koko lauseen tulkinnan affektiseksi luomalla kielteisen tai myönteisen arvo- tai tunnelatauksen (Kakkuri-Knuutila 2000: 258). Tekstiviestimieliopiteista löytyy myös jonkin verran affektiseen käyttöön erikoistuneita idiomeja sekä joitain morfosyntaksisia affektisia elementtejä. Affektisia keinoja on käytetty hyväksi noin puolessa aineistoni tekstiviestimieliopiteista. Esimerkiksi sanavalintojen affektisuuden arvioiminen on jossain määrin subjektiivista ja tilannekohtaista, joten tarkkaa määrää affektisista tekstiviestimieliopiteista on vaikea antaa.

7.2. Toisten nimeäminen

Tekstiviestimieliopiteissa on tavallista nimetä eri mieltä olevat tai epätoivotulla tavalla käyttäytyvät henkilöt tai ryhmät värittynein ilmauksin. Toisia nimitetään esimerkiksi seuraavilla ilmauksilla: *häirikkö, tolo, taukki, pelle, mätäpaise, juoru-ukko ja -akka,*

tiukkapipo, juoppo, sosiaaliantta, köröttelijä, kaahari, joukko imbesillejä, nousukaspoju, nuoleskelijapoliitikko, viherpiipertäjä ja eduskunnan Justiinat.

Esimerkissä 142 susien suojelijoita nimitetään *viherpiipertäjiksi*, joka on luonnonsuojelijoista yleisesti käytetty pilkkanimi. Tekstissä asettuvat vastakkain susien suojelijat ja susilta suojeltavat eli lapset. Lapset nimetään neutraalilla sanalla *lapset*, vaikka suomen kielestä toki löytyisi lapsia tarkoittavia negatiivista konnotaatiota kantavia sanoja, esimerkiksi *kakarot, ipanat* tai *penskat*. Neutraalin ilmauksen *lapset* ja värittyneen ilmauksen *viherpiipertäjät* käyttäminen korostaa tekstin vastakkainasettelua.

(142) **Viherpiipertäjät** turvaamaan tänne susirajalle lapsien koulumatkoja. Petoeläinten suojelu on johtamassa vaaratilanteisiin. Pihamaat kuuluvat lapsille. (24.9.2010)

Tekstissä 143 liian hitaasti ajavat autoilijat ovat *köröttelijöitä* ja liian nopeasti ajavat *kaahareita*. Myös tässä tekstissä nimeämisen kautta arvotetaan: tekstin kirjoittaja ikään kuin asettaa vaarallisuusjärjestykseen köröttelijät, kaaharit ja nopeusrajoitusten mukaan ajavat. *Köröttelijät* ja *kaaharit* saavat nimensä suhteessa nopeusrajoituksiin. Sanat sisältävät itsessään konnotaatioita esimerkiksi kuljettajan iästä ja auton merkistä.

(143) Kiitos rahtarille maltillisesta mielipiteestä. Itse arvelen, että **köröttelijät** ovat vaarallisempia kuin **kaaharit**. – VEKE (29.11.2003)

Toisten nimeämisessä on kyse kategorisoinnista. Kategorisointi on olennainen osa argumentaatiota, sillä asioista, tapahtumista ja ihmisistä puhuessamme luomme koko ajan kategorioita (Billig 1987: 134–135, 152). Kirjoittajalla tai puhujalla on mahdollisuus valita, mihin kategoriaan hän asiat sijoittaa, sillä usein asioita voi luonnehtia vaihtoehtoisilla kielikuvilla (Jokinen 2006: 141). Kategorioiden käyttö vaihtelee tilanteittain ja puhujan intention mukaan. Erilaiset kategoriat palvelevat erilaisten funktioiden toteutumista, esimerkiksi oikeuttamista tai kritisointia. (Billig 1987: 135.)

Nimeämällä asioita ja paikkoja värittävin ilmaisin voidaan tekstissä ilmaista mielipide kyseisestä asiasta tai paikasta. Jos käsiteltävä asia saa esimerkiksi nimen *propagandapuppu*, *höpöpuhe*, *leikkivankeus* tai *torso*, lienee selvää että asiaa kritisoidaan. Paikoille saatetaan antaa aivan uusia nimiä, kuten ”*huminabaari*” ja *Joensuu Teippi Areena*, jolloin paikkaan liitetään negatiivisia miellelyhtymiä.

Pääkirjoitusta nimitetään esimerkissä 144 *propagandapupuksi*. Ilmausta vahvennetaan vielä adjektiivilla *silka*.

(144) Pääkirjoitus 5.11. oli **silkkaa propagandapuppua**. Irtisanoinikin jo tilaukseni. (8.11.2003)

Toisten nimeäminen värittävin ilmaisin asettaa toiset heidän kannaltaan epätoivottuihin kategorioihin. Nimettömän kirjoittajan on helppo nimetä toisia ja toisten tekemisiä ja jäädä itse tunnistamattomaksi oikeassa olijaksi.

7.3. Adjektiivien arvottaminen ja kuvaaminen

Isossa suomen kieliopissa (VISK § 1212) käytetään **kannanotto**-käsitettä väitelauseen muotoisesta lausumasta, jolla puhuja esittää arvion puheena olevasta ihmisestä, asiasta tai tapahtumasta eli ottaa sellaiseen arvottavasti kantaa. Se on tyypillisesti kopulalause, esimerkiksi *Sudet ovat vaarallisia*. Kannanotto-käsitettä käytetään keskusteluntutkimuksessa, ja sen vierusparina on toinen kannanotto, joka on odotuksenmukaisesti myötämielinen etujäseneen nähden. Koska tekstiviestimieliopiteet ovat kirjoitettua keskustelua toisten tekstien ja palstalla kirjoittavien kanssa, käytän tekstiviestimieliopiteiden kopulalauseen muotoisista mieliopiteen ilmauksista kannanotto-käsitettä.

Osassa tekstiviestimieliopiteistä kirjoittaja on ilmaissut mieliopiteensä kannanottona. Mieliopide on ilmaistu tällöin eksplisiittisesti, usein voimakkaastikin. Aineistostani löytyy muun muassa seuraavanlaisia kopulalauseisiin sijoittuvia adjektiiveja: *kumma(a)*, *edsvastuutonta*, *naurettavaa*, *hirveää*, *raukkamaista*, *moukkamaista*, *surkukupaisaa*, *outoa*, *kummallista*, *murheellista*, *kurjaa*, *turhempaa*, *puistattavinta*, *karmea*, *todella typerä*, *asiatonta* ja *ikävä*.

Kirjoittaja arvottaa maakuntaradion musiikin *hirveäksi* esimerkissä 145. *Hirveä* on varsin voimakas adjektiivi, ja ilmaus herättäneek lukijoissa tunteita puolesta ja vastaan.

(145) Maakuntaradion musiikki on **hirveää!** Miksi sitä on sijoitettu mielenkiintoisten puheohjelmien lomaan? (29.11.2003)

Kannanotto sijoittuu usein tekstin aloitukseen, kuten myös esimerkeissä 145 ja 146. *Puistattava*-adjektiivin superlatiivia on käytetty tekstissä 146 kuvaamaan kirjoittajan mieliopidettä ympäristöministerin perheen omistamista uraanikaivoksen osakkeista.

(146) **Puistattavinta** on, että ympäristöministerin perheellä on tulevan uraanikaivoksen osakkeita! (26.9.2010)

Tekstiviestimielipiteiden kannanotoista löytyy myös merkitykseltään positiivisia adjektiiveja, kuten *hauskaa*, *mukavaa*, *hienoa*, (*todella*) *hyvä*, *upea* ja *ihana*. Esimerkissä 147 kehuaan Karjalaisen mielipidesivulla julkaistua Jarin piirrosta todella hyväksi. *Hyvä*-adjektiivi ei ole samalla lailla affektinen kuin vaikka esimerkin 145 *hirveä*-adjektiivi, mutta arvottava se kyllä on. Tekstissä on toinenkin kannanotto: *Murheellista*. Molemmat kannanotot ovat finiittiverbittömiä kopulalauseita, mikä on aineistossani melko tavallista. Toisinaan kannanotto ilmaistaan pelkällä predikatiivilla, kuten *Murheellista*-lauseessa.

(147) Myrkkykäärme luikerteli kansankodin portista sisään Ruotsin vaaleissa. **Murheellista**. Jarin piirros 21.9. **todella hyvä!** (24.9.2010)

Affektisia adjektiiveja on aineistossani myös substantiivin määritteenä, adjektiiviattribuuttina. Affektisin adjektiiviattribuutein toisaalta kuvaillaan, mutta toisaalta myös arvotetaan käsiteltävää asiaa. Tekstiin saatetaan ladata useampi affektinen adjektiivi substantiivin määritteeksi, kuten esimerkiksi 148. Substantiivin määritteenä olevat kolme adjektiivia ovat kaikki värittyviä, mutta itse substantiiviksi on valittu neutraali *nainen*. Muita samantyyllisiä affektisen adjektiivin sekä neutraalin substantiivin yhdistelmiä ovat esimerkiksi *tumpelo*, *hoksaamaton pääministeri*; *tympääntynyt työntekijä*; *ruusuiset kiitokset*; *hyvät ihmiset* ja *hyvät kanssa-autoilijat*.

(148) Elämä hymyilee: jätin **nalkuttavan, teräväkielisen, aina haukottelevan naisen**. Parempi olla monelle iloksi kuin yhdelle harmiksi. (15.9.2010)

Mielenkiintoinen ilmaus on *hyvä*-sanon monikon nominatiivin käyttö substantiivin monikon nominatiivin määritteenä. *Hyvät*-sanon käyttö luo ilmaukseen affektisen sävyn, vaikutelman moittimisesta tai toisten älykkyyden kyseenalaistamisesta. Lauseen aloittaminen verbillä lisää moittivaa sävyä esimerkiksi 149. *Hyvät kanssa-autoilijat* -ilmaus toimii tekstiviestimielipiteessä puhuttelun funktiossa.

(149) Käyttäkää **hyvät kanssa-autoilijat** vilkkua ja ajoissa. Jo monta vaaratilannetta tämän syksyn liukkailla kokenut. (28.11.2003)

Osassa teksteistä affektinen adjektiivi määrittää affektista substantiivia. Aineistossani löytyy esimerkiksi *kova jätkä*; *karmaiseva virhe*; *vastuuttomat anarkistit*; *epäinhimillinen raadanta*; *järjettömät jätevesisysteemit*; *sovinistinen myyntietiikka* ja *järjetön sekoilu*. Osa ilmauksista on odotuksenmukaisia, kuten *kova jätkä* ja *järjetön sekoilu*, joissa substantiiviosan konnotaatio on samansuuntainen kuin adjektiivimääritteen.

7.4. Puhekieliset verbit ja verbijohdokset

Affektiset verbit ovat hyvin ilmaisevia ja antavat affektisen leiman koko tekstille. Aineistoni affektiset verbit ovat puhekielisiä eli tyyliltään normaalista yleiskielestä poikkeavia, usein arkikielen ilmauksia. Ne voidaan jakaa kahteen ryhmään niiden merkityksen perusteella. Ensimmäisen ryhmän verbit ovat perusmerkitykseltään affektissävyisiä, esimerkiksi *muiluttaa*, *räksyttää*, *riepotella*, *latistaa*, *kinata*, *rassata*, *pilata*, *paskoa*, *kännätä* ja *kähmiä*.

Tekstin 150 kirjoittaja nimeää itsensä *huolestuneeksi potilaaksi*. Tekstistä paistaakin huolestuneisuus ja turhautuneisuus, mitä myös vahvistetaan affektisilla verbivalinnoilla *kinata* ja *rassata*. Näille puhekielisille verbeille on olemassa neutraalit yleiskielen sanat *riidellä* ja *rasittaa*.

(150) Terveyskeskuksille: Älkää nyt avustajat/hoitajat ja lääkärit alkako **kinaamaan**, kenen tilanne on raskain! Tilanne **rassaa** varmasti kaikkia! – HUOLESTUNUT POTILAS (17.11.2003)

Esimerkkiteksti 151 on ironinen. *Muiluttamisesta* ja *joulun pilaamisesta* harvoin tosissaan kiitellään, joten verbivalinnat paljastavat ironian. *Muiluttaa*-verbi sisältää yhteyden Lapuan liikkeessä tapahtuneisiin sieppauksiin, joissa poliittisen vasemmiston edustajia siepattiin, pahoinpideltiin ja kyyditettiin toiselle paikkakunnalle eli muilutettiin. Esimerkkitekstiin sisältyy siis myös historiasta nouseva sivumerkitys *muiluttaa*-verbin kautta.

(151) Kiitos sille, joka viime jouluna **muilutit** ukin 80-vuotisjuhlista kotiin. Orpolapset eivät juhlia saaneet. Kiitos joulun pilaamisesta. (29.11.2003)

Toisen ryhmän verbien affektisuus käy ilmi tilanneyhteydestä, ja sanoilla on olemassa myös neutraali yleiskielinen merkitys. Esimerkkeinä mainittakoon *pyöriä*, *haukkua*, *säteillä*, *jauhaa*, *polttaa*, *seilata* ja *paahtaa*.

Esimerkissä 152 *pyöriä*-verbiä on käytetty verbin perusmerkityksestä poikkeavasti. Pallojen pyörimisessä ei ole mitään huomiota herättävää, autojen pyöriminen kiinnittää huomiota. *Pyöriä*-verbiä on käytetty esimerkkitekstissä 152 ”oleilemista, hortoilemista tai palloilemista” tarkoittamassa, ja sen käyttö on tällöin Suomen kielen perussanakirjan (2004) mukaan arkinen. *Pyöriä*-verbin myötä teksti saa ärsyyntyneen tunnelatauksen.

(152) Miksi armeijan autot **pyörivät** Uurossa tankkaamasa? – SELITYSTÄ ODOTTAVA (8.11.2003)

Aineistossani on yksittäisiä tapauksia sellaisista verbeistä, joista on johtamalla tehty affektissävyisiä. Affektinen sävy on saatu aikaan esimerkissä 153 verbin *ele-*

frekventatiivijohtimella. Esimerkissä 153 julistaa-verbistä on *ele*-johtimella tehty puhekielinen. Verbin johtimella on tekstiin luotu vähättelevä sävy, mutta verbin perusmerkitys julistaa on silti säilynyt (Yli-Vakkuri 1986: 58–59).

(153) Taikuutta ja noituutta? Ennen kuin **julistellaan** mitään, eiköhän pidetä mielessä kristinuskon väkivaltainen istutus ympäri maailmaa. (18.11.2003)

7.5. Pronominein ja partikkelein lisämerkityksiä lauseeseen

Affektisen tulkinnan voi saada sellainen väitelause, jossa esiintyy jokin pro-sana, esimerkiksi *se*, *siinä* tai *joku*, ei-referentiaalisessa käytössä. Tulkintaa vahvistamassa on monesti myös partikkeleita, kuten *kyllä*, *vasta* tai *sitten*, tai muita lausumaan lisämerkityksiä tuovia elementtejä. (VISK § 1715.) Tekstiviestimieliopiteissa käytetään tätäkin keinoa affektisen tulkinnan aikaansaamiseksi. Esimerkissä 154 *ne*-sana ei ole referentiaalisessa käytössä ja se saa aikaan *vasta*-sanana tukemana lauseen affektisen tulkinnan. Affektisuus ei ole yhtä silmiinpistävä kuin silloin, jos se luodaan affektisin sanavalinnoin.

(154) Keskustavaltuutetut **ne vasta** ajavatkin Uimaharjun terveysaseman lopettamista. Tämäkö on kepun politiikkaa? (16.9.)

Monesti affektinen sanavalinta ja muut affektiset keinot kulkevat käsi kädessä, kuten esimerkiksi 155, jossa on useampia värittyneitä ilmauksia *kumma*, *seilata*, *valittaa* sekä *se*-pronominin ei-referentiaalista käyttöä.

(155) On **se** kumma kun pitää vanhojen ja nuorten ihmisten seilata edestakaisin kävelytiellä! Älä valita, jos ajan päälle pyörällä! (25.9.2010)

Verbialkuiset lausumat, joissa verbiin on liitetty *pA*-liitepartikkeli, tulkitaan sävyiltään affektisiksi (Hakulinen – Karlsson 1988: 327, 330). Aineistossani on useita *eipä*-alkuisia lauseita. Esimerkissä 156 *pA*-liitepartikkeli vahvistaa odotuksenvastaista lopputulosta: uuden terveyskeskuksen pitäisi olla parempi, mutta *eipä* ole.

(156) **Eipä** uusi terveyskeskus paljon auta Polvijärvellä, kun palvelu on vain huonontunut. Lääkäriin pääsee, kuka pääsee. (20.9.2010)

Esimerkissä 157 *pA*-liitepartikkeli paljastaa ironian.

(157) **Haluaisinpa** nähdä Suomen, jossa metsästys ja talojen ja saunojen lämmitys puulla on kielletty ja maanviljely loppunut tukien loputtua. (22.9.2010)

Monet partikkelit tuovat lausumiin lisämerkityksiä. Tavallisimmat affektisen merkityksen luovat partikkelit ovat *kyllä* ja *jo(han)*, samoin jotkut sävyartikkelit, kuten *nyt*, *sitten* ja *vasta*. (VISK § 1717.) Tekstiviestipalstalta löytyy partikkelien *kyllä*, *kun*, *vai* ja *vielä* affektista käyttöä. Esimerkissä 158 *kyllä*-partikkeli tekee lauseesta affektisen antamalla vihjeen ironiasta.

(158) **Kyllä** on huono omatunto, kun jouluvalmistelut ovat aloittamatta. –
VOIHAN VOITAIKINA (28.11.2003)

Lausumanalkuisella *vai*-partikkelilla voidaan muodostaa epäileviä ja haastavia kysymyksiä (VISK § 1720), kuten on tehty esimerkissä 159.

(159) **Vai** sotalaiva Somaliaan merirosvojahtiin. Mikähän kouhotus seuraavaksi.
(18.9.2010)

Pronominien ei-referentiaalisella käytöllä ja erilaisilla partikkeleilla kirjoittaja voi lyhyesti ja melko huomaamattomasti ilmaista oman asenteensa tekstissä käsittelemäänsä asiaan. Tekstiviestipalstan kirjoittajat ovatkin käyttäneet näitä keinoja hyväkseen.

7.6. Idiomit ja niiden muunnokset

Idiomit on Suomen kielen perussanakirjan (2004) mukaan ”kahden tai useamman sanan muodostama kiinteä ilmaus, jonka merkitystä ei voi päätellä yksittäisten sanojen merkityksen perusteella tai fraasi”. Sananlaskut voidaan lukea idiomien joukkoon. Sananlasku ei ole pelkästään kiteytynyt ilmaisu, vaan se sisältää itsenäisen ajatuskokonaisuuden, joka on muodoltaan suljettu idea ja jolla on oma moraalipainoarvonsa (Lauhakangas 2004: 20). Jotkut idiomit ovat voineet erikoistua affektiseen käyttöön. Idiomeista tekstiviestimielipiteissä käytetään jonkin verran sananlaskuja ja niiden muunnoksia. Sanontoja on lainattu myös televisio-ohjelmista ja julkisuuden henkilöiltä. Yhteensä erilaisia idiomeja on 27.²⁹

”*Kun on sama pää kesät talvet, niin sattuuhan niitä vahinkoja*”, kuuluu suomalainen sananlasku. Tekstissä 160 sananlaskua on käytetty nimenomaan perusteluna kirjoittajalle sattuneesta vahingosta. Sananlaskun vaikutus perustuu monesti tarttuvaan ja humoristiseen ajatuskulkuun (Lauhakangas 2009: 65), joka esimerkkitekstissäkin pitää paikkansa. Jo

²⁹ Luku on suuntaa-antava. Kuten Lauhakangas (2004: 18–19) toteaa, sananlaskujen tunnistaminen sananlaskuiksi ei suomalaisessa moneen suuntaan haarovassa nykykulttuurissa ole enää yhtä itsestään selvää kuin ennen agraarikulttuurin aikaa. Erityisesti eri ikäpolvien edustajilta saattaa jäädä sananlasku huomaamatta tai ymmärtämättä.

vanhastaan sananlaskut ovat kuuluneet osaksi vaikuttamaan pyrkiviä tekstejä ja vakuuttelevia puheenvuoroja. Lauhakangas on tutkimuksessaan selvittänyt, että nykyään internetin keskustelupalstojen ja blogien kirjoittajat suosivat sananlaskuja, erityisesti erilaisia sananlaskuista tehtyjä muunnoksia, teksteissään. (Lauhakangas 2009: 65–66, 82–84.) Tekstiviestimielipideaineistostani sananlaskuja löytyy muutamia.

(160) Kiitos miehelle, joka lauantai-iltana Prisman lähellä pysäytti autonsa, että ymmärtäisin laittaa ajovalot päälle! **Sama pää kesät talvet** – ja laina-auto. (18.11.2003)

Suomalainen sananlasku on lähteenä myös esimerkin 161 idiomissa *kuka viimeksi nauraa, se parhaiten nauraa*. Kirjoittaja nimeää tekstinsä lopetuksen sanonnaksi aloittamalla virkkeen *Sanotaan kuitenkin*. Kyseisen tekstiviestimielipiteen yhteydessä tuttu sananlasku saa uhkailevan sävyn.

(161) Vanhanen nauraa isolla suulla. Kuva Iltalehti 17.9. Sanotaan kuitenkin, **kuka viimeksi nauraa se parhaiten nauraa**. (22.9.2010)

Suomen kielen perussanakirjasta löytyy *homma hanskassa* -fraasi, jonka merkitys on 'asia hallinnassa'. Fraasi on saanut humoristisen, paljon käytetyn lisän *hanskat hukassa*, jolloin fraasin merkitys kääntyy päinvastaiseksi. *Hommat hanskassa, hanskat hukassa* -fraasia mukaillen teksti 162 loppuu *Hommat ei hanskassa, liekö hukassa*. Teksti rakentuu muutenkin intertekstuaalisuuden varaan, sillä ensimmäisessä virkkeessä lainataan tuttua Marjatta Pokelan ja Pirkko Koskimiehen lastenlaulua Ihme ja kumma. Koko tekstin tarkoitus lienee kritisoida Ilomantsin kunnan asiainhoitoa.

(162) On sitä Ilomantsissa monta ihmeellistä asiaa, se hämmästyttää kummastuttaa pientä kulkijaa. **Hommat ei hanskassa, liekö hukassa**. – SURUSILMÄT (12.11.2003)

Esimerkissä 163 kirjoitus päättyy idiomiin *Osuit asian ytimeen*. Idiomilla vahvistetaan tekstissä aiemmin sanottua ja korostetaan sitä, miten hyvin kehuttavassa kirjoituksessa asiat on sanottu. Google-haun (12.10.2011) perusteella fraasi näyttäisi olevan suosittu internetin keskustelupalstoilla. Alkunsa se on luultavasti saanut televisiossa 1999–2002 esitetystä Pulkkinen-komediasarjasta, josta suomen kieleen tuli monia lentäviä lauseita. Pulkkinen hahmon suusta kieleen tuli *Olet asian ytimessä!* -lausahdus, josta se on voinut muuntua muotoon *Osuit asian ytimeen*. Aineistossani on muitakin televisio-ohjelmista tai julkisuuden henkilöiltä kieleen tulleita lentäviä lauseita, kuten *kyllä maailma pelastuu ja tarttis tehdä jotain*.

(163) Kolmen lapsen isälle kiitos korvesta täyttä asiaa olevasta petoprojektikirjoituksesta (Karjalainen 25.10.). **Osuit asian ytimeen!** – KORVEN ELÄJÄ (3.11.2003)

Tekstiviestimieliopiteiden kirjoittajat kirjoittavat aiheista, jotka ovat heille itselleen tärkeitä ja tunteita herättäviä. Tunteet näkyvät sanavalinnoissa ja rakenteissa, jotka ovat monessa tekstissä affektisia. Nettikeskusteluja tutkineen Lauhakankaan (2009: 78) mukaan mielipide usein kärjistetään, jotta sitä ei sivuutettaisi. Myös tekstiviestimieliopiteissa affektiset ilmaukset nimenomaan kärjistävät mielipiteen ja tekevät siitä näkyvämmän. Nimettömänä tai nimimerkillä kirjoittaessa lienee helpompi kärjistää ja kategorisoida sekä esittää vahvoja mielipiteitä.³⁰ Affektisten ilmausten etuna tekstiviestimieliopiteissa on myös se, että pienellä merkkimäärällä voi ilmaista enemmän kuin pelkän sanan peruserkityksen.

³⁰ Samoin arvelee myös Joronen (2007: 77) pro gradu -tutkielmassaan, jossa aineistona ovat internetin keskustelupalstan nimimerkillä kirjoitetut tekstit.

8. INTERTEKSTUAALISUUS JA VUOROVAIKUTTEISUUS

Intertekstuaalisuus eli tekstienvälisyys on ennen muuta kielellisiä suhteita. Toisten tekstien tehtäviä ja niitä todentavia kielellisiä valintoja on mahdollista tutkia eri suhteiden näkökulmasta. (Heikkinen 2000: 70–72.) Tässä luvussa keskityn lähinnä selvittämään tekstin suhdetta toisiin teksteihin ja niitä keinoja, miten tekstien väliset suhteet ovat havaittavissa. Intertekstuaalisuus tekee tekstiviestimielipiteistä dialogisia ja tekstit muodostavat **tekstiketjuja** (Fairclough 1992: 84–85). Tekstiviestimielipide on monesti kommentti johonkin aiemmin sanomalehdessä ilmestyneeseen tekstiin, tavallisesti toiseen tekstiviestimielipiteeseen, perinteiseen yleisönosastokirjoitukseen tai uutiseen. Tekstejä yhdistää vähintään sama aihepiiri. Joskus teksti saattaa sisältää tarkempiakin vihjeitä intertekstuaalisuudesta, minkä kautta teksti on vuorovaikutuksessa toisten tekstien kanssa.

8.1. Tekstiviestipalstan sisäinen vuorovaikutus

Tässä luvussa esittelen Karjalaisen tekstiviestipalstalla käydyn keskustelun tervehtimisestä, joka käytiin 13.9.–22.9.2010. Keskusteluun osallistuttiin yhteensä seitsemällä viestillä, ja keskustelu käytiin tekstiviestipalstan sisällä. Tekstiketjusta nousee esiin intertekstuaalisuuden keinoista sanasitaattien käyttö sekä yksikön toisella persoonalla viittaaminen. Sanasitaattien käyttöä voidaan pitää avoimena intertekstuaalisuutena. Avoimessa intertekstuaalisuudessa viittaus toiseen tekstiin on eksplisiittisesti läsnä. Tyypillisimmillään lainaus on merkitty tekstipintaan näkyvästi, esimerkiksi lainausmerkein. Avoin intertekstuaalisuus voi kuitenkin olla myös näkymättömämpää, esimerkiksi tiettyjen ilmauksien lainaamista toisesta tekstistä sitä eksplisiittisesti merkitsemättä. (Fairclough 1992: 104.)³¹

Viestiketjun aloittanut viesti 164 on varsin provosoiva, sillä viestin kirjoittaja yhdistää naapurit, jotka eivät tervehdi, oikeuden eteen tuotaviin syytettyihin. Tekstissä on myös affektinen ilmaus *pälyillä muuanne*.

(164) Oikeuteen saapunut joskus syytettyjä, jotka ovat peittäneet kasvonsa. Liekö jotain yhteistä niillä naapureilla, jotka kohdatessa **pälyilevät muuanne?** (13.9.2010)

Viestiä 164 kommentoidaan 15.9. (viesti 165). Tekstin ensimmäinen virke on sovittelleva, sillä kirjoittaja toteaa *Eiköhän jätetä naapurit rauhaan*. Toisessa virkkeessä

³¹ Yhtä intertekstuaalisuuden keinoa, suoria viittauksia, on käsitelty jo luvussa 4.1.1.2. Suorat viittaukset ovat selvimminkin avointa intertekstuaalisuutta, sillä niihin on merkitty eksplisiittisesti vihjeitä pohjatekstistä.

kirjoittaja kuitenkin tekee vastahyökkäyksen kohdistamalla tekstinsä suoraan keskustelun aloittaneen viestin kirjoittajaan yksikön toisessa persoonassa. Sulkeisiin kirjoitettu kommentti *todennäköisintä* syyllistää tekstin 164 kirjoittajaa vihaamalla, että hän itse olisikin syyllinen siihen, että naapurit eivät tervehdi häntä, eivätkä suinkaan naapurit.

(165) Eiköhän jätetä naapurit rauhaan. Jos ne eivät halua katsoa **sinua, vika** voi olla myös sinussa (todennäköisintä). (15.9.2010)

Keskustelu tervehtimisestä jatkuu seuraavana päivänä 16.9. Tekstin 166 pohjateksteinä ovat tekstit 164 ja 165. Intertekstuaaliset suhteet näiden kolmen tekstin välillä paljastuvat tekstin 166 sanavalinnoista. Aloitusvirkkeen *vika*-sana on kirjoitettu lainausmerkkeihin, jolla konkreettisesti osoitetaan, että ilmaus on lainattu joltain muulta eli tekstistä 165 (vrt. Tiililä 2007: 117). Tarttumalla *vika*-sanaan kirjoittaja asettuu vastustamaan tekstin 165 esittämää mielipidettä. Kirjoittaja on samaa mieltä kuin keskustelun aloittaja (viesti 164), että kaikkia pitää tervehtiä. Hänkin käyttää affektista ilmaisua *muuanne pälyily*, ja näin osoittaa yhteyden tekstiin 164. Ilmausta ei ole kirjoitettu lainausmerkkeihin, kuten *vika*-sanaa, vaan yhteys toiseen tekstiin jää lukijan pääteltäväksi. *Muuanne pälyily* on melko erikoinen ilmaus, joten sen oletetaan jäävän lukijan mieleen.

(166) Jos joku ”**vika**” poistaa tervehtimisen tarpeen, niin eipä tarvitsisi kenenkään enää tervehtiä. **Muuanne pälyily** kohdatessa paljastaa **sivistyksen** tason. (16.9.2010)

Viesti 167 liittyy aiheensa puolesta alkaneeseen keskusteluun tervehtimisestä ironiseen sävyyn. Varsinaisia tervehtimiskeskusteluun liittyviä sanasitaatteja teksti ei sisällä, mutta aiheeseen viitataan sanoilla *naapurit tervehtis*. Teksti liittyy yhtälailla tekstiviestipalstalla samaan aikaan käytyyn keskusteluun parisuhteista, ja se kommentoikin oikeastaan aiheista valittamisen turhuutta.

(167) Kyl määkii onnellinen oisin, jos puoliso ei haukkuis, naapurit tervehtis ja kaikki tanssis mun pillin mukkaan. (18.9.2010)

Viesti 168 tuntuu kommentoivan suoraan viestiketjun aloittanutta viestiä 164. Viesti 168, kuten myös viesti 165, kohdistetaan suoraan viestin 164 kirjoittajalle yksikön toisessa persoonassa. Yksikön toisen persoonan käyttö on myös yksi tapa osoittaa intertekstuaalisia suhteita tekstiviestipalstan sisällä. *Sinä*-sanaa käytetään esimerkissä 168 tarkentamatta puhuteltavan henkilöisyyttä, joten lukijan on tehtävä omat päätelmänsä puhuteltavasta sen mukaan, miten hyvin hän palstalla käytävän keskustelun tuntee. Affektisella sanavalinnalla

moukkamaista korostetaan sitä, miten kirjoittajan mielestä tervehtimistä ei voi vaatia toiselta ihmiseltä armeijan ulkopuolella.

(168) Jos tervehdys on **sinulle** tärkeä, mene armeijaan. **Moukkamaista** vaatia sitä siviilissä. Eikö ole tärkeämpiä asioita? (20.9.2010)

Myös viesti 169 ottaa kantaa tervehtimispakkoa vastaan. Siinä verrataan *tuppukylien* (oletettavasti sanomalehti Karjalaisen levikkialueen eli Pohjois-Karjalan) tervehtimiskulttuuria Helsingin tervehtimiskulttuuriin. Kirjoittaja ei selitä tekstissään tarkemmin Helsingin ja Pohjois-Karjalan tervehtimiskulttuurien eroja, vaan olettaa lukijan yhdistävän väitteensä tekstiviestipalstalla meneillään olevaan keskusteluun ja tietävän, että Helsingissä ei ole mitenkään välttämätöntä tervehtiä naapureita.

(169) Huomionkipeä järkyttyisi Hesassa, siellähän ei ole tätä tuppukylien tervehtimiskulttuuria. (21.9.2010)

Tekstiketjun viimeiseksi viestiksi jää esimerkki 170. Tekstissä käytetään *moukka*-sanaa niistä, jotka eivät osaa tervehtiä. Viestissä 168 *moukkamaista*-sanaa taas käytetään siitä, miten tervehtimistä vaaditaan siviilissä. Viestin 170 kirjoittaja käyttää siis samaa affektista ilmausta kuin viestin 168 kirjoittaja, mutta vastakkaisessa tarkoituksessa.

(170) Tyhmää olla tervehtimättä! Sehän kuuluu hyviin tapoihin ja on opittu jo pienenä. Pitäisi olla itsestäänselvyys, mutta **moukille** mahdotonta. (22.9.2010)

Edellä esitellystä tekstiketjusta käy ilmi, että yksi tapa liittyä toisiin teksteihin on lainata niistä yksittäisiä sanoja tai ilmauksia. *Muuanne pälyily* ja *moukka* ovat selvästi affektisia ilmauksia. Niiden lainaamista edellisestä tekstistä ei ole osoitettu millään konkreettisella keinolla, vaan kyseisten vahvojen ilmausten oletetaan jäävän lukijoiden mieleen. *Vika*-sana esimerkissä 166 on merkitty lainausmerkkeihin, joten intertekstuaalisuuden havaitseminen helpottuu. Lainausmerkkien käyttö on tekstiviestimieliopiteissä harvinaista, ja palstan lukijoiden oletetaan tuntevan aiemmat tekstit ja osaavan yhdistää samaan keskusteluun kuuluvat tekstit ilman suoria viittauksia intertekstuaalisuudesta, esimerkiksi pelkkien sanavihjeiden avulla. Yksikön toista persoonaa käyttämällä voidaan myös osoittaa intertekstuaalisia suhteita. Samaan tekstiketjuun saatetaan liittyä myös pelkän aiheen puolesta, kuten on tehty esimerkeissä 167 ja 168.

8.2. Vuorovaikutus tekstiviestipalstan ulkopuolelle

Luvun 8.1 tekstiviestiketjussa keskustelua käydään tekstiviestipalstan tekstien kesken. Tässä luvussa esittelen tekstiviestimieliopiteiden suhteita muiden tekstien kuin tekstiviestimieliopiteiden kanssa. Tekstiviestipalstan vuorovaikutus ulottuu siis myös palstan ulkopuolelle. Teksteissä viitataan usein perinteisiin mieliopidekirjoituksiin, joskus myös kolumneihin, pääkirjoituksiin tai uutisiin. Yksittäisissä tapauksissa tekstit viittaavat myös muihin kuin Karjalaisen teksteihin.

Syksyn 2010 aineistossa suosituin aihe on metsästys. Metsästysaiheisia tekstejä on peräti 33. Metsästyskeskustelun kautta esittelen sitä, miten tekstiviestimieliopiteissä viitataan perinteisiin mieliopidekirjoituksiin. Metsästysaiheen käsittely on alkanut jo ennen aineistoni keruuta, sillä ainakin Karjalaisessa 11.9. on tekstiviesti, joka koskee karhujen metsästystä. Siihen vastineena on viesti 171.

(171) Tosiasia on, että karhuasia ei ole enää kenenkään hallinnassa. Tuskin tilanne jatkossakaan korjaantuu. (13.9.2010)

Metsästyskeskustelu on siinä mielessä mielenkiintoinen, että siinä viitataan lähinnä perinteisiin mieliopidekirjoituksiin, mutta ei juurikaan toisiin tekstiviestimieliopiteisiin. Varsinaisen sysäyksen metsästyskeskustelu saa Karjalaisen mieliopidepalstalla 14.9.2010 julkaistusta Antero Hiltusen mieliopidekirjoituksesta ”Ei erästely ole hyvä harrastus”, jossa varsin provosoivin sanankääntein perustellaan, miksi metsästystä ei voi sanoa hyväksi harrastukseksi. Kahtena seuraavana päivänä Hiltusen tekstin julkaisemisesta tekstiviestipalstalla on kuusi tekstiä, jotka ovat vastineita Hiltusen mieliopidekirjoitukseen. Esimerkkinä vastineista ovat tekstit 172 ja 173. Esimerkeistä näkee, miten eri tavoin keskusteluun voidaan yhtyä. Esimerkissä 172 on käytetty puhuttelua *Antero Hiltunen*, jonka avulla lukija voi yhdistää tekstin Hiltusen mieliopidekirjoitukseen, jos on sen edellisen päivän lehdestä lukenut. Esimerkissä 173 ei taas ole mitään suoraa viittausta Hiltusen tekstiin, mutta aiheensa perusteella se selvästi kommentoi sitä. Molemmat esimerkit (172 ja 173) perustelevat sitä, miksi metsästys on parempi harrastus kuin jokin muu.

(172) Antero Hiltunen, mieluummin kannustan lastani metsästämään kuin tietsikalla istumaan. Mieli pysyy virkeänä ja on myös tehokasta liikuntaa. (15.9.2010)

(173) Enemmän olen omalla koiralla metällä tai haukkukokeissa kuin istun kotona krapulassa. (15.9.2010)

Metsästyskeskustelu jatkuu tekstiviestipalstalla aineistonkeruuperiodini loppuun saakka. 17.9.2010 jälkeen ei enää nimellä viitata Hiltusen mielipidekirjoitukseen, vaikka samassa metsästys-aihepiirissä pysytäänkin.³² Keskustelu vilkastuu jälleen 22.9.2010 julkaistun Alpo Karhapään mielipidekirjoituksen ”Petoviha ei perustu todellisuuteen” jälkeen. Esimerkissä 174 viitataan kirjoitukseen jälleen kirjoittajan nimellä. Esimerkin kirjoittaja on samaa mieltä Karhapään kanssa. Esimerkissä 175 viitataan myös Alpo Karhapään kirjoitukseen käyttämällä puhutteluna pelkkää etunimeä *Alpo* imperatiivilauseessa.

(174) Alpo Karhapää! Totta joka sana. Kunpa meidänlaisia olisi enemmän, eläimilläkin olisi paremmat olot. (23.9.2010)

(175) Metsästäjät eivät vihaa karhuja vaan kunnioittavat niitä. Älä Alpo yleistä asioita, eivät kaikki ole samanlaisia. Karhutietoutta pitää viedä etelään. (25.9.2010)

Aineistoni keruun aikaan Karjalaisessa on myös uutisoitu karhuasiasta ja muusta metsästyksen liittyvästä, mikä osaltaan on voinut synnyttää keskustelua tekstiviestipalstalla.³³ Esimerkki 176 tuntuu olevan ironinen kommentti Karjalaisen uutiseen 22.9.2010 ”Karhu jälleen omenavarkaissa”. Omenia syöviin karhuihin viittaa myös esimerkki 177, mutta siinä omenapuissa olevat karhut ovat argumenttina Karhapään argumentteja vastaan. Esimerkit 176 ja 177 ovat ilmestyneet samana päivänä, joten niissä ei voi olla viittauksia toisiinsa.

(176) Nyt kun karhut käyvät omenat pihamailta syömässä, niin samalla paskovat ensikesän lannat kasvimaille, kottikärryyn kun vielä suoraan saisi. (23.9.2010)

(177) Alpo Karhapää, ei kukaan lietso petovihaa, mutta kannattaa kuitenkin suhtautua vakavuudella omenapuissa oleviin karhuihin. Ei karhu kuulu taajamiin. (23.9.2010)

Kolumnit saavat vastineita myös tekstiviestipalstalla. Esimerkki 178 lienee vastine Ismo Björnin Karjalaisessa 15.9.2010 julkaistuun kolumniin ”Polttopuu tappaa naapurin mutta pelastaa maailman”. Björnin kolumniin ei suoraan viitata, mutta teksteistä löytyy samoja aineksia, kuten sanasitaatteja. Björn kirjoittaa *vaarallisista pienhiukkasista*, jotka lisääntyvät lähiympäristössä puunpolton seurauksena ja *aiheuttavat naapurille solumuutoksia*.

(178) Jos lämmität taloasi puilla, huolehdihan, että savu, noki ja vaaralliset pienhiukkaset eivät leviä naapurin pihalle? Haluan puhtaan ilman. (17.9.2010)

³² Tekstiviestissä 26.9.2010 viitataan sekä Hiltusen että Karhapään mielipidekirjoituksiin.

³³ Esimerkiksi Karjalaisen uutinen karhukannoista 16.9. ”Arvioissa satojen ero”, uutinen 19.9. ”Kuollut karhunpentu löytyi Joensuun keskustan kanavasta” ja 22.9. ”Karhu jälleen omenavarkaissa”.

Tekstiviestimielipiteiden tarkastelu paljastaa jotain koko sanomalehti-instituution intertekstuaalisuudesta. Sanomalehti uutisoi ajankohtaisista uutiskynnyksen ylittävistä aiheista. Pääkirjoituksessa pääkirjoitustoimittaja kommentoi tärkeäksi katsomiaan aiheita. Samoja aiheita voidaan kommentoida myös tekstiviestipalstalla, jos palstan toimijat pitävät niitä tärkeinä ja mielenkiintoisina. Esimerkki 179 kommentoi Nokian johtajan vaihdosta. Karjalainen uutisoi aiheesta 11.9. otsikolla ”Uusi johtaja löytyi Pohjois-Amerikasta”. Saman päivän lehdessä oli myös pääkirjoitus aiheesta, jonka otsikko on ”Nokia astumassa jälkisuomalaisista aika kohti”. Tekstiviesti 179 liittyy omalta osaltaan tähän uutisoinnin ja mielipiteiden ketjuun. Näyttää siltä, että sanomalehden tekstilajit eivät toimi yksin, vaan vaikuttavat toisiinsa – usein tosin yksisuuntaisesti niin sanotusti ylhäältä alaspäin. Ajankohtaiset tapahtumat, joista uutisoidaan, synnyttävät pääkirjoituksia ja molemmat yhdessä tai erikseen tekstiviestimielipiteitä. En ole havainnut, että tekstiviestimielipiteet synnyttäisivät pääkirjoituksia tai uutisia.

(179) Saapas nähdä, miten Nokian käy kanadalaisin open. Tuleeko Applle kilpailija vai painuuko pikkutekijöiden sarjaan? (13.9.2010)

Intertekstuaaliset viittaukset ovat pääasiassa sanomalehden sisäisiä, mutta joitain viittauksia lehden ulkopuolellekin löytyy. Sanomalehden ulkopuolelle viittaavien tekstien viittausten on oltava melko tarkkoja, jotta lukijalla olisi edes mahdollisuus päästä pohjatekstin äärelle. Esimerkissä 180 viitataan Iltalehdessä olleeseen kuvaan Matti Vanhasesta. Tekstissä on mainittu Iltalehden ilmestymispäivämäärä, jolloin tekstissä mainittu kuva on lehdessä ollut. Viittauksen tietojen perusteella lukijan on mahdollista löytää tai muistaa kuva. Teksti 180 liittyy Matti Vanhasen vaalirahoituksesta syntyneeseen kohuun, joka sai paljon näkyvyyttä eri medioissa. Myös tekstiviestipalstalla aihetta käsiteltiin useammassa eri tekstissä.

(180) Vanhanen nauraa isolla suulla. Kuva Iltalehti 17.9. Sanotaan kuitenkin, kuka viimeksi nauraa se parhaiten nauraa. (22.9.2010)

Esimerkki 181 on vastaus toiselle tekstiviestimielipiteen kirjoittajalle, mikä selviää yksikön toisen persoonan käytöstä imperatiivilauseessa. Tekstissä siis viitataan paitsi tekstiviestipalstan sisälle, myös tiettyyn tekstiin internetissä, sanomalehden ulkopuolella. Viitatessaan internet-lähteeseen kirjoittaja viittaa ikään kuin eteenpäin, lisätiedoksi ja perusteluksi omaan kirjoitukseensa. Viittaus internet-tekstiin tekstin kirjoittajan koko nimellä mahdollistaa tekstin löytymisen esimerkiksi Google-hakukoneen avulla.

(181) Lue netistä Raimo O Salosen kirjoitus puun pienpoltosta. Saat tarkat kuolinluvut. En halua olla seuraava uhri, joten lopeta poltto. (25.9.2010)

Tekstiviestipalstan ulkopuolelle viittaavissa teksteissä on mahdollista käyttää suoria viittauksia pohjatekstiin, sillä tekstien kirjoittajien nimet ovat usein tiedossa toisin kuin tekstiviestipalstalla. Tekstiviestipalstalla turvaudutaan lähinnä sanasitaatteihin ja yksikön toiseen persoonaan, kun halutaan osoittaa intertekstuaalisia suhteita. Tekstiviestipalstan ulkopuolelle viittaavissa teksteissä käytetään pohjatekstin kirjoittajan nimellä, tekstin julkaisupäivällä ja tekstilajilla viittaamisen lisäksi samoja keinoja kuin tekstiviestipalstan sisällä. Molemmissa tapauksissa tekstiketjuun saatetaan liittyä myös pelkän saman aiheen kautta. On kuitenkin huomattava, että läheskään aina ei voida tarkasti määritellä tekstien välisiä suhteita, sillä osa viittauksista jää niiden epätarkkuuden tähden vain arveluiden varaan.

Tekstiviestimielipiteiden intertekstuaalinen luonne edellyttää tekstiviestipalstan päivittäistä seuraamista, jos haluaa pysyä mukana palstalla käytävissä keskusteluissa. Tekstiviestimielipiteiden kirjoittajilla näyttää olevan oletuksena myös se, että palstan lukijat seuraavat aktiivisesti sanomalehden muuta kirjoittelua, erityisesti Mielipide-sivua. Osa teksteistä jääkin satunnaisilta tekstiviestipalstan lukijoilta todennäköisesti ymmärtämättä. Samalla kun intertekstuaalisuus yhdistää tekstejä toisiinsa, se jättää osan lukijoista ulkopuolelle.

9. TEKSTIVIESTITIEMIELIPIDE TEKSTILAJIEN KENTÄSSÄ

Esitin tutkielmani johdannossa kysymyksen, millä perusteella tekstiviestimieliopiteiden voitaisiin sanoa olevan oma tekstilajinsa. Tutkimuksen edetessä tekstiviestimieliopiteistä löytyi usein toistuvia kielen piirteitä. Kaikissa teksteissä ei ole kaikkia piirteitä, mutta silti piirteet toistuvat teksteissä yhä uudelleen. Swalesin käyttämä Wittgensteinilta lainaamansa perheyhtäläisyyden käsite selittääkin hyvin tekstien samanlaisuutta ja toisaalta erilaisuutta. Samaan tekstilajiin kuuluvat tekstit jakavat piirteiden kimpun keskenään eri tavalla. (Swales 1990: 49–51.) Heikkisen (2009: 22–23) esimerkin mukaan olen osoittanut konkreettisia kielen piirteitä aineistoni teksteistä ja niitä kartoittamalla ja analysoimalla tulkinnut tekstilajin piirteitä.

Sanomalehti tekstiviestimieliopiteiden kontekstina vaikuttaa merkittävästi siihen, millaisia tekstejä tekstiviestimieliopiteet ovat. Tekstien sijoittelu lehden mielipidesivulle korostaa yhteyttä muihin mielipideteksteihin. Lukijoille näkymättömäksi jäävä toimittaja valitsee julkaistavat tekstit ja muokkaa tekstien lauserakennetta ja oikeinkirjoitusta kirjoitetun kielen normien suuntaan. Tekstit ovatkin syntyneet alkuperäisen kirjoittajan ja toimittajan yhteistyönä.

Tekstiviestimieliopiteen rakenteen tarkastelu osoitti, että teksteistä löytyy kolme toisistaan eroavaa osiota: tekstin alkuun sijoittuva interaktiivisuus-osio, tekstin ydin eli mielipide-osio ja erillinen lopetus-osio. Osiot esiintyvät yleensä edellä luetellussa järjestyksessä. Tekstin prototyyppiseksi rakenteeksi hahmottuivat aineistoni perusteella pelkästä väitteestä sekä väitteestä ja perustelusta koostuvat tekstit. Tällöin väite on tekstiviestimieliopiteen ainoa välttämätön elementti. Tekstiviestimieliopide voi siis sisältää vain pelkän väitteen ilman perustelua. Tulos herättää kysymyksen, voiko tekstimieliopidettä lukea argumentoitujen tekstien joukkoon.

Rakenteen tarkastelu paljasti myös sen, että tekstiviestimieliopiteen rakenne näyttää pelkistyneen historiansa aikana. Mielipideosion ulkopuolelle jäävät valinnaiset elementit, joita ovat interaktiivisuus-osioon kuuluvat viittaus ja puhuttelu ja erillisen lopetusosion tehostus ja nimimerkki, ovat vähentyneet Karjalaisen tekstiviestimieliopiteistä vuodesta 2003 vuoteen 2010 huomattavasti. Tekstiviestimieliopiteen ydin eli mielipideosa korostuu, kun valinnaiset elementit jäävät pois.

Muutoksia on tapahtunut myös aiheiden suhteen verratessa 2003 ja 2010 aineistoja. Aiheiden ja aihepiirien olettaisi vaihtelevan tekstiviestipalstalla, mutta otantani perusteella aihepiirit ovat pysyneet samoina. Merkittävä prosentuaalinen ero oli tapahtunut ihmissuhteet

ja perhe -luokan ja politiikka-luokan välillä. Palstan suosituin aihe oli 2003 ihmissuhteet ja perhe, johon kuului 20 % teksteistä. Vuonna 2010 siihen kuului vain 10 % teksteistä. Suosituin aihe 2010 puolestaan oli politiikka, jota käsitteli 36 % teksteistä, kun vuonna 2003 osuus oli vain 14 %. Näyttääkin siltä, että tekstiviestipalstalla on siirrytty yksityisten asioiden käsittelystä enemmän yhteiskunnallisten asioiden käsittelyn suuntaan.

Tekstiviestimieliopiteiden tunnusomaiset kielelliset piirteet kumpuavat lähinnä kolmesta lähteestä: tekstin lyhydestä, vuorovaikutteisuudesta ja nimettömyydestä. Teksteihin valittuihin kielen keinoihin vaikuttaa luonnollisesti myös se, että tekstien pääfunktiona on mielipiteen ilmaiseminen.

Tekstiviestimieliopiteen pituus on rajattu Karjalaisen tekstiviestipalstalla yhden tekstiviestin mittaiseksi eli 160 merkkiin. Tarkoin rajattu kirjoitustila vaikuttaa tekstissä tehtäviin kielellisiin valintoihin. Tekstiviestimieliopiteiden kielenpiirteistä erityisesti finiittiverbittömyys liittyy lyhyden vaatimukseen. Samalla kun finiittiverbin poisjättäminen lyhentää tekstiä, se usein myös napakoittaa sanontaa. Affektisia ilmauksia käyttämällä tekstiin saa yhdellä ilmauksella aikaiseksi useampia merkityksiä. Tekstiviestimieliopiteet ovat aina jonkun tietyn ihmisen mielipiteitä, mutta kirjoittaja ei yleensä tuo eksplisiittisesti esiin sitä, että teksti on nimenomaan hänen mielipiteensä. Kirjoittajan näkymättömyys tekstissä paitsi säästää tilaa myös vähentää tekstin mielipidemäisyyttä.

Tekstiviestimieliopiteet osoittautuivat perustavanlaatuisesti vuorovaikutteisiksi ja intertekstuaalisiksi – ovathan tekstit yleensä keskustelua ajankohtaisista aiheista. Kielenpiirteistä vuorovaikutteisuutta korostaa erilaisten ohjailevien rakenteiden käyttö. Ohjailevissa rakenteissa on aina vähintään implisiittisesti läsnä ohjailija ja ohjattava. Rungas retoristen kysymysten käyttö kielii myös tekstilajin vuorovaikutteisuudesta, kuuluuhan kysymysten käyttöön oletus kysyjästä ja vastaajasta. Tekstiviestimieliopiteiden intertekstuaalisuus on lähinnä sanomalehden sisäisiä suhteita, joita osoitetaan osittain erilaisin keinoin riippuen siitä, viitataan palstan sisällä vai sen ulkopuolelle.

Tekstiviestimieliopiteiden nimettömyys vaikuttaa ensinnäkin tapoihin olla vuorovaikutuksessa toisten tekstien kanssa. Toisiin tekstiviestimieliopiteisiin ei ole tapana viitata nimimerkillä, ja varsinaisella nimellä viittaaminen olisi mahdotonta. Tekstiviestipalstan ulkopuolelle on taas mahdollista viitata pohjatekstin kirjoittajan nimeä käyttämällä. Toiseksi nimettömyys vaikuttaa niihin keinoihin, joilla kirjoittaja ilmaisee mielipiteensä. Mielipidettä ja arviota muista on helpompi kärjistää nimettömänä kirjoitettaessa. Sen takia affektisia ilmauksia on runsaasti ja ironian käyttökin on melko runsasta. Nimetön kirjoittaja ei joudu vastuuseen sanoistaan.

Toiseen tutkimuskysymykseeni, miten tekstiviestimieliä asetuu tekstilajien kenttään, en ole vielä vastannut. Siihen vastaaminen on mahdollista vasta, kun on saanut selville, millainen teksti ja tekstilaji tekstiviestimieliä on. Kuvioon 4 (s. 96) on hahmoteltu tekstiviestimieliä suhteita muihin teksteihin ja tekstilajeihin. Kuvion tarkoituksena on tuoda kootusti esiin tekstiviestimieliä ominaispiirteitä ja osoittaa niitä piirteitä ja suhteita, jotka yhdistävät tekstiviestimieliä toisiin teksteihin. Saukkonen (2001: 165–166) toteaaakin, että mikään tekstilaji ei ole täysin ainutlaatuinen, vaan kaikilla tekstilajeilla on joitain tyypillisiä piirteitä, jotka ovat tyypillisiä myös jossain toisessa tekstilajissa. Liian tarkkoja rajoja tekstilajien välille on turha vetää, sillä tekstilajit voivat myös limittyä toisiinsa.

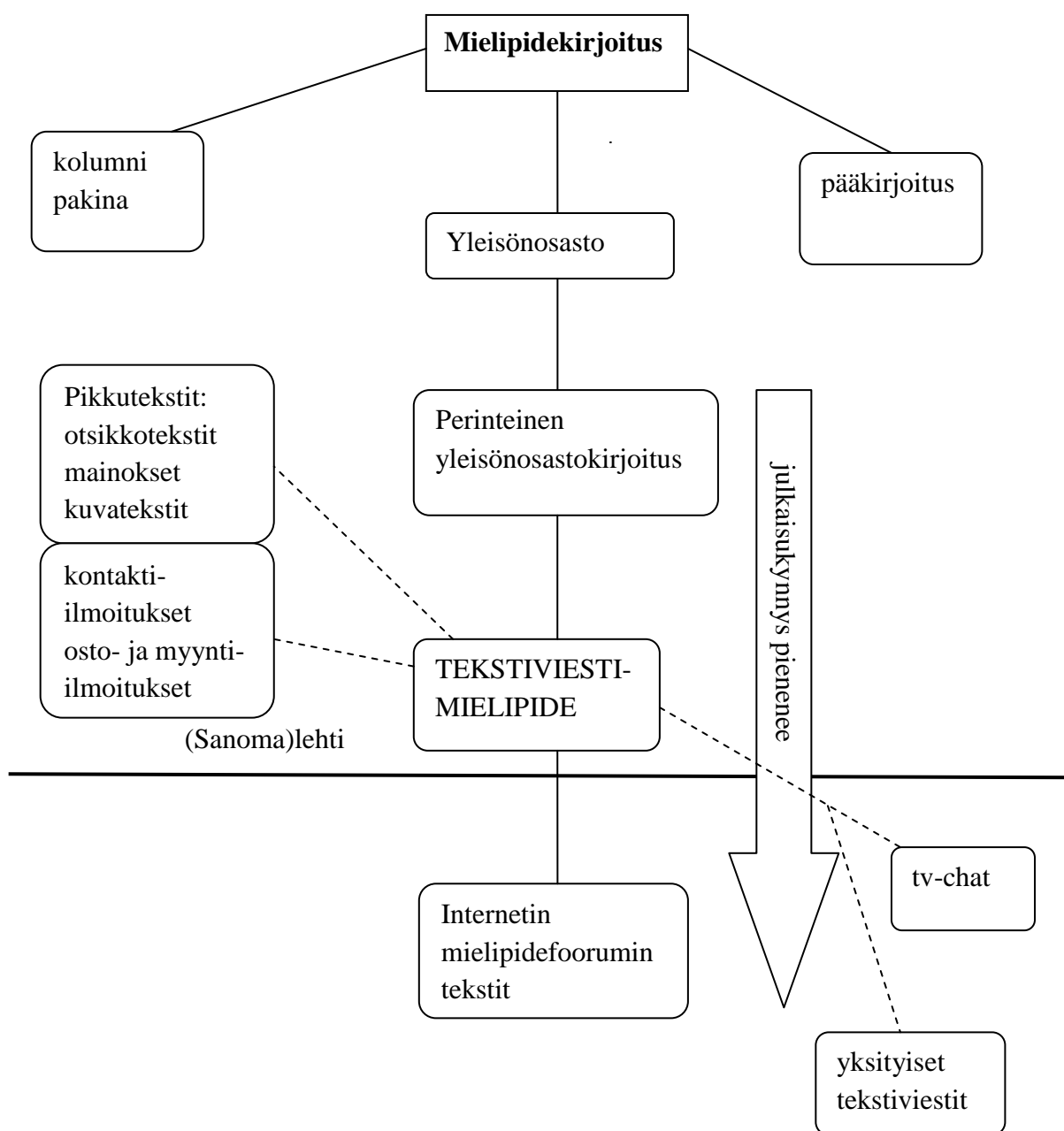
Kuten kuvioista 4 käy ilmi, tekstiviestimieliä kuuluu mielipidekirjoituksiin, niin kuin kolumni, pakina, pääkirjoitus ja muut yleisönosastolle kuuluvat tekstit. Edellä mainittuja tekstilajeja yhdistää sisältö (mieliä) ja sanomalehtikonteksti. Muut kuviossa mainitut mielipidekirjoituksen lajit ovat olleet olemassa jo ennen tekstiviestimieliä, joten tekstiviestimieliä liittyy mielipidekirjoitusten joukon jatkoksi. Sanomalehden mielipidekirjoituksissa on melko tarkkaan säädelty, kuka mitäkin tekstejä saa kirjoittaa. Pääkirjoituksen kirjoittaa lehdessä pääkirjoitustoimittaja, kolumnit ja pakinat lehden toimittajat tai kutsutut vieraat. Yleisönosaston tekstit ovat lehden lukijoiden kirjoittamia.

Yleisönosastolle kuuluvia tekstejä tarkastellessa voidaan huomata, että julkaisukynnys pienenee, mitä alemmas kuviossa 4 mennään. Uusien viestintävälineiden ja mielipidetekstien myötä tavallisten ihmisten mahdollisuudet tuoda tärkeinä pitämiään asioita julkisesti esiin ovat parantuneet. Perinteiset yleisönosastokirjoitukset ja tekstiviestimieliä käyvät sanomalehden toimituksessa läpi toimitusprosessin. Toimitukseen lähetetyistä teksteistä valitaan julkaisukelpoiset, ja toimittajilla on oikeus muokata tekstejä myös kielellisesti, joten alkuperäisen tekstiviestimieliä puutteellinen kirjoitusasukaan ei ole esteenä tekstin julkaisemiselle. Tekstiviestipalstalla julkaisukynnys pyritäänkin pitämään matalana. Sanomalehti Karjalaisen verkkosivujen mielipidefoorumi eroaa muista yleisönosaston teksteistä. Teksteille ei tehdä toimitustyötä, vaan ne näkyvät verkossa sellaisena kuin kirjoittajat ovat tekstinsä tuottaneet. Tekstien julkaisupaikka ei ole käsin kosketeltavassa sanomalehdessä, vaan tekstit ilmestyvät vain sähköisessä muodossa.

Lehtiteksteistä myös muilla kuin mielipidekirjoituksilla voidaan ajatella olevan yhtymäkohtia tekstiviestimieliäisiin. Otsikkotekstit, kuvatekstit ja mainostekstit ovat kaikki tekstejä, joilta vaaditaan tiivistä sanontaa rajatun tilan puolesta. Halliday (1994: 393–377) nimittää niitä pikkuteksteiksi. Lyhyillä teksteillä on joitain yhteisiä kielellisiä piirteitä, muun muassa finiittiverbittömyys. Lehden lukijoiden kirjoittamat kontakti-ilmoitukset sekä osto- ja myynti-ilmoitukset ovat lyhyitä ja tiiviitä. Usein kirjoittaja on anonyymi.

Kuvioon 4 merkityt TV-chat ja tekstiviestit eivät ole lehtitekstejä, mutta niitä ja tekstiviestimieliä yhdistää väline, kännykkä. Kaikista kolmesta löytyy myös samoja ”tekstiviestikielelle” tyypillisiä piirteitä, jotka ovat seurausta rajatusta merkkimäärästä. Yksityisten tekstiviestien ja TV-chatin kieli on kuitenkin lähempänä toisiaan kuin tekstiviestimieliä, sillä niistä puuttuu toimittajan tekemä kielenmuokkaustyö (Engblom 2008; Vuorenmaa 2006). TV-chatiin tulevat tekstit lähetetään tekstiviestinä television chat-ohjelmaan. Ohjelman valvoja valitsee televisio-ohjelmassa julkaistavat viestit. (Vuorenmaa 2006: 3–4.) TV-chatissa toimitaan nimimerkillä, mikä on mahdollista siis myös tekstiviestimieliä (mts. 39–40). Yksityiset tekstiviestit taas ovat ihmisten välisessä viestinnässä lähetettyjä julkaisemattomia tekstejä.

Kuvio 4. Tekstiviestimieliä suhteita muihin teksteihin ja tekstilajeihin.

Edellä esitetyn perusteella voidaankin todeta, että tekstiviestimielipiteet ovat pientekstilaji, jolla on yhtymäkohtia muiden pikkutekstien kanssa. Tekstilajille on oleellista se, että ne ovat tekstiviestivälitteisiä, mutta sanomalehdessä julkaistavia. Tekstiviestimielipide on oma erillinen tekstilajinsa, mutta toisaalta myös mielipidekirjoituksen alatekstilaji. Tekstien lyhyden takia tekstiviestimielipiteet kuitenkin eroavat merkittävästi niin rakenteellisesti kuin kielellisestikin muista yleisönosaston kirjoituksista, joten on syytä puhua tekstiviestimielipiteistä omana tekstilajinaan. Uskon, että uudet mielipidekirjoituksen alalajit tekstiviestimielipide ja internetin mielipidefoorumin kirjoitukset ovat muuttaneet käsityksiä mielipidekirjoittamisesta – ainakin ne ovat laskeneet kynnystä osallistua julkiseen mielipiteenvaihtoon.

Tutkimuksessani olen tutkinut tekstiviestimielipiteitä tekstilajina. Olen pyrkinyt tutkimaan tekstilajia monipuolisesti eri näkökulmista tarkoitukseni saada kattava yleiskuva tekstiviestimielipiteistä ja tekstilajin käsitteestä. Yksittäisiin kielenpiirteisiin ei ole siis ollut mahdollisuutta tai edes tarkoitusta perehtyä kovin syvällisesti. Tutkimusaineistonani on ollut sanomalehti Karjalaisen tekstiviestimielipiteet, joiden perusteella sanon jotain koko tekstiviestimielipide-tekstilajista. Tuloksia tarkastellessa on huomioitava, että kaikki Karjalaisen tekstiviestipalstalla pätevät seikat eivät päde välttämättä kaikissa muissa sanomalehdissä, esimerkiksi toimitustyön periaatteet ja tekstien enimmäispituus vaihtelevat lehdittäin. Muiden lehtien tekstiviestipalstoihin ei tässä tutkimuksessa ole ollut mahdollista kiinnittää kovin paljon huomiota. Havaintojeni mukaan tekstiviestimielipiteet ovat kuitenkin riittävän samankaltaisia kaikissa suomalaisissa sanomalehdissä, jotta tämän tutkimuksen tulokset voitaisiin pääpiirteissä yleistää koskemaan koko tekstilajia.

Tutkimusotteeni on ollut pääosin laadullinen. Erityisesti tekstiviestimielipiteiden rakennetta kuvaavassa luvussa olen esittänyt myös joitain kvantitatiivisia tuloksia. Tarkkojen kvantitatiivisten tulosten esittämisen koin kuitenkin joissain tapauksissa ongelmallisena, sillä tekstin rakenneosien funktioissa on myös tulkinnanvaraisuutta, erityisesti väitteen ja perustelun erottelussa. Luvut ovatkin enemmän suuntaa-antavia kuin täysin eksakteja.

Jatkossa tekstiviestimielipiteiden suhteita muihin mielipidekirjoituksiin olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin, sillä kuten kävi ilmi, tekstiviestimielipiteitä voidaan pitää mielipidekirjoitusten tekstilajin alalajina. Tässä tutkimuksessa muihin tekstilajeihin on pystytty tutustumaan vain pintapuolisesti. Vertailemalla voitaisiin saada kiinnostavaa tietoa esimerkiksi siitä, ovatko uudet yleisönosaston tekstit vaikuttaneet myös perinteisen yleisönosastokirjoituksen normeihin.

LÄHTEET

Aineisto

Sanomalehti Karjalaisen tekstiviestipalstat 3.11.–29.11.2003.

Sanomalehti Karjalaisen tekstiviestipalstat 13.9.–26.9.2010.

Sanomalehti Karjalaisen toimitukseen tulleet käsittelemättömät ja käsitellyt tekstiviestit, saatu tekstiviestipalstasta vastaavalta toimittajalta Helena Tahvanaiselta 17.8.2011 ja 18.8.2011.

Kirjallisuus

- BILLIG, MICHAEL 1987: *Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BLAKE, BARRY 2007: *Playing with words. Humour in the English language*. London: Equinox.
- ENGBLOM, NIINA 2008: *Lyhentämisen keinot tekstiviesteissä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- FREHNER, CARMEN 2008: *Email – SMS – MMS. The Linguistic Creativity of Asynchronous Discourse in the New Media Age*. Linguistic Insights. Studies in Language and Communication, vol. 58. Bern: Peter Lang AG, International Academic Publishers.
- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1988: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HALLIDAY, M. A. K. 1994: *Introduction to functional grammar*. Second edition. London: Edward Arnold.
- HALLIDAY, M. A. K. – HASAN, RUQAIYA 1985: *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective*. Victoria: Deakin University.
- HEIKKILÄ, ELINA 2006: *Kuvan ja tekstin välissä. Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1065. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEIKKINEN, VESA 1999: *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2000: Tekstuaalinen pirunnyrkki. – Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa, Ulla Tiililä (toim.), *Teksti työnä, virka kielenä* s. 63–115. Helsinki: Gaudeamus.
- 2009: Johdanto. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 7–36. Tietolipas 229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEIKKINEN, VESA – LEHTINEN, OUTI – LOUNELA, MIKKO 2005: Lappeenrantalaismies löi toista nenään baarissa. Uutisia ja uutisia. – Vesa Heikkinen (toim.), *Tekstien arki. Tutkimusmatkoja jokapäiväisiin merkityksiimme* s. 231–258. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 135. Helsinki: Gaudeamus.
- HEIKKINEN, VESA – LOUNELA, MIKKO 2009: Uudenvuodenpuheen minä. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 218–249. Tietolipas 229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HENNING, CARL 1988: Taitto. – Carl Henning, Esko Ojala, Jukka Pellinen (toim.), *Sanomalehden ulkoasuopas* s. 50–57. Helsinki: Sanomalehtien liitto.
- HONKANEN, SUVI 2009: Lauseet, jaksot ja (ala)laji viraston ohjailevissa kirjeissä. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 191–217. Tietolipas 229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- IISA, KATARIINA – PIEHL, AINO – KANKAANPÄÄ, SALLI 1999: *Tekstintekijän käsikirja*. Helsinki: Yrityskirjat.
- IMMONEN, KARI 2002: *Sillat sielujen ja ihmismietteen. Suomalaisen puhelimen kulttuurihistoriaa keskusneidistä tekstiviesteihin*. Helsinki: Edita.
- JOKINEN, ARJA 2006: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 126–159. Tampere: Vastapaino.
- JORONEN, PIIA 2007: *Ärsyttävä kieli. Puhekieleen kohdistuvat affektiset kannanotot Ilta-Sanomien verkkokeskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopiston suomen kielen laitos.
- KAKKURI-KNUUTILA, MARJA-LIISA – HALONEN, ILPO 2000: Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. – Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 60–113. Helsinki: Gaudeamus.
- KAKKURI-KNUUTILA, MARJA-LIISA 2000: Retoriikka. – Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 233–272. Helsinki: Gaudeamus.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 1995: Johdanto. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 8–36. Kieli 9. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2006: Tekstilajin taju ja toisella kielellä kirjoittaminen. – Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 240–265. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KANKAANPÄÄ, TIMO 2008: *”Vastakkainasettelun aika on todellakin nyt” Presidentinvaalit 2006 retorisenä analyysinä Pohjalaisen tekstaten-palstalla*. Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopiston viestintätieteiden laitos.
- KARVONEN, PIRJO 1995: *Oppikirjateksti toimintana*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 632. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KASESNIEMI, EIJA-LIISA – RAUTIAINEN, PIRJO 2001: *Kännyssä piilevät sanomat. Nuoret, väline ja viesti*. Tampere: Tampere University Press.
- KAUKIAINEN, PETRI 2009: *”Mielipiteesi, korkeintaan 160 merkkiä” Tekstiviestit osana sanomalehden sisältöä Nokian vesikriisissä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston viestinnän laitos.
- KOIVUMAA, PASI 2011: Yhä useampi lukee sanomalehteä. *Karjalainen* 2.3.2011, verkkolehti, viitattu 25.8.2011 <http://www.karjalainen.fi/Karjalainen/Mielipiteet/yh%C3%A4_useampi_lukee_sanomalehte%C3%A4_6918958.html>.
- KOMPPA, JOHANNA 2006: Tiedotteen rakenteen potentiaalit. – Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 303–326. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOPOMAA, TIMO 2000: *Kännykkäyhteiskunnan synty. Tihentyvä arki, tiivistyvä kaupunki*. Helsinki: Gaudeamus.
- KUIRI, KAIJA 2000: Kielellistä passiivisuutta: miksi me mennään? – *Kielikello* 3, verkkolehti, viitattu 12.3.2012 <<http://arkisto.kielikello.fi.ezproxy.uef.fi:2048/index.php?mid=2&pid=13&aid=1195>>.
- LAALO, KLAUS 1990: *Säkeistä patoihin. Suomen kielen monitulkintaiset sanamuodot*. Suomi 154. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAITINEN, LEA 1995: Nollapersoona. – *Virittäjä* 99 s. 337–358.
- LAUHAKANGAS, OUTI 2004: *Puheesta ihminen tunnetaan. Sananlaskujen funktiot sosiaalisessa vuorovaikutuksessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1001. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- 2009: Sananlaskumuotti nettiteksteissä. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 63–86. Tietolipas 229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PIRKKO 2004: *Suomen kielioppi*. 7. painos. Helsinki: Otava.
- LEIWO, MATTI – LUUKKA, MINNA-RIITTA – NIKULA, TARJA 1992: *Pragmatiikan ja retoriikan perusteita*. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen julkaisuja 8. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- LEIWO, MATTI – PIETIKÄINEN, SARI 1996: Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. – Kari Palonen ja Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat* s. 85–108. Tampere: Vastapaino.
- LESKINEN, HEIKKI 1970: Imperatiivin muodostus itämerensuomalaisissa kielissä 1. Suomi 115: 2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- LINTULA, JUHO 2008: Karjalaisen levikki kasvoi nyt 47 363:een. Karjalainen 26.1.2008, verkkolehti, viitattu 25.8.2011 <http://www.karjalainen.fi/Karjalainen/Uutiset_maakunta/karjalaisen_levikki_kasvoi_nyt_47_363een_3943258.html>.
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 2000: Tuottaako uusmedia uussuomea? *Kirjastolehti* 5 s. 14–15.
- MAKKONEN-CRAIG, HENNA 2005: *Toimittajan läsnäolo sanomalehtitekstissä. Näkökulmia suomen kielen dialogisiin passiivilauseisiin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1026. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MAURANEN, ANNA 2006: Genre, käänös ja korpus. Elämäntaito-oppaat tarkastelussa. – Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 214–239. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MIKKONEN, INKA 2010: ”Olen sitä mieltä, että...” *Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi*. Jyväskylä studies in humanities 135. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- MUIKKU-WERNER, PIRKKO 2005: ”Yhteiset ilot”. Kontakteja nimimerkein. – Vesa Heikkinen (toim.), *Tekstien arki. Tutkimusmatkoja jokapäiväisiin merkityksiimme* s. 211–228. Helsinki: Gaudeamus.
- MÄENPÄÄ, PASI 2000: Digitaalisen arjen ituja. Kännykkä ja urbaani elämäntapa. – Tommi Heikkala ja J. P. Roos (toim.), *2000-luvun elämä. Sosiologia teorioita vuosituhannen vaihteessa*. s. 132–152. Helsinki: Gaudeamus.
- MÄNTYNEN, ANNE 2003: *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 926. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2006: Näkökulmia tekstin ja tekstilajien rakenteeseen. – Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 42–71. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIEMINEN, TOMMI 2010: *Lajien synty. Tekstilaji kielitieteen semioottisessa metateoriassa*. Jyväskylä Studies in Humanities 136. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Opetushallitus 2003: *Lukion opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus 2004: *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- RAHTU, TOINI 2006: *Sekä että. Ironia koherenssina ja inkoherenssina*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1096. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ROSCH, ELEANOR 1978: Principles of categorization. – Eleanor Rosch ja Barbara B. Lloyd (toim.), *Cognition and categorization* s. 27–48. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- SAUKKONEN, PAULI 2001: *Maailman hahmottaminen teksteinä. Tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa ja analyysia*. Helsinki: Yliopistopaino.
- SHORE, SUSANNA 1986: *Onko suomessa passiiviva*. Suomi 133. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- SHORE, SUSANNA – MÄNTYNEN, ANNE 2006: Johdanto. – Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 9–41. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Suomen kielen perussanakirja*. 2. painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Helsinki: Edita ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2004.
- SWALES, JOHN M. 1990: *Genre analysis: English in academic and research settings*. The Cambridge applied linguistics series. Cambridge: Cambridge University Press.
- SÄÄSKILAHTI, MINNA 2006: *Vapise, kuningas Alkoholi. Alkoholivalistuksen tekstilaji ja sen muuttuminen vuosien 1755 ja 2001 välisenä aikana*. Oulu: Oulun yliopisto.
- 2009: Nesessiivirakenteet alkoholivalistusteksteissä. *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 170–190. Tietolipas 229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TIILILÄ, ULLA 2007: *Tekstit viraston työssä. Tutkimus etupäättösten kielestä ja kontekstista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1108. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TORISEVA, MARIANNE 2005: 1 viesti saapunut. Intiimisti kännykällä. – Vesa Heikkinen (toim.), *Tekstien arki. Tutkimusmatkoja jokapäiväisiin merkityksiimme*. s. 46–60. Helsinki: Gaudeamus.
- VENTOLA, EIJA 2006: Genre systeemis-funktionaalisessa kielitieteessä. – Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 96–121. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkko-versio, viitattu 2011. <http://scripta.kotus.fi/visk>.
- VUORENMAA, NOORA 2006: *TV-chatin erityispiirteitä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- WITTGENSTEIN, LUDWIG 1981: *Filosofisia tutkimuksia*. (Philosophische Untersuchungen. suom. Heikki Nyman.) Helsinki: WSOY.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1986: *Suomen kieliopillisten sijojen toissijainen käyttö*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 28. Turku: Turun yliopisto.

Painamattomat lähteet

- Karjalaisen verkkosivut, Mieli-piteet. <http://www.karjalainen.fi/Karjalainen/Mieli-piteet/etusivu.html>. Viitattu 25.8.2011.
- Keltainen pörssi* 2011: Kulkuneuvot. <http://www.keltainenporssi.fi/osasto/Kia>. Viitattu 1.12.2011.
- MERTANEN, MARI 2008: Sanomalehtien mielipidepalstoilla esiintyvät tekstiviestimieli-piteet tekstilajina. Kandidaatin tutkielma. Joensuun yliopiston suomen kielen laitos. Saunalahti: Liittymät & puhelimet. <http://saunalahti.fi/gsm/>. Viitattu 22.8.2011.
- TAHVANAINEN, HELENA, Karjalaisen tekstiviestipalstasta vastaava toimittaja. Sähköpostiviesti 30.1.2008.
- TAHVANAINEN, HELENA, Karjalaisen tekstiviestipalstasta vastaava toimittaja. Sähköpostiviesti 16.8.2011.
- TAHVANAINEN, HELENA, Karjalaisen tekstiviestipalstasta vastaava toimittaja. Sähköpostiviesti 17.8.2011.
- Tilastokeskus 2011: Tietoliikenne. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tiede.html. Viitattu 29.2.2012.

LIITE 1. Tekstiviestipalstat sanomalehdissä vuonna 2008 ja 2011 sekä tekstin pituusrajoitukset ja nimimerkin pakollisuus.

Sanomalehti	Teksti- viesti- palsta vuonna 2008	Teksti- viesti- palsta vuonna 2011	Yhden tekstin pituus (2011)	Nimimerkit (2011)
Aamulehti	kyllä	kyllä	uusi aihe 3500 merkkiä keskustelua jatkava 2500 merkkiä kommentit 500– 1000 merkkiä	nimimerkki
Etelä-Saimaa	kyllä	kyllä	160 merkkiä	ei pakollinen
Helsingin Sanomat	ei	ei	-	-
Hufvudsstads- bladet	ei	kyllä	ei pituusrajoitusta	nimi ja kotipaikkakunta
Ilkka	ei	kyllä	160 merkkiä	nimimerkki ja kotipaikkakunta
Itä-Häme	kyllä	kyllä	160 merkkiä	ei pakollinen
Itä-Savo	kyllä	kyllä	160 merkkiä	nimimerkki
Kainuun Sanomat	ei	kyllä	ei pituusrajoitusta	nimi tai nimimerkki
Kaleva	kyllä	kyllä	160 merkkiä	nimimerkki
Karjalainen	kyllä	kyllä	160 merkkiä	ei pakollinen
Keskisuomalai- nen	kyllä	kyllä	160 merkkiä	nimimerkki
Kouvolan Sanomat	ei	kyllä	160 merkkiä	ei pakollinen
Lapin kansa	kyllä	kyllä	ei pituusrajoitusta	nimi tai nimimerkki
Länsi-Savo	kyllä	kyllä	160 merkkiä	nimimerkki
Maaseudun tulevaisuus	kyllä	kyllä	160 merkkiä	nimimerkki
Savon Sanomat	kyllä	kyllä	160 merkkiä; mahdollisuus jättää viesti myös soittamalla, jolloin aikaa on 30 s.	nimimerkki
Turun Sanomat	ei	kyllä	ei pituusrajoitusta	nimimerkki
Warkauden lehti	kyllä	kyllä	ei pituusrajoitusta	nimimerkki

LIITE 2. Ote Karjalaisen verkkosivujen mielipidefoorumilta

Kommentit Leipäjonoissa viikoittain 400 joensuulaista -uutiseen (Karjalainen 19.8.2011, selattu 25.8.2011)

Pitäisi asettaa tutkintalautakunta.

19.08. klo 06:17
Tuomo Sieviläinen

Mitem tällaiseen tilanteeseen on tultu ? Eräs henkilö kertoi 70 luvun lopussa, että sossu maksoi puhelin, sähkö ja vuokralaskut, kun hän opiskeli.Näin oli 80 luvullakin ? Teleautot oli tienvarressa ...yksi mies pylväässä kymmenen autossa.Jne. Tämä ei minusta käy, että Suomessa on leipäjonot...ja rahaa syynnätään muualle.Siihen jonoon voi olla jopa kova kynnyks mennä ?

Kommentit:

19.08. klo 20:20 **Kylmä mualima**
Aki Mönkkönen, Joensuu

Suomessa jostain käsittämättömästä syystä köyhiä kansalaisia kohdellaan toisen luokan kansalaisina. Rahan puutteesta se ei voi johtua, onhan sitä työnnetty rajoituksetta turvapaikkaturisteille ym. Sitten kehutaan, kuinka maahanmuutto työllistää, -niinpä teke-uusi lakeija-armeija on eliitin lempilapsi.

MIELIPIIDE

KARJALAINEN PÄÄKIRJOITUS

21.9.2010

RUOTSIN VAALIT

Syrjään työntämisen ja vastuuseen vedon taktiikat

Suomen vaaleissa on ollut kaksipolttinen ilme. Keskustan ja SDP:n välillä on ollut selvä ero. Keskustan voitto on ollut selvä.

Keskustan voitto on ollut selvä. Se on voittanut vaalit ja on tullut valituksi.

Keskustan voitto on ollut selvä. Se on voittanut vaalit ja on tullut valituksi.

PUOLUSTUSVOIMAT

Turvallisuudesta ei voi enää tinkiä

Politiikan ja turvallisuuden välillä on tiivis yhteys. Turvallisuuden varmistaminen on tärkeä tehtävä.

Politiikan ja turvallisuuden välillä on tiivis yhteys. Turvallisuuden varmistaminen on tärkeä tehtävä.

LUKIJALUPAUS

1874 2010 KARJALAINEN KARJALAINEN. Luki- ja kirjasto- ja kulttuurilautakunta on myöntänyt...

KOLUMNI Terhi Nevalainen

Ivana Helsinki sai ehkä onnenpotkun

Suomen politiikka on ollut kaksipolttinen ilme. Keskustan ja SDP:n välillä on ollut selvä ero.

Sirtymä kaksipuoliseen kaksipuoliseen...

Se on ollut kaksipolttinen ilme. Keskustan ja SDP:n välillä on ollut selvä ero.

JARI

SUORA LINJA

Mediako kaiken yläpuolella?

Mediako kaiken yläpuolella? Mediako kaiken yläpuolella? Mediako kaiken yläpuolella?

Mediako kaiken yläpuolella? Mediako kaiken yläpuolella? Mediako kaiken yläpuolella?

Mediako kaiken yläpuolella? Mediako kaiken yläpuolella? Mediako kaiken yläpuolella?

Motoristit melusivat

Motoristit melusivat. Motoristit melusivat. Motoristit melusivat.

Motoristit melusivat. Motoristit melusivat. Motoristit melusivat.

LAINATUT

Lainatut. Lainatut. Lainatut. Lainatut. Lainatut.

Lainatut. Lainatut. Lainatut. Lainatut. Lainatut.

TEKSTIVIESTIT

13530. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit. Tekstiviestit.

TEKSTI- VIESTIT

13530

- **Katainen** säästää valtion viranomaispalvelut lakkautuskuntoon ainakin täällä Itä-Suomessa.
- **Eukko** valitti, haukkui ja huusi yötä päivää 30 vuotta, pakkasin laukun ja poistu. Koiran jätin, haukkuvat nyt toisiaan.
- **Onko** karhupennuilta metsästetty emot? Miksi harhailevat pienetkin yksin?
- **Opettajien** korvaus esimerkiksi kirokailusta isommaksi. Nyt monet opet eivät ikinä syö koulussa, ja nuoriso sotkee keskenään.
- **Karhujen** ja susien suojelijat. Nyt syöttämään niitä, etteivät vaan kuole nälkään.
- **Huomionkipeä** järkyttyisi Hesassa, siellähän ei ole tätä tuppukylien tervehtimiskulttuuria.
- **Mukavaa** kun on syksy, parempi sää liikkumiseen ja ulkoiluun. Kylmään ja sateeseen auttaa vaatetus, helteen ei.
- **Eipä** nukuttanut näin hyvin kesän kuumilla keleillä! Onkohan rantapojat jo menneet talviunille horrostamaan vai hytisevätkö uunilla?
- **Elämänilo** on mennyt mustasukkaisen ja hallitsevan ukon kanssa – paranisiko vaihtamalla?
- **Mistä** saan hyvän neuvon hävittää ampieiset. Tulevat sisälle tokkurassa ja saan keräillä päivässä kymmeniä kuolleita ampieisia pois.
- **Nykyajan** avoimuutta on, kun selvitetään vain yhden puolueen vaalirahoitus?
- **Odottavan** äidin vatsaa koskettaminen tuo onnea lapselle. Mielestäni kaunis ele – VAUVAMASU
- **Sen** mie vuan sanon minkä varmasti tiijän: ne on petoellämii, jotka hampaetaan näöttellöö.
- **Kiitän** valtatieltä 6 Onkamossa 18.9. mäyräkoiran pelastaneita naisia. Toivottavasti luette tämän. – LOTTA LAASONEN
- **Miksi** väistämisvelvollisen täytyisi tietää päätietä ajavan ylinopeus? Oleellista on, ehtikö mennä vai odottaa. Ei poliisikaan mittaa ylinopeutta.
- **Valelääkärinä** voi toimia vuosikausia. Ammattimies narahtaisi ennen ensimmäistä kahvituntia, esim. sähköasentaja, putkimies, rekkakuski, kampaaja ym.
- **Työn** verotusta voisi vähentää selvästi. Jos poliisit olisivat tutkan kanssa teiden varsilla, valtion tulot olisivat taatut ylinopeussakkojen muodossa.
- **Puulämmityksen** vastustajat. Jos tiedätte mainita yhdenkin, jonka kuolemansyy on puulämmitys, niin luovutan. Ellei, hakekaa hoitoa fobiaanne.